

**Cynulliad Cenedlaethol Cymru
(Y Cofnod Swyddogol)**

**The National Assembly for Wales
(The Official Record)**

Dydd Mercher, 12 Mai 2004

Wednesday, 12 May 2004

Cynnwys
Contents

3	Gohirio Rheolau Sefydlog Suspension of Standing Orders
4	Ethol i'r Pwyllgor ar Safonau Ymddygiad Election to the Committee on Standards of Conduct
5	Cwestiynau i'r Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol Questions to the Minister for Health and Social Services
20	Cwestiynau i'r Gweinidog dros Addysg a Dysgu Gydol Oes Questions to the Minister for Education and Lifelong Learning
31	Datganiad ar y Cynllun Gweithredu Sgiliau a Chyflogaeth Statement on the Skills and Employment Action Plan
45	Datganiad ar Ymateb Llywodraeth Cynulliad Cymru i Adroddiad y Pwyllgor Diwylliant ar yr Adolygiad Polisi o Ysgrifennu Cyfrwng Saesneg yng Nghymru Statement on the Welsh Assembly Government's Response to the Culture Committee's Report on Policy Review of English Medium Writing in Wales
57	Datganiad ar y Grant Gwella Adeiladau Ysgolion Statement on the School Buildings Improvement Grant
68	Pwynt o Drefn Point of Order
71	Cynnig o Anfodlonrwydd mewn Perthynas â Gwneud Penderfyniad Cyffredinol (Cymru) ynghylch Gweinyddu Cymhorthdal Cyfrif Refeniw Tai 2004 Motion of Dissatisfaction in respect of the Making of the (Wales) General Determination of Administration of Housing Revenue Account Subsidy 2004
77	Cymeradwyo Rheoliadau Trwyddedu Gweithgareddau Antur 2004 Approval of the Adventure Activities Licensing Regulations 2004
83	Pwynt o Drefn Point of Order
84	Dadl Fer: Casnewydd—Dinas o Chwaraeon mewn Cenedl o Chwaraeon Short Debate: Newport—a Sporting City in a Sporting Nation

Yn y golofn chwith, cofnodwyd y trafodion yn yr iaith y llefarwyd hwy ynndi yn y Siambr.
Yn y golofn dde, cynhwyswyd cyfieithiad o'r areithiau hynny.

In the left-hand column, the proceedings are recorded in the language in which they were spoken in the Chamber. In the right-hand column, a translation of those speeches has been included.

*Cyfarfu'r Cynulliad am 2 p.m. gyda'r Llywydd yn y Gadair.
The Assembly met at 2 p.m. with the Presiding Officer in the Chair.*

Gohirio Rheolau Sefydlog Suspension of Standing Orders

The Business Minister (Karen Sinclair): I propose that

the National Assembly for Wales, acting under Standing Order No. 37.5, agrees to suspend Standing Order No. 6.13, to allow the no named day motion (NNDM1950) tabled on 11 May 2004, to be taken in Plenary on Wednesday 12 May 2004. (NDM1951)

Cynulliad Cenedlaethol Cymru, gan weithredu o dan Reol Sefydlog Rhif 37.5, yn penderfynu gohirio Rheol Sefydlog Rhif 6.13 i ganiatáu i'r cynnig heb ddyddiad trafod (NNDM1950), a gyflwynwyd ar 11 Mai 2004, gael ei drafod yn y Cyfarfod Llawn ddydd Mercher 12 Mai 2004. (NDM1951)

Y Llywydd: Mae angen mwyafrif o ddwy ran o dair o blaid y cynnig hwn er mwyn iddo gael ei dderbyn.

The Presiding Officer: A two-thirds majority in favour is needed for this motion to be carried.

*Cynnig (NDM1951): O blaid 41, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion (NDM1951): For 41, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Jocelyn
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Francis, Lisa
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Gwyther, Christine
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
James, Irene
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Elin
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Jones, Laura Anne
Law, Peter
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Melding, David
Mewies, Sandy

Morgan, Jonathan
Pugh, Alun
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Sinclair, Karen
Thomas, Catherine
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

Ethol i'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad Election to the Committee on Standards of Conduct

The Business Minister (Karen Sinclair): I **Y Trefnydd (Karen Sinclair):** Cynigiau fod
propose that

*the National Assembly for Wales, acting
under Standing Orders Nos. 8.4 and 16.2:*

*Cynulliad Cenedlaethol Cymru, gan
weithredu o dan Reolau Sefydlog Rhif 8.4 ac
16.2:*

*1. elects Mick Bates (Liberal Democrat) to its
Committee on Standards of Conduct in place
of Kirsty Williams (Liberal Democrat); and*

*1. yn ethol Mick Bates (Democrat
Rhyddfrydol) i'r Pwyllgor Safonau
Ymddygiad yn lle Kirsty Williams
(Democrat Rhyddfrydol); ac*

*2. elects Mick Bates to chair the Committee.
(NNDM1950)*

*2. yn ethol Mick Bates i gadeirio'r Pwyllgor.
(NNDM1950)*

*Cynnig (NNDM1950): O blaid 43, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion (NNDM1950): For 43, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Jocelyn
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Francis, Lisa
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
James, Irene
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Elin

Jones, Helen Mary
 Jones, Ieuan Wyn
 Jones, Laura Anne
 Law, Peter
 Lewis, Huw
 Lloyd, David
 Lloyd, Val
 Melding, David
 Mewies, Sandy
 Morgan, Jonathan
 Pugh, Alun
 Ryder, Janet
 Sargeant, Carl
 Sinclair, Karen
 Thomas, Catherine
 Thomas, Gwenda
 Thomas, Rhodri Glyn
 Williams, Brynle

*Derbyniwyd y cynnig.
 Motion carried.*

Cwestiynau i'r Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol Questions to the Minister for Health and Social Services

Meddygon Teulu Locwm o Loegr General Practitioner Locums Based in England

Q1 Brian Gibbons: Will the Minister make a statement on English-based general practitioner locums working in Wales? (OAQ34991)

C1 Brian Gibbons: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar feddygon teulu locwm a ddaw o Loegr i weithio yng Nghymru? (OAQ34991)

The Minister for Health and Social Services (Jane Hutt): GPs listed on the English performers list need to apply to join the Welsh performers list to work in Wales. Similar procedures apply to Welsh GPs who want to work in England.

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Jane Hutt): Mae angen i feddygon teulu sydd ar restr cyflawnwyr Lloegr wneud cais i gael eu cynnwys ar restr cyflawnwyr Cymru er mwyn gweithio yng Nghymru. Mae gweithdrefnau tebyg yn gymwys i feddygon teulu yng Nghymru sydd am weithio yn Lloegr.

Brian Gibbons: It is important that we have consistency between England and Wales on this, particularly given that GPs in Wales often have to avail themselves of the services of GPs in England, often at short notice. GPs in England would need to be available without undue bureaucratic demands and delays. Do the procedures facilitate that?

Brian Gibbons: Mae'n bwysig bod cysondeb rhwng Cymru a Lloegr yn hyn o beth, yn enwedig o gofio bod meddygon teulu yng Nghymru yn aml yn gorfod troi at feddygon teulu yn Lloegr am wasanaeth, ar fyr rybudd, yn aml. Byddai angen i feddygon teulu yn Lloegr fod ar gael heb ormod o ofynion biwrocraidd ac oedi. A yw'r gweithdrefnau yn hwyluso hynny?

Jane Hutt: I agree that we need to ensure consistency, and officials are working to simplify the application process. There has been a tightening of the control of practitioner listing as a result of post-Shipman regulations, which we instituted last

Jane Hutt: Cytunaf fod angen inni sicrhau cysondeb, ac mae swyddogion wrthi'n ceisio symleiddio'r broses ymgeisio. Mae rheolaeth dynnach dros restru meddygon teulu o ganlyniad i'r rheoliadau a gyflwynwyd yn sgîl achos Shipman, ac a weithredwyd

August. They came into play in England on 1 April. I will ensure that there is cross-border consistency.

Glyn Davies: This is an interesting issue, Minister. I have asked you previously about what I see as a Berlin wall being built between the NHS in England and the NHS in Wales. Over recent months, you have told me to advocate that GPs send patients who need cataract operations to Wales and not to England, as they have done for decades. This morning I spoke to a pain consultant, based in England, who said that the Welsh patients who used to come to him have stopped coming and are being sent elsewhere, to consultants in Wales. Are you trying to build a separate NHS in Wales, with no contact with, or use of, GPs and consultants based in England?

Jane Hutt: The recent waiting times figures showed that only 63 people in Wales have been waiting over four months for a cataract operation. I know that you, Glyn, as well as the rest of the Assembly, would, if we are building services in Wales that result in faster treatment in Wales, endorse GPs referring our patients to those services. We are delivering on that for cataract treatment and for other specialties.

Sandy Mewies: I have raised this issue with you previously, as did Kirsty Williams on 30 March. You informed the Assembly at that time that Assembly lawyers were working to identify how the application process for GP locums in England could be simplified to enable them to work in Wales. Has there been any progress? Has the legal advice helped?

Jane Hutt: I hope that I reassured Brian on this matter. It is to do with the regulations in England and Wales coming into line. This has come about as part of the post-Shipman safeguards. Since last August, GPs in Wales have been checked by the Criminal Records Bureau; that is now also a requirement in England. The regulations are coming into

gennym fis Awst diwethaf. Daethant yn weithredol yn Lloegr ar 1 Ebrill. Fe sicrhaf fod cysondeb trawsffiniol.

Glyn Davies: Mae hwn yn fater diddorol, Weinidog. Yr wyf wedi'ch holi o'r blaen ynglŷn â'r mur Berlin sy'n cael ei godi, yn fy nhyb i, rhwng y GIG yn Lloegr a'r GIG yng Nghymru. Dros y misoedd diwethaf, yr ydych wedi dweud wrthyf am argymell bod meddygon teulu yn anfon cleifion y mae angen llawdriniaeth cataract arnynt i Gymru ac nid i Loegr, fel y gwnaethant am ddegawdau. Y bore yma, siaradais â meddyg ymgynghorol ym maes rheoli poen sy'n gweithio yn Lloegr, a ddywedodd fod y cleifion a oedd yn arfer dod ato o Gymru yn cael eu hanfon i fannau eraill, at feddygon ymgynghorol yng Nghymru. A ydych yn ceisio adeiladu GIG ar wahân yng Nghymru, nad yw'n defnyddio meddygon teulu a meddygon ymgynghorol yn Lloegr ac nad oes ganddo yr un cyswllt â hwy?

Jane Hutt: Dangosodd y ffigurau diweddar ar gyfer amseroedd aros mai dim ond 63 o bobl yng Nghymru sydd wedi bod yn aros dros bedwar mis am lawdriniaeth cataract. Gwn y byddech chi, Glyn, ynghyd â gweddill y Cynulliad, os ydym am adeiladu gwasanaethau yng Nghymru sy'n arwain at driniaeth gyflymach yng Nghymru, yn annog meddygon teulu i gyfeirio ein cleifion at y gwasanaethau hynny. Yr ydym yn cyflawni hynny ar gyfer triniaeth cataract a meysydd arbenigol eraill.

Sandy Mewies: Yr wyf wedi codi'r mater hwn gyda chi o'r blaen, fel y gwnaeth Kirsty Williams ar 30 Mawrth. Bu ichi ddweud wrth y Cynulliad bryd hynny fod cyfreithwyr y Cynulliad yn ceisio canfod sut y gellid symleiddio'r broses ymgeisio i feddygon teulu locwm yn Lloegr i'w galluogi i weithio yng Nghymru. A oes unrhyw ddatblygiadau? A yw'r cyngor cyfreithiol wedi bod o fudd?

Jane Hutt: Gobeithiaf fy mod wedi tawelu meddwl Brian ynglŷn â'r mater hwn. Mae a wnelo â sicrhau bod y rheoliadau yng Nghymru a Lloegr yn gyson. Mae hyn wedi codi fel rhan o'r camau diogelu a gyflwynwyd yn sgîl achos Shipman. Ers mis Awst y llynedd, mae meddygon teulu yng Nghymru wedi cael eu gwirio gan y Swyddfa

line. I have instructed my officials to speedily resolve issues around simplifying the application form.

Cofnodion Troseddol; erbyn hyn mae hynny hefyd yn ofyniad yn Lloegr. Mae'r rheoliadau yn dechrau dod yn gyson. Yr wyf wedi cyfarwyddo fy swyddogion i ddatrys y materion o ran symleiddio'r ffurflen gais yn gyflym.

Llety â Chymorth Iechyd Meddwl Mental Health Supported Accommodation

Q2 Carl Sargeant: Would the Minister make a statement on the provision of mental health supported accommodation? (OAQ34907)

C2 Carl Sargeant: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar y ddarpariaeth llety â chymorth iechyd meddwl? (OAQ34907)

Jane Hutt: Key action 9 of the national service framework for adult mental health services requires each local authority to ensure that there is a range of housing options in its area with appropriate levels of support available for people with mental health problems.

Jane Hutt: Mae cam allweddol 9 o'r fframwaith gwasanaeth cenedlaethol ar gyfer gwasanaethau iechyd meddwl i oedolion yn ei gwneud yn ofynnol i bob awdurdod lleol sicrhau bod nifer o opsiynau tai yn ei ardal a bod cymorth priodol ar gael i bobl â phroblemau iechyd meddwl.

Carl Sargeant: Do you share my disappointment at the lack of such important accommodation in my constituency, Alyn and Deeside, and in Flintshire as a whole? Hafal runs the Wrexham outreach tenancy support scheme for this group of people; would you examine the feasibility of extending this across north Wales?

Carl Sargeant: A ydych chi, fel minnau, yn siomedig bod prinder llety pwysig o'r fath yn fy etholaeth i, Alun a Glannau Dyfrdwy, ac yn sir y Fflint at ei gilydd? Mae Hafal yn rhedeg cynllun allgymorth tenantiaid Wrecsam ar gyfer y grŵp hwn o bobl; a wnewch archwilio a yw'n ddichonadwy ymestyn y cynllun hwn ar draws y Gogledd?

Jane Hutt: I am aware that Flintshire County Council has developed a 70-unit scheme for those suffering from mental health problems, as part of implementing the supporting people initiative. I understand that it also supports Hafal's good tenancy support scheme. I am delighted that we have a Wales Mental Health Alliance exhibition in the Assembly today. Hafal is part of that alliance. It is important that local authorities' social services departments, through the supporting people initiative, develop appropriate services with their partners, and with health and voluntary sector organisations, and that good practice is considered and, if possible, applied across Wales.

Jane Hutt: Gwn fod Cyngor Sir y Fflint wedi datblygu cynllun o 70 o unedau ar gyfer y rhai sy'n dioddef o broblemau iechyd meddwl, fel rhan o weithredu menter cefnogi pobl. Deallaf ei fod hefyd yn rhoi cymorth i gynllun da Hafal i gefnogi tenantiaeth. Yr wyf yn falch o nodi bod arddangosfa gan Gynghrair Iechyd Meddwl Cymru yn y Cynulliad heddiw. Mae Hafal yn rhan o'r gynghrair honno. Mae'n bwysig bod adrannau gwasanaethau cymdeithasol awdurdodau lleol, drwy fenter cefnogi pobl, yn datblygu gwasanaethau priodol gyda'u partneriaid, a chyda sefydliadau iechyd a mudiadau yn y sector gwirfoddol, ac y caiff yr arferion da hynny eu hystyried ac, os yw'n bosibl, eu cymhwyso ledled Cymru.

David Lloyd: Given that mental health is one of your top three priorities, Minister, what will you do about increasing the level of consistent core funding from the Assembly, to enable more developments in mental

David Lloyd: O gofio bod iechyd meddwl yn un o'ch tair blaenoriaeth uchaf, Weinidog, beth a wnewch i gynyddu cyllid craidd rheolaidd o'r Cynulliad i alluogi rhagor o ddatblygiadau ym maes tai â chymorth

health supported housing?

Jane Hutt: This is our top priority, which is why we are also implementing the national service framework, which includes a review. The Audit Commission is undertaking a baseline survey of our services. I will report to the Health and Social Services Committee on the level of spend, which includes capital as well as revenue expenditure. I am delighted that the First Minister and I will attend the opening on Friday of the new mental health unit at the Royal Glamorgan Hospital. As a result of Welsh Assembly Government capital expenditure, that unit will be providing a new service. It was not included when the hospital was built, leaving people with mental health problems isolated in the former East Glamorgan Hospital. There was capital and revenue expenditure. We are also supporting the voluntary sector; representatives of that sector are here today as part of the Wales Mental Health Alliance.

Catherine Thomas: Do you agree that individuals with mental health problems should have their needs recognised in the housing system? They should not be placed on a general housing waiting list, which is often the case in local authorities and with housing associations. Surely, there should be a dedicated list recognising the needs of these individuals, who often have a need for supported housing—rather than a general list on which they wait for too long while their mental health deteriorates. At the end of their wait, they are offered accommodation that is simply not appropriate or suitable for their needs.

Jane Hutt: This goes back to key action 9 of the national service framework, which requires local authorities to ensure that a range of housing options is available with support. That might range from low-level support for individuals in the community to mainstream housing opportunities, which is the point that you make: housing allocation policies should recognise the vulnerabilities of people with mental health problems. That should be driven through by key action 9 of the national service framework and the

iechyd meddwl?

Jane Hutt: Dyma ein blaenoriaeth uchaf, a dyna pam yr ydym hefyd yn gweithredu'r fframwaith gwasanaeth cenedlaethol, sy'n cynnwys adolygiad. Mae'r Comisiwn Archwilio wrthi'n cynnal arolwg sylfaenol o'n gwasanaethau. Byddaf yn rhoi adroddiad i'r Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol ar y lefel o wariant, sy'n cynnwys cyfalaf yn ogystal â gwariant refeniw. Yr wyf yn falch o nodi y bydd y Prif Weinidog a minnau'n bresennol ddydd Gwener yn agoriad yr uned iechyd meddwl newydd yn Ysbyty Brenhinol Morgannwg. O ganlyniad i wariant cyfalaf Llywodraeth Cynulliad Cymru, bydd yr uned honno yn darparu gwasanaeth newydd. Nid oedd wedi'i chynnwys pan adeiladwyd yr ysbyty, gan adael pobl â phroblemau iechyd meddwl wedi'u hynysu yn hen Ysbyty Dwyrain Morgannwg. Bu gwariant cyfalaf a refeniw. Yr ydym hefyd yn cefnogi'r sector gwirfoddol; mae cynrychiolwyr o'r sector hwnnw yma heddiw fel rhan o Gynghrair Iechyd Meddwl Cymru.

Catherine Thomas: A gytunwch y dylai anghenion unigolion â phroblemau iechyd meddwl gael eu cydnabod yn y system dai? Ni ddylent gael eu rhoi ar restr aros gyffredinol ar gyfer tai, sydd yn aml yn digwydd mewn awdurdodau lleol a chyda chymdeithasau tai. Oni chytunwch y dylai fod rhestr benodol sy'n cydnabod anghenion yr unigolion hynny, y mae angen tai â chymorth arnynt yn amlach na pheidio—yn hytrach na rhestr gyffredinol lle y maent yn aros yn rhy hir tra bod eu hiechyd meddwl yn dirywio? Ar ôl iddynt gyrraedd brig y rhestr, cynigir llety iddynt nad yw'n briodol nac yn addas at eu hanghenion.

Jane Hutt: Mae hyn yn ymwneud â cham allweddol 9 o'r fframwaith gwasanaeth cenedlaethol, sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol sicrhau bod nifer o opsiynau tai, â chymorth, ar gael. Gallai hynny amrywio o ychydig o gymorth i unigolion yn y gymuned i gyfleoedd tai prif ffrwd, sef y pwynt yr ydych yn ei wneud: dylai polisiau dyrannu tai gydnabod natur ddiamddiffyn pobl â phroblemau iechyd meddwl. Dylai hynny gael ei hyrwyddo gan gam allweddol 9 y fframwaith gwasanaeth

supporting people initiative.

David Melding: The availability of appropriate housing is one of the key areas campaigned for by various charities. Will you welcome the work of the Wales Mental Health Alliance—which is in the neuadd today—and commend other Members to talk to its representatives about its vital work?

Jane Hutt: I was pleased to be able to welcome the alliance this morning. Other Members have met its representatives. This is a voluntary sector alliance. Many of its members are accredited community service providers, working with local authorities under the supporting people initiative to fulfil key actions under the national service framework. I urge all Members to visit the alliance this afternoon.

2.10 p.m.

Gwasanaethau Orthopedeg Orthopaedic Services

Q3 Jenny Randerson: Will the Minister make a statement on orthopaedic services in Cardiff? (OAQ34993)

Jane Hutt: The ambulatory care and diagnostic unit at Llandough Hospital will provide additional elective orthopaedic capacity, and release further operating theatre and in-patient capacity. I confirmed last week the £5.93 million in Welsh Assembly Government capital expenditure and £2.5 million revenue expenditure for this unit at Llandough, and both local health boards in Cardiff and the Vale of Glamorgan have now agreed, in principle, to provide revenue support for this project.

Jenny Randerson: While this additional money is welcome, you will be aware that the chief executive of Cardiff and Vale NHS Trust made it clear in a meeting that you and I attended, that this unit would do nothing to bite into waiting lists, and would merely allow the trust to mark time for a while, not to keep pace with demand in the long term. What will you do, Minister, to help my

cededlaethol a menter cefnogi pobl.

David Melding: Mae argaeledd tai addas yn un o'r meysydd allweddol y mae sawl elusen yn ymgychu yn ei gylch. A wnewch groesawu gwaith Cynghair Iechyd Meddwl Cymru—sydd yn y neuadd heddiw—ac annog Aelodau eraill i siarad â'i chynrychiolwyr am ei gwaith hollbwysig?

Jane Hutt: Yr oedd yn bleser imi groesawu'r gynghair y bore yma. Mae Aelodau eraill wedi cyfarfod â'i chynrychiolwyr. Mae hon yn gynghair o'r sector gwirfoddol. Mae llawer o'i haelodau yn ddarparwyr gwasanaethau cymunedol achrededig, sy'n gweithio gydag awdurdodau lleol o dan fenter cefnogi pobl i weithredu camau allweddol o dan y fframwaith gwasanaeth cenedlaethol. Anogaf bob Aelod i ymweld â'r gynghair y prynhawn yma.

C3 Jenny Randerson: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar wasanaethau orthopedeg yng Nghaerdydd? (OAQ34993)

Jane Hutt: Bydd yr uned triniaethau dydd a diagnosteg yn Ysbyty Llandochau yn cynnig rhagor o adnoddau i gynnal triniaeth orthopedeg ddewisol, ac yn rhyddhau adnoddau eraill o ran ystafelloedd llawdriniaeth a chleifion mewnol. Cadarnheais yr wythnos diwethaf fod £5.93 miliwn o wariant cyfalaf Llywodraeth Cynulliad Cymru a £2.5 miliwn o wariant refeniw wedi'u neilltuo ar gyfer yr uned hon yn Llandochau, a bod y ddau fwrdd iechyd lleol yng Nghaerdydd a Bro Morgannwg bellach wedi cytuno, mewn egwyddor, i roi cymorth refeniw i'r prosiect hwn.

Jenny Randerson: Er y croesawaf yr arian ychwanegol hwn, fe wyddoch fod prif weithredwr Ymddiriedolaeth GIG Caerdydd a'r Fro wedi egluro mewn cyfarfod lle y bu'r ddwy ohonom yn bresennol, na fyddai'r uned hon yn gwneud dim i leihau rhestrau aros, ac na fyddai ond yn fodd i'r ymddiriedolaeth aros yn ei hunfan am ychydig, ac nid ateb y galw yn yr hirdymor. Beth a wnewch,

constituent, who is in severe pain from arthritis, and who has recently been told that he will have to wait four years before he sees a consultant for the first time and joins the waiting list for in-patient treatment? What is your response to the chief executive of Cardiff and Vale NHS Trust, who tells me that the same consultant has patients on his list who will have to wait longer than four years? Are you not ashamed, Minister, that the orthopaedic waiting list in Cardiff is the worst in Europe? Are you not ashamed to be presiding over this state of affairs?

Jane Hutt: With regard to Brian Edwards's report, which looked not only at issues in Gwent but in the whole of south-east Wales, you will recognise, Jenny, that the Welsh Assembly Government's response, in investing more than £10 million in capital expenditure and £5 million in revenue expenditure in Llandough and Gwent, was a major step forward in addressing the pressures on the service to deliver better orthopaedic care. I will also refer to the work that we are doing to build this new unit and deliver improved services and some of the innovations that are taking place. Cardiff and Vale NHS Trust is taking through these innovations using Assembly money: the use of a hip fracture discharge team, the development of an orthopaedic collaborative, the use of extended scope physiotherapists for lower back pain, the domiciliary hip scheme, and the hip fracture audit. We have a professorial chair for orthopaedics for the first time, a third trauma ward is being opened and a second ward-based hip fracture nurse was recruited last autumn. A direct booking day-case list for hand trauma patients, who are seen in fracture clinics, full risk-screening based on national guidance, early supported discharge, and the second tranche of four specialist registrar posts, including a post at Cardiff and Vale NHS Trust, are due to commence and will make a difference. We must congratulate the trust on reducing the numbers of those waiting more than 18 months, and it is taking action to help those on its out-patient lists as well.

Weinidog, i helpu fy etholwr, sydd mewn poen mawr oherwydd arthritis, ac a ddywedwyd wrtho yn ddiweddar y bydd yn rhaid iddo aros bedair blynedd cyn gweld meddyg ymgynghorol am y tro cyntaf ac ymuno â'r rhestr aros am driniaeth fel claf mewnol? Beth yw eich ymateb i brif weithredwr Ymddiriedolaeth GIG Caerdydd a'r Fro, sy'n dweud wrthyf bod gan yr un meddyg ymgynghorol gleifion ar ei restr a fydd yn gorfod aros dros bedair blynedd? Onid oes cywilydd arnoch, Weinidog, mai rhestr aros orthopedeg Caerdydd yw'r waethaf yn Ewrop? Onid oes cywilydd arnoch fod â chyfrifoldeb dros sefyllfa o'r fath?

Jane Hutt: O ran adroddiad Brian Edwards, a oedd yn ystyried nid yn unig broblemau yng Ngwent ond hefyd ar draws y Ddedwyrain, byddwch yn cydnabod, Jenny, fod ymateb Llywodraeth Cynulliad Cymru, wrth fuddsoddi dros £10 miliwn mewn gwariant cyfalaf a £5 miliwn mewn gwariant refeniw yn Llandochau a Gwent yn gam mawr ymlaen i fynd i'r afael â'r pwysau ar y gwasanaeth i ddarparu gwell gofal orthopedeg. Cyfeiriai hefyd at y gwaith yr ydym yn ei wneud i adeiladu'r uned newydd hon a darparu gwell gwasanaethau ac at rai o'r gwasanaethau arloesol sy'n cael eu datblygu. Mae Ymddiriedolaeth GIG Caerdydd a'r Fro yn cyflwyno'r gwasanaethau arloesol hyn gan ddefnyddio arian y Cynulliad: y defnydd o dîm rhyddhau ar gyfer cleifion sydd wedi torri eu clun, datblygu menter gydweithredu orthopedeg, y defnydd o ffisiotherapyddion â chwmpas estynedig ar gyfer poen yng ngwaelod y cefn, y cynllun i asesu cleifion yn y cartref sy'n aros am lawdriniaethau clun, a'r archwiliad o doriadau clun. Yr ydym wedi sefydlu cadair athro mewn orthopedeg am y tro cyntaf, a bwriedir agor trydedd ward ar gyfer cleifion trawma a'r hydref diwethaf recriwtiwyd ail nyrs toriadau clun i weithio ar y ward. Mae rhestr o achosion dydd wedi'u bwcio'n uniongyrchol ar gyfer cleifion ag anafiadau i'r llaw, a gaiff eu gweld mewn clinigau toresgym, sgrinio risg llawn sy'n seiliedig ar ganllawiau cenedlaethol, rhyddhau cleifion yn gynnar gyda chymorth, a'r ail gyfnod hysbysebu am bedwar cofrestrydd arbenigol, gan gynnwys swydd yn Ymddiriedolaeth GIG Caerdydd a'r Fro, ar fin dechrau a

byddant yn gwneud gwahaniaeth. Rhaid inni longyfarch yr ymddiriedolaeth ar leihau nifer y bobl sy'n aros am fwy na 18 mis, ac mae'n gweithredu i helpu'r rhai ar ei rhestrau o gleifion allanol hefyd.

Jonathan Morgan: I congratulate you, Minister, on avoiding answering Jenny Randerson's question. Do you agree that one of the problems at the University of Wales Hospital is that it has the equivalent of three wards blocked with patients who do not need to be in hospital, but need to be moved elsewhere? Is it not the case, Minister, that in the University of Wales Hospital, which has a bed occupancy rate of more than 97 per cent, that is the main reason why the orthopaedic waiting lists in Cardiff are among the worst in Europe? If you tackled the bed occupancy problem, we would see waiting lists for orthopaedic treatment coming down.

Jane Hutt: Of course, the problems that we have result from your Government's policy of not addressing the orthopaedic issues in south-east Wales. I do not know, Jonathan, whether you have visited Llandough Hospital, where we have ring-fenced wards for orthopaedic cases. We have invested in the unit at Llandough and in addressing outpatient issues. In terms of delayed transfers of care, the responsibility is being taken forward, not just by the local health boards, which are acting to reduce delayed transfers, but also by the trust and the local authorities, which have statutory responsibilities for social care. Let us acknowledge progress, which you seem incapable of doing. The Assembly Government is providing funding and staff have come in. That is not just surgeons, but physiotherapists, nurses and GPs, who are working at the sharp end to reduce the pressure on orthopaedic services.

Owen John Thomas: On Saturday, I was approached by a gentleman who has been waiting several years for a hip replacement only to be told that he has now been moved from the waiting list onto the appointment list. Is this not a shabby way of trying to

Jonathan Morgan: Fe'ch llongyfarchaf, Weinidog, ar osgoi ateb cwestiwn Jenny Randerson. A gytunwch mai un o'r problemau yn Ysbyty Athrofaol Cymru yw bod ganddo'r hyn sy'n gyfystyr â thair ward o welyau wedi eu blocio gan gleifion nad oes angen iddynt fod yn yr ysbyty, ond y mae angen iddynt gael eu symud i rywle arall? Onid yw'n wir, Weinidog, mai'r dyna'r prif reswm pam mae rhestrau aros orthopedeg yng Nghaerdydd gyda'r gwaethaf yn Ewrop yn Ysbyty Athrofaol Cymru lle mae'r gyfradd llanw gwelyau yn fwy na 97 y cant? Pe baech yn mynd i'r afael â'r broblem o ran y gyfradd llanw gwelyau, byddem yn gweld rhestrau aros ar gyfer triniaeth orthopedeg yn lleihau.

Jane Hutt: Wrth gwrs, mae'r problemau sydd gennym yn deillio o bolisi eich Llywodraeth o beidio â mynd i'r afael â materion orthopedeg yn y De-ddwyrain. Ni wn, Jonathan, a ydych wedi ymweld ag Ysbyty Llandochau, lle yr ydym wedi clustnodi wardiau ar gyfer achosion orthopedeg. Yr ydym wedi buddsoddi mewn uned yn Llandochau ac mewn mynd i'r afael â phroblemau o ran cleifion allanol. O ran oedi cyn trosglwyddo gofal, ysgwyddir y cyfrifoldeb, nid yn unig gan y byrddau iechyd lleol, sy'n cymryd camau i leihau oedi cyn trosglwyddo gofal, ond hefyd gan yr ymddiriedolaeth a'r awdurdodau lleol, sydd â chyfrifoldebau statudol dros ofal cymdeithasol. Gadewch inni gydnabod y cynnydd a wneir. Fe ymddengys nad ydych yn gallu gwneud hynny. Mae Llywodraeth y Cynulliad yn rhoi arian ac mae staff wedi'u penodi. Nid llawfeddygon yn unig a benodir, ond ffisiotherapyddion, nyrsys a meddygon teulu, sy'n gweithio yn y rheng flaen i leihau'r pwysau ar wasanaethau orthopedeg.

Owen John Thomas: Ddydd Sadwrn, daeth gŵr ataf a dweud wrthyf ei fod wedi bod yn aros sawl blwyddyn am glun newydd a'i fod wedi cael gwybod yn awr ei fod wedi cael ei symud o'r rhestr aros i'r rhestr apwyntiadau. Onid yw hon yn ffordd wael o geisio lleihau'r

reduce the waiting list? What are you doing to speed up hip operations?

Jane Hutt: Investment in the Llandough unit will make a huge difference. You should also remember the difference that our second offer scheme has already made in three months, as a result of direct Assembly funding to ensure that people across all specialties are not waiting more than 18 months—we have already tackled the orthopaedic and out-patient waiting lists. We are driving down all waiting lists.

New specialist registrars are coming on board, as I said earlier, and the ambulatory unit at Llandough will function as a day-care unit, leading to greater through-put of patients and ensuring that beds are ring-fenced for those who need overnight or longer accommodation.

rhestr aros? Beth ydych yn ei wneud i sicrhau bod llawdriniaethau clun yn cael eu cynnal yn gynt?

Jane Hutt: Bydd y buddsoddiad yn uned Llandochau yn gwneud gwahaniaeth enfawr. Dylech hefyd gofio'r gwahaniaeth y mae cynllun yr ail gynnig a gyflwynwyd gennym wedi ei wneud eisoes o fewn tri mis, o ganlyniad i arian uniongyrchol gan y Cynulliad i sicrhau nad yw pobl yn aros am fwy na 18 mis ym mhob maes arbenigol—yr ydym eisoes wedi mynd i'r afael â rhestrau aros ym maes orthopedeg a chleifion allanol. Yr ydym yn sicrhau bod pob rhestr aros yn lleihau.

Mae cofrestrwyr arbenigol newydd yn cael eu penodi, fel y dywedais yn gynharach, a bydd yr uned triniaethau dydd yn Llandochau yn gweithredu fel uned gofal dydd, gan sicrhau y caiff rhagor o gleifion eu trin ac y caiff gwelyau eu clustnodi ar gyfer y rhai y mae angen iddynt aros dros nos neu am gyfnod hwy.

Darpariaeth Gwasanaethau Cymdeithasol yn Nwyrain De Cymru Social Services Provision in South Wales East

Q4 Laura Anne Jones: Will the Minister make a statement on social services provision in South Wales East? (OAQ34990)

Jane Hutt: The legal responsibility for assessing need, commissioning local care services and determining provision for social services, rests with local authorities. The Assembly Government's responsibility is to support councils by providing policy frameworks, guidance on the exercise of councils' functions, regulation, inspection and performance evaluation, funding for services and support for training and development.

Laura Anne Jones: It has been brought to my attention repeatedly that there are currently not enough social workers in South Wales East. As you know, before certain patients can leave hospital, particularly the elderly, their homes need to be assessed. Due to a shortage of funds and lack of staff, people who are ready to go home are having to wait around 26 weeks for their homes to be

C4 Laura Anne Jones: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar y ddarpariaeth gwasanaethau cymdeithasol yn Nwyrain De Cymru? (OAQ34990)

Jane Hutt: Yr awdurdodau lleol sydd â'r cyfrifoldeb cyfreithiol dros asesu angen, comisiynu gwasanaethau gofal lleol a phenderfynu ar ddarpariaeth ar gyfer gwasanaethau cymdeithasol. Cyfrifoldeb Llywodraeth y Cynulliad yw rhoi cymorth i gynghorau drwy roi fframweithiau polisi, canllawiau ar arfer swyddogaethau cynghorau, rheoleiddio, arolygu a gwerthuso perfformiad, arian ar gyfer gwasanaethau a chymorth hyfforddi a datblygu.

Laura Anne Jones: Tynnwyd fy sylw dro ar ôl tro at y ffaith nad oes digon o weithwyr cymdeithasol yn Nwyrain De Cymru ar hyn o bryd. Fel y gwyddoch, cyn y gall rhai cleifion adael yr ysbyty, yn enwedig yr henoed, mae angen asesu eu cartrefi. Oherwydd diffyg arian a phrinder staff, mae pobl sy'n barod i fynd adref yn gorfod aros oddeutu 26 wythnos i'w cartrefi gael eu hasesu, sy'n un

assessed, which is a major cause of bedblocking. Do you agree that that is an outrageous situation that needs to be addressed immediately for the sake of those living in South Wales East and to reduce the bedblocking crisis?

Jane Hutt: Training and development for the social care workforce is a local authority responsibility, but we are supporting that through the social care workforce development programme, which is a ring-fenced, matched grant for local authority social services. In this coming year, expenditure will be £7.5 million, and the Assembly's grant element will be £5.2 million. Staff are the principal resource of the social care sector, and many local authorities are also ensuring that their social workers can be seconded for training, using the social care workforce development partnership. Not only social workers, but occupational therapists and physiotherapists play their part in reducing delayed transfers of care. They are part of the multi-disciplinary team involved in unified assessment, which is helping us to reduce delayed transfers of care.

Jocelyn Davies: In recognition of the improvements made by some local authorities in the South-east, such as Caerphilly, in tackling delayed discharges of care, will you confirm whether the £19.5 million additional funding announced this year for that purpose will be available in future years?

Jane Hutt: The £19.5 million was welcomed by some, but not many, opposition Members, despite much talk about their concerns about social care. The £19.5 million has been making a difference since 1 April and the Finance Minister has announced that the sum is to be recurrent, which has given local authorities the opportunity to plan and manage their social care statutory responsibilities.

The Leader of the Welsh Conservatives (Nick Bourne): We know that we have moved backwards on health during the last seven years, as you have ably demonstrated

o'r prif resymau dros flocio gwelyau. A gytunwch fod y sefyllfa hon yn gywilyddus a bod angen mynd i'r afael â hi ar unwaith er mwyn y bobl sy'n byw yn Nwyrain De Cymru ac er mwyn lleihau'r argyfwng o ran gwelyau wedi'u blocio?

Jane Hutt: Awdurdodau lleol sy'n gyfrifol am hyfforddi a datblygu'r gweithlu gofal cymdeithasol, ond yr ydym yn cefnogi hynny drwy raglen datblygu'r gweithlu gofal cymdeithasol, sef grant o arian cyfatebol wedi'i glustnodi ar gyfer gwasanaethau cymdeithasol awdurdodau lleol. Yn y flwyddyn i ddod, £7.5 miliwn fydd y gwariant, a £5.2 miliwn fydd elfen grant y Cynulliad. Staff yw prif adnodd y sector gofal cymdeithasol, ac mae llawer o awdurdodau lleol hefyd yn sicrhau y gall eu gweithwyr cymdeithasol gael eu secondio ar gyfer hyfforddiant, gan ddefnyddio partneriaeth datblygu'r gweithlu gofal cymdeithasol. Nid gweithwyr cymdeithasol yn unig sydd yn chwarae eu rhan i leihau oedi wrth drosglwyddo gofal, ond therapyddion galwedigaethol a ffisiotherapyddion hefyd. Maent yn rhan o'r tîm amlddisgyblaethol ar gyfer asesu unedig, sy'n ein helpu i leihau oedi wrth drosglwyddo gofal.

Jocelyn Davies: I gydnabod y gwelliannau a wnaed gan rai awdurdodau lleol yn y Ddeddwyrain, megis Caerffili, i fynd i'r afael ag oedi wrth ryddhau cleifion, a wnewch gadarnhau a fydd y £19.5 miliwn o gyllid ychwanegol a gyhoeddwyd eleni at y diben hwnnw ar gael yn y dyfodol?

Jane Hutt: Croesawyd y £19.5 miliwn gan rai Aelodau o'r gwrthbleidiau ond nid llawer, er gwaethaf cryn sôn am eu pryderon am ofal cymdeithasol. Mae'r £19.5 miliwn wedi bod yn gwneud gwahaniaeth ers 1 Ebrill ac mae'r Gweinidog Cyllid wedi cyhoeddi y caiff y swm ei roi'n rheolaidd, sydd wedi rhoi cyfle i awdurdodau lleol gynllunio a rheoli eu cyfrifoldebau statudol o ran gofal cymdeithasol.

Arweinydd Ceidwadwyr Cymru (Nick Bourne): Gwyddom fod y sefyllfa o ran iechyd wedi gwaethygu yn ystod y saith mlynedd diwethaf, fel yr ydych wedi dangos

by failing to answer any questions this afternoon, and just reading out the remarks prepared for you by civil servants instead. I direct your attention to social services: why have we not had a statement on social services in Blaenau Gwent such as the one that we had on Cardiff's social services department? Is it not true that, even in this, you are failing in your duties to the people of Wales? There has been a damning report, which you have not followed up. We have not had a proper statement or debate on this issue. Is it not time that you began to get to grips with social care as much as with health?

Jane Hutt: At last week's Health and Social Services Committee meeting, we had a useful discussion about the progress in Cardiff as a result of the intervention protocol that I announced. I have met the leader and chief executive of Blaenau Gwent, and I have also taken forward the intervention protocol. Our chief inspector, as you will know, is taking the lead in terms of intervention and is setting targets for Blaenau Gwent. Progress will be reported back to us quarterly, and this will also come back to the Health and Social Services Committee. Last week, I agreed that I would make a statement following the local government elections in June—as is appropriate—on the Blaenau Gwent situation.

2.20 p.m.

Nick Bourne: Meanwhile, the situation deteriorates, and it is urgent. The Minister has failed to get to grips with this, just as she has failed to get to grips with health. The First Minister does not like it when I mention the friendly fire from Westminster, but we know that it is not only the opposition parties here who criticise the Minister's stewardship. The First Minister is not willing to get rid of you, Minister, but is it not time that you stepped aside and let somebody else begin to grapple with these problems, which you obviously are not able to do?

mor dda drwy fethu ag ateb unrhyw gwestiynau y prynhawn yma. Yn lle hynny yr ydych wedi darllen y sylwadau a baratowyd ar eich cyfer gan weision sifil. Tynnaf eich sylw at wasanaethau cymdeithasol: pam nad ydym wedi cael datganiad ar wasanaethau cymdeithasol ym Mlaenau Gwent megis y datganiad a gawsom ar adran gwasanaethau cymdeithasol Caerdydd? Onid yw'n wir eich bod chi, hyd yn oed yn hyn o beth, yn methu â chyflawni eich dyletswyddau i bobl Cymru? Bu adroddiad damniol, nad ydych wedi gweithredu arno. Nid ydym wedi cael datganiad na dadl wirioneddol ar y mater hwn. Onid yw'n bryd ichi ddechrau mynd i'r afael â gofal cymdeithasol i'r un graddau ag iechyd?

Jane Hutt: Yng nghyfarfod y Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yr wythnos diwethaf, cawsom drafodaeth fuddiol ynglŷn â'r cynnydd yng Nghaerdydd o ganlyniad i'r protocol ymyrryd a gyhoeddwyd gennyf. Yr wyf wedi cyfarfod ag arweinydd a phrif weithredwr Blaenau Gwent, ac yr wyf hefyd wedi gweithredu ar y protocol ymyrryd. Mae ein prif arolygydd, fel y gwyddoch, yn arwain o ran ymyrryd ac yn pennu targedau ar gyfer Blaenau Gwent. Byddwn yn cael adroddiad ar gynnydd bob chwarter, a bydd y Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol hefyd yn cael yr adroddiad. Yr wythnos diwethaf, cytunais y byddwn yn gwneud datganiad ar y sefyllfa ym Mlaenau Gwent yn dilyn etholiadau llywodraeth leol ym mis Mehefin, fel sy'n briodol.

Nick Bourne: Yn y cyfamser, mae'r sefyllfa yn dirywio, ac mae angen gweithredu ar fyrder. Mae'r Gweinidog wedi methu â mynd i'r afael â hyn, yn yr un modd ag y mae wedi methu â mynd i'r afael ag iechyd. Nid yw'r Prif Weinidog yn fodlon pan soniaf am y feirniadaeth gan Lafur yn San Steffan, ond gwyddom nad y gwrthbleidiau yma yn unig sy'n beirniadu stiwardiaeth y Gweinidog. Nid yw'r Prif Weinidog yn barod i'ch diswyddo, Weinidog, ond onid yw'n bryd ichi sefyll o'r neilltu a gadael i rywun arall ddechrau mynd i'r afael â'r problemau hyn, gan ei bod yn amlwg nad ydych chi yn gallu gwneud hynny?

Jane Hutt: Wagging your finger, Nick, will not get you anywhere. I had hoped that the opposition would have adopted a constructive approach to issues like social services. We are talking about vulnerable children and young people. I have, in the past, received constructive opposition from your side of the Chamber, which has been helpful in recognising that this issue must be dealt with in partnership. The partnership that has been driving forward with regard to Blaenau Gwent and its problems, is also part of the Wales programme for improvement, on which my colleague, Sue Essex, and I are working, to ensure that the advisory board that has now been set up to consider the issues in Blaenau Gwent makes social services a top priority.

We must also remember that there are many people working at the front end in Blaenau Gwent and in other social services departments. These people are working, as we speak, with vulnerable children, young people and adults. Let us recognise their contribution. Let us also recognise the £19.5 million that I announced for social care, which you rejected because you thought that it should go into offsetting council tax, and not towards helping vulnerable children and people. Let us also recognise the £17.5 million that we announced for tackling delayed transfers of care. That money is delivering, as is our Children First programme and Cymorth, which provide ring-fenced grants to our local authorities. Those programmes are making a difference to children and young people. We must recognise progress and the fact that our chief inspector and his social services inspectors are intervening.

The Leader of the Welsh Liberal Democrat Group (Michael German): On the back of the report on Blaenau Gwent social services, we were told in the regional committee meeting last Friday—and you were present—that one quarter of the beds in the Gwent Healthcare NHS Trust area are blocked by people who cannot find appropriate care. The chief executive told you that that was the responsibility of two

Jane Hutt: Ni fydd codi bys ataf o unrhyw fudd, Nick. Yr oeddwn yn gobeithio y byddai'r gwrthbleidiau wedi bod yn adeiladol ynglŷn â materion fel gwasanaethau cymdeithasol. Yr ydym yn sôn am blant a phobl ifanc ddiamddiffyn. Mae eich ochr chi o'r Siambr wedi dadlau'n adeiladol ar hyn yn y gorffennol, sydd wedi bod yn fuddiol o ran cydnabod bod yn rhaid ymdrin â'r mater hwn mewn partneriaeth. Mae'r bartneriaeth sydd wedi bod yn gweithredu o ran Blaenau Gwent a'i phroblemau, yn rhan hefyd o raglen Cymru ar gyfer gwella, y mae fy nghyd-Weinidog, Sue Essex, a minnau yn gweithio arni, er mwyn sicrhau bod y bwrdd ymgynghorol a sefydlwyd erbyn hyn i ystyried y materion sydd wedi codi ym Mlaenau Gwent yn rhoi'r flaenoriaeth uchaf i wasanaethau cymdeithasol.

Rhaid inni hefyd gofio bod llawer o bobl yn gweithio yn y rheng flaen ym Mlaenau Gwent ac mewn adrannau gwasanaethau cymdeithasol eraill. Mae'r bobl hyn yn gweithio gyda phlant, pobl ifanc ac oedolion diamddiffyn wrth inni siarad. Gadewch inni gydnabod eu cyfraniad. Gadewch inni gydnabod hefyd y £19.5 miliwn a gyhoeddais ar gyfer gofal cymdeithasol, a wrthodwyd gennych am eich bod yn meddwl y dylid ei wario ar wrthbwysu'r dreth gyngor, ac nid ar helpu plant a phobl ddiamddiffyn. Gadewch inni hefyd gydnabod y £17.5 miliwn a gyhoeddwyd gennym i fynd i'r afael ag oedi wrth drosglwyddo gofal. Mae'r arian hwnnw yn gwneud gwahaniaeth, yn ogystal â'n rhaglen Plant yn Gyntaf a Cymorth, sy'n darparu grantiau wedi'u clustnodi i'n hawdurdodau lleol. Mae'r rhaglenni hynny yn gwneud gwahaniaeth i blant a phobl ifanc. Rhaid inni gydnabod cynnydd a'r ffaith bod ein prif arolygydd a'i arolygwyr gwasanaethau cymdeithasol yn ymyryd.

Arweinydd Grŵp Democratiaid Rhyddfrydol Cymru (Michael German): Yn dilyn yr adroddiad ar wasanaethau cymdeithasol Blaenau Gwent, dywedwyd wrthym yng nghyfarfod y pwyllgor rhanbarth ddydd Gwener diwethaf—ac yr oeddech yn bresennol—fod chwarter y gwelyau yn ardal Ymddiriedolaeth GIG Gofal Iechyd Gwent wedi'u blocio gan bobl na allant ddod o hyd i ofal priodol. Dywedodd y prif weithredwr

errant local authorities—Blaenau Gwent and Torfaen. So, if you are waiting for a hip operation in the Gwent Healthcare NHS Trust area, the likelihood is that it is the failure of Blaenau Gwent and Torfaen social services departments that is responsible for your delay in getting hospital care. When will you deal with errant authorities, Minister?

Jane Hutt: It is because of my concerns about local authorities not implementing their statutory obligations in relation to their social care functions that my officials have written to the chief executives of every local authority in Wales, including those that are erring in the way that was identified at the regional committee meeting on Friday. We are receiving responses from them. In addition, let us remember that we also saw evidence of good practice and of how local health boards—bodies that you rejected—are at the forefront and are taking the lead in joining up health and social care. They are making a difference, and not only in Caerphilly. A report was presented to the committee that showed that Bridgend and Denbighshire have the lowest numbers of delayed transfers of care and are implementing good practice. Do you not want to see that good practice applied across the whole of Wales, Mike? We are driving good practice forward through the Wanless action plan.

Michael German: You must be reading the wrong script, because we voted for local health boards and supported you in that. However, if you are a patient in Caerphilly waiting to go into hospital for a hip operation, the likelihood is that you will be blocked because of those errant social services departments in Blaenau Gwent and Torfaen. Surely, you should be taking action now, Minister, to deal with those social services departments so that the people of Caerphilly, Newport, Monmouth, and the other boroughs in that area, do not have to wait for healthcare because the political leadership of those poor social services departments is failing to get it right.

wrthych mai cyfrifoldeb dau awdurdod cyfeiliornus ydoedd—Blaenau Gwent a Thorfaen. Felly, os ydych yn aros am lawdriniaeth ar y glun, y tebygolrwydd yw mai methiant adrannau gwasanaethau cymdeithasol Blaenau Gwent a Thorfaen sy'n gyfrifol am yr oedi cyn cael gofal yn yr ysbyty. Pryd y gwnewch ymdrin ag awdurdodau cyfeiliornus, Weinidog?

Jane Hutt: Oherwydd fy mhryderon nad yw awdurdodau lleol yn cyflawni eu rhwymedigaethau statudol mewn perthynas â'u swyddogaethau gofal cymdeithasol mae fy swyddogion wedi ysgrifennu at bob prif weithredwr ym mhob awdurdod lleol yng Nghymru, gan gynnwys y rhai sy'n cyfeiliorni yn y ffordd a nodwyd yng nghyfarfod pwyllgor y rhanbarth ddydd Gwener. Yr ydym yn cael ymatebion ganddynt. Yn ogystal, gadewch inni gofio inni hefyd weld tystiolaeth o arferion da a'r ffordd y mae byrddau iechyd lleol—cyrff a wrthodwyd gennych chi—ar flaen y gad ac yn arwain o ran cydgysylltu iechyd a gofal cymdeithasol. Maent yn gwneud gwahaniaeth, ac nid yn unig yng Nghaerffili. Cyflwynwyd adroddiad i'r pwyllgor a ddangosodd mai ym Mhen-y-bont ar Ogwr a sir Ddinbych y mae'r nifer leiaf o achosion o oedi cyn trosglwyddo gofal a'u bod yn rhoi arferion da ar waith. Onid ydych am weld yr arferion da hynny yn cael eu cymhwyso ledled Cymru, Mike? Yr ydym yn hyrwyddo arferion da drwy gynllun gweithredu Wanless.

Michael German: Rhaid eich bod yn darllen y sgrïpt anghywir, oherwydd bu inni bleidleisio o blaid byrddau iechyd lleol a'ch cefnogi yn hynny o beth. Fodd bynnag, os ydych yn glaf yng Nghaerffili ac yn aros i fynd i mewn i'r ysbyty am lawdriniaeth ar y glun, y tebygolrwydd yw y byddwch yn cael eich blocio oherwydd yr adrannau gwasanaethau cymdeithasol cyfeiliornus hynny ym Mlaenau Gwent a Thorfaen. Oni chytunwch y dylech weithredu yn awr, Weinidog, i ymdrin â'r adrannau gwasanaethau cymdeithasol hynny fel na fydd yn rhaid i bobl Caerffili, Casnewydd, Trefynwy a'r bwrdeistrefi eraill yn yr ardal honno, aros am ofal iechyd am fod arweinwyr gwleidyddol yr adrannau gwasanaethau cymdeithasol gwan hynny yn

methu â gwneud pethau yn iawn?

Jane Hutt: I am glad that you recognise how well our local health boards are doing in terms of joining up health and social care. I know that you will recognise that you were right to back a Labour health Minister in taking this forward. Let us put more light, rather than heat, into this. Choice is another reason why people are not moving in terms of transfers of care, and we discussed this issue on Friday. Let us be responsible about this—it is about patient and carer choice, which is a sensitive area. If we recognise that a quarter of the people who are still in hospital are there because of patient and relative choice, we must consider how to handle that. I would expect a constructive opposition to help us deal with issues such as choice—but I do not expect that we will see it—and to recognise local government's responsibility. The First Minister found, when he visited Wrexham a few weeks ago, that joint working between two local health boards, Flintshire and Wrexham, has halved the delayed transfers of care as a result of the money that I put in last July. Partnership working delivered that, and partnership working will deliver this across Wales, led by our local health boards.

Jane Hutt: Yr wyf yn falch eich bod yn cydnabod pa mor dda y mae ein byrddau iechyd lleol yn ei wneud o ran cydgyssylltu iechyd a gofal cymdeithasol. Gwn y byddwch yn cydnabod bod eich penderfyniad i gefnogi Gweinidog iechyd Llafur wrth weithredu ar hyn yn un cywir. Gadewch inni drafod hyn yn bwylllog a'i wneud yn glir. Dewis yw rheswm arall pam nad yw pobl yn symud o ran trosglwyddo gofal, a thrafodasom y mater hwn ddydd Gwener. Gadewch inni ymddwyn yn gyfrifol ynglŷn â hyn—mae a wnelo â dewis cleifion a gofalwyr, sy'n faes sensitif. Os cydnabyddwn fod chwarter y bobl sy'n dal i fod yn yr ysbyty yno oherwydd dewis cleifion a pherthnasau, rhaid inni ystyried sut i drafod hynny. Byddwn yn disgwyl i wrthblaid adeiladol ein helpu gyda'r materion megis dewis—ond ni ddisgwyliaf y byddwn yn gweld hynny—a chydabod cyfrifoldeb llywodraeth leol. Gwelodd y Prif Weinidog, pan ymwelodd â Wrecsam ychydig wythnosau yn ôl, fod cydweithio rhwng dau fwrdd iechyd lleol, sir y Fflint a Wrecsam, wedi haneru nifer yr achosion o oedi cyn trosglwyddo gofal o ganlyniad i'r arian a roddais fis Gorffennaf diwethaf. Gweithio mewn partneriaeth a gyflawnodd hynny, a gweithio mewn partneriaeth fydd yn cyflawni hyn ledled Cymru, o dan arweinyddiaeth ein byrddau iechyd lleol.

Yr Arolygiaeth Safonau Gofal The Care Standards Inspectorate

Q5 Lisa Francis: Will the Minister make a statement on the Care Standards Inspectorate for Wales? (OAQ34944)

C5 Lisa Francis: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar yr Arolygiaeth Safonau Gofal yng Nghymru? (OAQ34944)

Jane Hutt: The Care Standards Inspectorate for Wales has, since April 2002, regulated social care, early years, and private and voluntary healthcare in accordance with the regulations and national minimum standards made by the Assembly Government. The Assembly Government has delegated full operational responsibility for regulatory actions and decisions to the care standards inspectorate.

Jane Hutt: Mae Arolygiaeth Safonau Gofal Cymru, ers Ebrill 2002, wedi rheoleiddio gofal cymdeithasol, blynyddoedd cynnar a gofal iechyd preifat a gwirfoddol yn unol â'r rheoliadau a'r safonau gofynnol cenedlaethol a gyflwynwyd gan Lywodraeth y Cynulliad. Mae Llywodraeth y Cynulliad wedi dirprwyo cyfrifoldeb gweithredol llawn dros gamau gweithredu a phenderfyniadau rheoleidiol i'r arolygiaeth safonau gofal.

Lisa Francis: On care homes for younger adults who need residential care for drug and alcohol abuse, we have three such centres in

Lisa Francis: O ran cartrefi gofal i oedolion iau y mae angen gofal preswyl arnynt am eu bod yn camddefnyddio cyffuriau ac alcohol,

Wales, including the excellent Rhoserchan, near Aberystwyth. The national minimum care standards limit the number of beds in such homes to a maximum of 16. That is not the case in England, where the maximum number is 20, and where there is a built-in flexibility for care homes for substance misusers. Your Government's policy is to increase the number of treatment places for substance misusers. Therefore, do you not agree that it would make sense if the CSIW were to take a more flexible approach to the minimum care standards, in the same way as they do over the border, because we have such limited facilities in Wales and especially because it is such a huge problem?

Jane Hutt: The care standards inspectorate uses the national minimum standards for care homes for younger adults to determine whether care homes are providing adequate care. That is about meeting the needs of the vulnerable people who live there. They must be carried out in accordance with regulatory requirements. We do not specify, as you know, Lisa, the number of places in a care home; the national minimum standards set out the maximum number of service users that can be accommodated in a new home. We developed the national minimum standards after full consultation. They apply in Wales within the context of the needs of the people of Wales.

In terms of complaints and concerns about a particular issue, I am aware, Lisa, that you raise this in relation to concern for a particular home that is caring in this way. I think that it would be best if you discussed this with the regional director for the care standards inspectorate in west Wales, who would be happy to discuss it with you and ensure that we can resolve it at a regional level, if there is a complaint. However, it must be about how we safeguard our most vulnerable young people, particularly in relation to the issue that you have raised, because those services are so important.

Rhodri Glyn Thomas: I fynd â chi at y pegwn arall o ran oedran, a gytunwch fod

mae tair canolfan o'r fath yng Nghymru, gan gynnwys y ganolfan ardderchog ger Aberystwyth sef canolfan Rhoserchan. O dan y safonau gofynnol cenedlaethol, cyfyngir nifer y gwelyau mewn cartrefi o'r fath i 16 ar y mwyaf. Mae'n wahanol yn Lloegr, lle y gellir cael hyd at 20 o welyau, a rhoddir hyblygrwydd i gartrefi gofal ar gyfer pobl sy'n camddefnyddio cyffuriau. Mae'n bolisi gan eich Llywodraeth gynyddu nifer y lleoedd i drin pobl sy'n camddefnyddio sylweddau. Felly, oni chytunwch y byddai'n gwneud synnwyr pe bai'r arolygiaeth yn fwy hyblyg o ran y safonau gofal gofynnol yn yr un ffordd ag sy'n digwydd dros y ffin, gan fod cyn lleied o gyfleusterau gennym yng Nghymru ac yn enwedig gan ei bod yn broblem mor enfawr?

Jane Hutt: Mae'r arolygiaeth safonau gofal yn defnyddio'r safonau gofynnol cenedlaethol ar gyfer cartrefi gofal i oedolion iau i benderfynu a yw cartrefi gofal yn rhoi gofal digonol. Mae a wnelo hynny â diwallu anghenion y bobl ddiameddiffyn sy'n byw yno. Rhaid iddynt gael eu cynnal yn unol â'r gofynion rheoleiddiol. Fel y gwyddoch, Lisa, nid ydym yn nodi nifer y lleoedd mewn cartrefi gofal; mae'r safonau gofynnol cenedlaethol yn nodi'r nifer fwyaf o leoedd i ddefnyddwyr gwasanaeth y gellir eu darparu mewn cartref newydd. Datblygwyd y safonau gofynnol cenedlaethol gennym ar ôl ymgynghoriad llawn. Maent yn gymwys yng Nghymru o fewn cyd-destun anghenion pobl Cymru.

O ran cwynion a phryderon ynglŷn â mater penodol, yr wyf yn ymwybodol, Lisa, eich bod yn codi hyn mewn perthynas â phryder am gartref penodol sy'n rhoi gofal o'r fath. Credaf mai'r peth gorau i'w wneud yw ichi drafod hyn gyda chyfarwyddwr rhanbarthol yr arolygiaeth safonau gofal yn y Gorllewin, a fyddai'n fwy na pharod i'w drafod gyda chi a sicrhau y gallwn ei datrys ar lefel ranbarthol, os oes cwyn. Fodd bynnag, y peth pwysig yw sut yr ydym yn diogelu ein pobl ifanc fwyaf diamddiffyn, yn enwedig mewn perthynas â'r mater a godwyd gennych, gan fod y gwasanaethau hynny mor bwysig.

Rhodri Glyn Thomas: To take you to the other extreme in terms of age, do you agree

problem ynglŷn â'r nifer o welyau sydd ar gael yn y sector gofal yn gyffredinol, a bod problem arbennig o ran pobl hŷn ag anhwylderau meddyliol? Bu hyn yn broblem drwy gydol eich cyfnod yn eich swydd. Beth yn union yr ydych yn ei wneud i fynd i'r afael â hi?

Jane Hutt: We must not talk about care homes; we should talk about services, particularly for elderly people with mental health problems. We must stop talking about buildings and talk about what assessed needs people have. Start with the person, and then let us look at the services, and that might mean services supporting that person at home with a domiciliary care package—our domiciliary care regulations are now coming through. Last Friday, at the regional committee meeting, representatives of the Crossroads' scheme, which many of you know about, endorsed the regulations and the requirements for new training opportunities for people to work in the care sector, which can be in the community as well as in a residential or nursing care home. Let us recognise the needs of the individual and then provide the services.

2.30 p.m.

The extra £19.5 million, which has come as the result of the Welsh Assembly Government Finance Minister and Minister for Health and Social Services saying that that should be a priority, is helping local authorities to build those services. The £4 million that I allocated last year to local health boards is also helping to tackle delayed transfers of care, not just through funding packages to enable people to return to their own homes or go into care homes, but also to start building new provision of exactly the kind that you talk about, Rhodri Glyn.

that there is a problem concerning the number of beds that are available in the care sector in general, and that there is a particular problem in relation to older people with mental illnesses? This has been a problem throughout your time in office. What exactly are you doing to tackle it?

Jane Hutt: Rhaid inni beidio â sôn am gartrefi gofal; dylem sôn am wasanaethau, yn enwedig ar gyfer pobl oedrannus â phroblemau iechyd meddwl. Rhaid inni roi'r gorau i sôn am adeiladau a dechrau sôn am yr anghenion wedi'u hasesu sydd gan bobl. Dechreuwch gyda'r unigolyn, ac yna gadewch inni edrych ar y gwasanaethau, a gallai hynny olygu gwasanaethau sy'n cefnogi'r unigolyn hwnnw gartref gyda pheycyn gofal cartref—mae ein rheoliadau gofal cartref yn cael eu cyflwyno yn awr. Ddydd Gwener diwethaf, yng nghyfarfod pwyllgor y rhanbarth, cymeradwyodd cynrychiolwyr o gynllun Crossroads, y gŵyr llawer ohonoch amdano, y rheoliadau a'r gofynion ar gyfer cyfleoedd hyfforddi newydd i bobl weithio yn y sector gofal, a all fod yn y gymuned yn ogystal â bod mewn cartref preswyl neu gartref gofal nyrsio. Gadewch inni gydnabod anghenion yr unigolyn a darparu'r gwasanaethau ar ôl hynny.

Mae'r £19.5 miliwn ychwanegol, sydd ar gael am fod y Gweinidog Cyllid a'r Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yn Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi dweud y dylai fod yn flaenoriaeth, yn helpu awdurdodau lleol i ddatblygu'r gwasanaethau hynny. Mae'r £4 miliwn a ddyrannwyd gennyf i fyrddau iechyd lleol y llynedd hefyd yn helpu i fynd i'r afael ag oedi cyn trosglwyddo gofal, nid yn unig drwy becynnau ariannu i alluogi pobl i ddychwelyd i'w cartrefi eu hunain neu i fynd i mewn i gartrefi gofal, ond hefyd i ddechrau datblygu darpariaeth newydd o'r union fath yr ydych yn sôn amdano, Rhodri Glyn.

Cwestiynau i'r Gweinidog dros Addysg a Dysgu Gydol Oes Questions to the Minister for Education and Lifelong Learning

Partneriaethau rhwng Ysgolion a Cholegau Partnerships between Schools and Colleges

Q1 Denise Idris Jones: Will the Minister make a statement on partnerships between schools and colleges? (OAQ34885)

C1 Denise Idris Jones: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ynghylch partneriaethau rhwng ysgolion a cholegau? (OAQ34885)

The Minister for Education and Lifelong Learning (Jane Davidson): Effective partnership working is crucial to the delivery of the Government's agenda. In this context, I am keen to encourage partnerships between schools and the further education sector in furtherance of my twin policy aims of widening participation and ensuring parity of esteem between vocational, academic and technical learning pathways.

Y Gweinidog dros Addysg a Dysgu Gydol Oes (Jane Davidson): Mae gweithio'n effeithiol mewn partneriaeth yn hollbwysig i gyflawni agenda'r Llywodraeth. Yn y cyddestun hwn, yr wyf yn awyddus i annog partneriaethau rhwng ysgolion a'r sector addysg bellach i hyrwyddo fy amcanion polisi deul o ehangu cyfranogiad a sicrhau parch cyfartal rhwng llwybrau dysgu galwedigaethol, academaidd a thechnegol.

Denise Idris Jones: Will you join me in commending the work of Coleg Llandrillo, whose work with schools across Conwy is making a real difference by providing valuable opportunities to key stage 4 pupils to experience vocational study? It is an excellent example of partnership between schools and colleges broadening the horizons of young people.

Denise Idris Jones: A ymunwch â mi i ganmol gwaith Coleg Llandrillo, y mae ei waith gydag ysgolion ledled Conwy yn gwneud gwahaniaeth gwirioneddol drwy ddarparu cyfleoedd gwerthfawr i ddisgyblion cyfnod allweddol 4 brofi astudiaeth alwedigaethol? Mae'n enghraifft ragorol o bartneriaeth rhwng ysgolion a cholegau yn ehangu gorwelion pobl ifanc.

Jane Davidson: I am extremely happy to do that. A recent report on Coleg Llandrillo's partnerships demonstrated that they are effective. The college works with sixth form pupils from 11 schools attending AS and A-level classes at local college centres in subjects not offered by their schools. It offers flexible curriculum packages. Common timetabling is a key issue in making partnerships work effectively. I was interested to see that, from September this year, there will be qualifications at level 2 for key stage 4 pupils through NVQ and BTECH first diplomas. The college is, therefore, expanding on its existing provision, which we already know to be extremely effective.

Jane Davidson: Yr wyf yn falch iawn i wneud hynny. Dangosodd adroddiad diweddar ar bartneriaethau Coleg Llandrillo eu bod yn effeithiol. Mae'r coleg yn gweithio gyda disgyblion chweched dosbarth o 11 ysgol sy'n mynychu dosbarthiadau safon uwch atodol a safon uwch yng nghanolfannau colegau lleol mewn pynciau nas cynigir gan eu hysgolion. Mae'n cynnig pecynnau cwricwlwm hyblyg. Mae amserlennu cyffredin yn bwynt allweddol wrth wneud i bartneriaethau weithio'n effeithiol. Yr oedd gennyf ddi-ddordeb i weld, o fis Medi eleni, y bydd cymwysterau ar lefel 2 ar gyfer disgyblion cyfnod allweddol 4 drwy ddiplomâu cyntaf CGC a BTECH. Mae'r coleg, felly, yn ymestyn ei ddarpariaeth bresennol, y gwyddom eisoes ei bod yn effeithiol iawn.

Janet Ryder: These connections between schools and colleges are important. I am sure

Janet Ryder: Mae'r cysylltiadau hyn rhwng ysgolion a cholegau yn bwysig. Yr wyf yn

that all Members are now aware of the funding problem facing post-16 colleges. Can you therefore tell me what discussions you have had with the management of Coleg Gwent on its recent announcement of course cutbacks and staff losses? What will be the impact of that announcement on schools and colleges in that area?

Jane Davidson: It is important to have effective working relationships between colleges and other post-16 providers in their areas. I have not had contact with the management of Coleg Gwent—ELWa has had such contact. I have asked the chief executive and chairman of ELWa to give me a report early next week setting out their assessment of the approach that the governors are taking and their views on the matters that have caused the governors to reach their conclusions.

Lynne Neagle: I am deeply concerned by the situation at Coleg Gwent and its proposals for the Pontypool campus—[ASSEMBLY MEMBERS: ‘Oh.’]

The Presiding Officer: Order. Members will listen while another Member is asking a question to the Minister. They will also listen to the Minister’s reply.

Lynne Neagle: The proposals for the Pontypool campus are worrying—particularly the decision to reduce A-level provision on the site. As you know, many students in the north of the borough depend on Coleg Gwent for A-level provision. I am also worried that it intends to axe access provision on the site. What assurances can you give to the young people that I met on Friday, who heard this news just before beginning their A-levels, and to other learners in Torfaen, particularly in the north of the borough, that you will pursue the matter with ELWa and ensure that students and young people in my constituency are not disadvantaged by these moves, on which there has been no prior consultation with either the local education authority or the local community consortium for education and training?

Jane Davidson: Your comments are terribly

siŵr bod pob Aelod yn ymwybodol yn awr o’r broblem ariannu sy’n wynebu colegau ôl-16. A allwch ddweud wrthyf felly pa drafodaethau a gawsoch gyda rheolwyr Coleg Gwent ar ei gyhoeddiad diweddar ynglŷn â thoriadau a cholli staff? Beth fydd effaith y cyhoeddiad hwnnw ar ysgolion a cholegau yn yr ardal honno?

Jane Davidson: Mae’n bwysig cael perthynas waith effeithiol rhwng y colegau a darparwyr ôl-16 eraill yn eu hardaloedd. Nid wyf wedi bod mewn cysylltiad â rheolwyr Coleg Gwent—mae ELWa wedi bod mewn cysylltiad ag ef. Yr wyf wedi gofyn i brif weithredwr a chadeirydd ELWa roi adroddiad imi ddechrau wythnos nesaf yn nodi eu hasesiad o’r ymagwedd y mae’r llywodraethwyr yn ei mabwysiadu a’u safbwyntiau ar y materion sydd wedi achosi i’r llywodraethwyr ddod i’w casgliadau.

Lynne Neagle: Pryderaf yn fawr am y sefyllfa yng Ngholeg Gwent a’i gynigion ar gyfer campws Pont-y-pŵl—[AELODAU’R CYNULLIAD: ‘O.’]

Y Llywydd: Trefn. Bydd Aelodau yn gwrando tra bod Aelod arall yn gofyn cwestiwn i’r Gweinidog. Byddant hefyd yn gwrando ar ateb y Gweinidog.

Lynne Neagle: Mae’r cynigion ar gyfer campws Pont-y-pŵl yn peri gofid—yn arbennig y penderfyniad i leihau’r ddarpariaeth safon uwch ar y safle. Fel y gwyddoch, mae llawer o fyfyrwyr yng ngogledd y fwrdeistref yn dibynnu ar Goleg Gwent ar gyfer darpariaeth safon uwch. Pryderaf hefyd ynghylch ei fwrriad i ddileu darpariaeth mynediad ar y safle. Pa sicrwydd y gallwch ei roi i’r bobl ifanc y cyfarfûm â hwy ddydd Gwener, a glywodd y newyddion hyn ychydig cyn dechrau eu harholiadau safon uwch, ac i ddysgwyr eraill yn Nhorfaen, yn arbennig yng ngogledd y fwrdeistref, y byddwch yn trafod y mater gydag ELWa ac yn sicrhau na fydd myfyrwyr a phobl ifanc yn fy etholaeth i o dan anfantais yn sgîl y datblygiadau hyn, nad ymgynghorwyd yn eu cylch ymlaen llaw naill ai â’r awdurdod addysg lleol na chyda’r consortiwm cymunedol lleol dros addysg a hyfforddiant?

Jane Davidson: Mae eich sylwadau yn

important. Young people taking examinations at this time of year—[*Interruption.*]

The Presiding Officer: Order. I have already requested that the Minister should be listened to in relative silence, which may be difficult for some Members.

Jane Davidson: Young people need assurances that their courses will continue. ELWa's clear position is that it wants to ensure that learners' interests in the Gwent area are properly served. That is why, in my letter to Sheila Drury, I have asked in particular about the assurances that ELWa has received from the acting principal and the principal designate regarding the proposed actions and whether or not they are proportionate and appropriate, whether they match up with ELWa's strategic plans for the pattern of learner needs and associated development of provision in the Gwent area, and, importantly, how the operational adjustments at the college will fit in with what other providers are able to offer, including the extent to which changes to the A-level and AS level courses relate to the needs of 16-year-olds leaving secondary schools without sixth forms. That is crucial. ELWa is already considering that with Coleg Gwent, and we will bring a report to committee next week. As the body that the Assembly designated as responsible for planning and funding post-16 education, it is important that we allow ELWa to report on the facts and present its view to the Minister.

David Davies: Is it not 'terribly important' and 'crucial' that you begin to realise that it is your Government's policy to allow ELWa to cut funding for school sixth forms and to set a no-growth budget that has directly led to the redundancy of 45 lecturers in Coleg Gwent? Is it not the case that the partnership between schools and colleges will become a silent partnership, because, at this rate, there will be no organisations left to work in partnership with each other?

Jane Davidson: Once again, David, you

ofnadwy o bwysig. Mae pobl ifanc sy'n sefyll arholiadau yr adeg hon o'r flwyddyn—[*Torri ar draws.*]

Y Llywydd: Trefn. Yr wyf eisoes wedi gofyn i'r Aelodau fod yn gymharol dawel wrth wrando ar y Gweinidog, a all fod yn anodd i rai Aelodau.

Jane Davidson: Mae angen sicrwydd ar bobl ifanc y bydd eu cyrsiau yn parhau. Safbwynt clir ELWa yw ei fod am sicrhau bod buddiannau dysgwyr yn ardal Gwent yn cael eu bodloni'n briodol. Dyna pam, yn fy llythyr at Sheila Drury, yr wyf wedi gofyn yn arbennig am y sicrwydd a gafodd ELWa gan y pennaeth dros dro a'r darpar bennaeth o ran y camau arfaethedig a pha un a ydynt yn gymesur a phriodol ai peidio, a ydynt yn cyfateb â chynlluniau strategol ELWa ar gyfer patrwm anghenion dysgwyr a'r broses gysylltiedig o ddatblygu darpariaeth yn ardal Gwent, ac yn hollbwysig, sut y bydd yr addasiadau gweithredol yn y coleg yn cydweddu â'r hyn y gall darparwyr eraill ei gynnig, gan gynnwys y graddau y mae'r newidiadau i'r cyrsiau safon uwch a safon uwch atodol yn cysylltu ag anghenion pobl ifanc 16 mlwydd oed sy'n gadael ysgolion uwchradd lle nad oes chweched dosbarth. Mae hynny'n hollbwysig. Mae ELWa eisoes yn ystyried hynny gyda Choleg Gwent, a byddwn yn cyflwyno adroddiad i'r pwyllgor yr wythnos nesaf. Fel y corff a ddynodwyd gan y Cynulliad fel yr un sy'n gyfrifol am gynllunio ac ariannu addysg ôl-16, mae'n bwysig ein bod yn caniatáu i ELWa gyflwyno adroddiad ar y ffeithiau a chyflwyno ei farn i'r Gweinidog.

David Davies: Onid yw'n 'ofnadwy o bwysig' ac yn 'hollbwysig' eich bod yn dechrau sylweddoli mai polisi eich Llywodraeth chi yw caniatáu i ELWa gwtogi ar gyllid ar gyfer dosbarthiadau chweched dosbarth a gosod cyllideb dim twf sydd wedi arwain yn uniongyrchol at ddiswyddo 45 o ddarlithwyr yng Ngholeg Gwent? Onid yw'n wir y daw'r bartneriaeth rhwng ysgolion a cholegau yn bartneriaeth segur, oherwydd, fel y mae pethau ar hyn o bryd, ni fydd unrhyw sefydliadau ar ôl i weithio mewn partneriaeth â'i gilydd?

Jane Davidson: Unwaith eto, David, nid

have not examined the facts. The further education sector has received a 29 per cent increase in funding since 1999. The increase to the FE sector from ELWa from 2003-04 to 2004-5 is 4.76 per cent. You have also conveniently forgotten that the Education and Lifelong Learning Committee unanimously decided to prioritise parity in lecturers' pay with regard to investment in the further education sector. Student numbers increased by 24.6 per cent between May 1999 and 2003, and there was a 3 per cent increase in numbers last year alone. There are more learners in Wales than ever before. You were part of the decision—the right decision—to prioritise FE pay in the FE sector. The committee voted unanimously in favour of that decision before the election, and after the election in budget letters to me as Minister.

Peter Law: Despite the excellent work that you have done in providing that funding, which I am aware of, do you appreciate that many students on the Ebbw Vale campus of Coleg Gwent are asking what we will do for them now that their training must come to an end, that important departments are to close, and that they may have to travel up to 30 miles within a deprived area to access training? Do you agree that Coleg Gwent is the exact opposite of the example given by my friend Denise Idris Jones, namely Coleg Llandrillo? Coleg Gwent is a disaster of a college that has let down its students and has failed to communicate with Members of Parliament, Assembly Members, local authorities and students in particular. Do you also agree that it is in our interests to hold an urgent meeting with Coleg Gwent and that you must pursue that as soon as possible to ensure that we provide whatever we can to hold on to these important facilities in our communities?

Jane Davidson: The Assembly Government also received no notice of this announcement. It is crucial that Coleg Gwent, along with the CCET, considers the local provision of qualifications. You rightly mentioned the example from our colleague, Denise Idris Jones, that the additional provision provided in the Conwy area was through the CCET and links between Llandrillo College and all

ydych wedi edrych ar y ffeithiau. Mae'r sector addysg bellach wedi cael cynnydd ariannol o 29 y cant ers 1999. Mae'r cynnydd i'r sector AB gan ELWa o 2003-04 i 2004-05 yn 4.76 y cant. Yr ydych hefyd, yn gyfleus, wedi anghofio bod y Pwyllgor Addysg a Dysgu Gydol Oes wedi penderfynu'n unfrydol i flaenoriaethu cydraddoldeb mewn cyflogau darlithwyr o ran buddsoddi yn y sector addysg bellach. Mae nifer y myfyrwyr wedi cynyddu 24.6 y cant rhwng Mai 1999 a 2003, a bu cynnydd o 3 y cant yn y niferoedd y llynedd yn unig. Mae mwy o ddysgwyr yng Nghymru nag erioed o'r blaen. Yr oeddech yn rhan o'r penderfyniad—y penderfyniad cywir—i flaenoriaethu cyflogau AB yn y sector AB. Pleidleisiodd y pwyllgor yn unfrydol o blaid y penderfyniad hwnnw cyn yr etholiad, ac ar ôl yr etholiad mewn llythyrau cyllideb ataf fi fel Gweinidog.

Peter Law: Er gwaetha'r gwaith rhagorol a wnaethoch wrth ddarparu'r cyllid hwnnw, yr wyf yn ymwybodol ohono, a werthfawrogwch fod llawer o fyfyrwyr ar gampws Glynebwy yng Ngholeg Gwent yn gofyn beth y byddwn yn ei wneud iddynt yn awr o gofio bod eu hyfforddiant yn gorfod dod i ben, bod adrannau pwysig yn mynd i gau, ac y byddant efallai yn gorfod teithio hyd at 30 milltir o fewn ardal ddifreintiedig i gael hyfforddiant? A gytunwch mai Coleg Gwent yw'r gwrthwyneb yn union i'r enghraifft a roddwyd gan fy ffrind Denise Idris Jones, sef Coleg Llandrillo? Mae Coleg Gwent yn goleg trychinebus sydd wedi siomi ei fyfyrwyr ac wedi methu â chyfathrebu ag Aelodau Seneddol, Aelodau'r Cynulliad, awdurdodau lleol a myfyrwyr yn arbennig. A gytunwch hefyd ei fod er budd inni gynnal cyfarfod brys gyda Choleg Gwent a bod yn rhaid ichi drefnu hynny cyn gynted â phosibl er mwyn sicrhau ein bod yn darparu beth bynnag a allwn i gadw'r cyfleusterau pwysig hyn yn ein cymunedau?

Jane Davidson: Ni chafodd Llywodraeth y Cynulliad ei hysbysu o'r cyhoeddiad hwn ychwaith. Mae'n hollbwysig bod Coleg Gwent, ynghyd â'r CCET, yn ystyried y ddarpariaeth leol o gymwysterau. Bu ichi sôn, a hynny'n briodol, am enghraifft ein cyd-Aelod, Denise Idris Jones, sef bod y ddarpariaeth ychwanegol a ddarperir yn ardal Conwy yn dod drwy'r CCET a chysylltiadau

the schools in the area. That is how we want the CCETs to work in Wales. We want all providers to take account of other providers in any decisions that they take. Because of its planning function, ELWa fulfils an important function for the Assembly, and it will be working to ensure that learners in Gwent are not detrimentally affected.

Coleg Gwent has given some assurances that every student who is on a course that is being affected will be able to complete the course, and the majority will do so at the same location. That is important. Where students have to move location, Coleg Gwent will provide transport. Senior ELWa officials will meet with the new principal and chief executive of Coleg Gwent at the earliest opportunity to take forward plans to resolve these issues. They will report to me as Minister, and I will report to the Education and Lifelong Learning Committee next week.

rhwng Coleg Llandrillo a'r holl ysgolion yn yr ardal. Dyna sut yr ydym am i'r CCETs weithio yng Nghymru. Yr ydym am i'r holl ddarparwyr ystyried darparwyr eraill mewn unrhyw benderfyniadau a wnânt. Oherwydd ei swyddogaeth gynllunio, mae ELWa yn cyflawni swyddogaeth bwysig i'r Cynulliad, a bydd yn gweithio i sicrhau nad effeithir yn andwyol ar ddysgwyr yng Ngwent.

Mae Coleg Gwent wedi rhoi rhywfaint o sicrwydd y bydd pob myfyriwr sydd ar gwrs yr effeithir arno yn gallu cwblhau'r cwrs, a bydd y mwyafrif yn gwneud hynny yn yr un lleoliad. Mae hynny'n bwysig. Lle mae'n rhaid i fyfyrwyr newid lleoliad, bydd Coleg Gwent yn darparu cludiant. Bydd uwch swyddogion ELWa yn cyfarfod â phennaeth newydd a phrif weithredwr Coleg Gwent cyn gynted â phosibl i ddatblygu cynlluniau i ddatrys y problemau hyn. Byddant yn cyflwyno adroddiad i mi fel Gweinidog, a byddaf yn cyflwyno adroddiad i'r Pwyllgor Addysg a Dysgu Gydol Oes yr wythnos nesaf.

2.40 p.m.

Llwybrau Cerdded Diogel i'r Ysgol Safe Walking Routes to School

Q2 Eleanor Burnham: Will the Minister make a statement on safe walking routes to schools? (OAQ34873)

Jane Davidson: We actively encourage local authorities to provide safe walking routes to school as this brings benefits for health and the environment. Since 1999, we have awarded over £14.5 million to local authorities through our safe routes to school initiative.

Eleanor Burnham: Bearing in mind that Britain has one of the worst child pedestrian safety records, do you share my concerns regarding the dangers that exist for many children? Will you review, as a matter of urgency, the walking distances that apply in calculating whether or not pupils are eligible for free school transport?

Jane Davidson: The safe routes to school programme is considering funding 27

C2 Eleanor Burnham: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar lwybrau cerdded diogel i'r ysgol? (OAQ34873)

Jane Davidson: Yr ydym yn annog awdurdodau lleol i ddarparu llwybrau cerdded diogel i'r ysgol gan fod hyn yn fanteisiol o ran iechyd a'r amgylchedd. Ers 1999, dyfarnwyd dros £14.5 miliwn gennym i awdurdodau lleol drwy ein menter llwybrau diogel i'r ysgol.

Eleanor Burnham: O gofio bod record Prydain o ran diogelwch plant yn cerdded ar y ffyrdd ymhlith y gwaethaf yn y byd, a rannwch fy mhryderon o ran y peryglon sy'n bodoli i lawer o blant? A wnewch adolygu, fel mater o frys, y pellter cerdded sy'n gymwys wrth gyfrifo a yw disgyblion yn gymwys ai peidio i gael cludiant ysgol am ddim?

Jane Davidson: Mae'r rhaglen llwybrau cerdded diogel i'r ysgol yn ystyried ariannu

projects in 21 local authority areas this year, and has similarly funded projects in the past. Reviewing distances is a matter for the UK Government, but the proposed School Transport Bill would enable local authorities to pilot schemes at a local level to be able to offer different kinds of provision.

Catherine Thomas: Do you agree that young people and children travelling to school should be involved in developing safe walking routes to school, as what adults sometimes consider as being safe may not necessarily be what young people find safe? Children and young people in my constituency have shared this view with me, and they could be said to show considerably more maturity than some Assembly Members.

Jane Davidson: The Assembly Government has an overall policy on young people's participation. I am pleased that, in partnership with Sustrans, there will be a one-day conference in July this year, co-chaired by Funky Dragon, which will bring young people together from schools across Wales to look specifically at the safe routes to school initiative. Successful projects are child-centred, they build on small steps to raise awareness, and they will change travel behaviour and benefit the whole community. I am pleased to have answered your question in that way.

Alun Cairns: The Minister's new school transport plan will introduce charges for the first time for those pupils living more than three miles away from school. Does the Minister not accept that it is terribly important that the safe routes to school scheme be extended even further, as many of those pupils will be forced to walk as a result of her policy?

Jane Davidson: Absolutely not. The proposals in the School Transport Bill, which went to committee last week, and are in their draft stages before the Bill goes before Parliament, made it clear that the Assembly Government in Wales, and the UK

27 o brosiectau mewn 21 o ardaloedd awdurdodau lleol eleni, ac mae wedi ariannu prosiectau tebyg yn y gorffennol. Mae adolygu pellterau yn fater i Lywodraeth y DU, ond byddai'r Mesur Cludiant Ysgol arfaethedig yn galluogi awdurdodau lleol i dreialu cynlluniau yn lleol er mwyn gallu cynnig mathau gwahanol o ddarpariaeth.

Catherine Thomas: A gytunwch y dylid cynnwys pobl ifanc a phlant sy'n teithio i'r ysgol wrth ddatblygu llwybrau cerdded diogel i'r ysgol, oherwydd nid yw'r hyn sy'n ddiogel ym marn oedolion o reidrwydd yn debyg i'r hyn sy'n ddiogel ym marn plant? Mae plant a phobl ifanc yn fy etholaeth i yn cytuno â mi yn hyn o beth, a gellid dweud eu bod yn dangos mwy o aeddfedrwydd o lawer na rhai o Aelodau'r Cynulliad.

Jane Davidson: Mae gan Lywodraeth y Cynulliad bolisi cyffredinol ar gyfranogiad pobl ifanc. Yr wyf yn falch y bydd cynhadledd undydd, mewn partneriaeth â Sustrans, yn cael ei chynnal ym mis Gorffennaf eleni, wedi ei chyd-gadeirio gan Ddraig Ffyncci, a fydd yn dod â phobl ifanc ynghyd o ysgolion ledled Cymru i edrych yn benodol ar y fenter llwybrau cerdded diogel i'r ysgol. Mae prosiectau llwyddiannus yn canolbwyntio ar y plentyn, datblygant fesul tipyn i godi ymwybyddiaeth, a byddant yn newid ymddygiad teithio ac yn sicrhau bod y gymuned gyfan yn elwa ar ynt. Yr wyf yn falch fy mod wedi ateb eich cwestiwn yn y ffordd honno.

Alun Cairns: Bydd cynllun cludiant ysgol newydd y Gweinidog yn cyflwyno taliadau am y tro cyntaf ar gyfer y disgyblion hynny sy'n byw mwy na thair milltir i ffwrdd o'r ysgol. Onid yw'r Gweinidog yn derbyn ei fod yn ofnadwy o bwysig ymestyn y cynllun llwybrau cerdded diogel i'r ysgol hyd yn oed ymhellach, gan y bydd yn rhaid i lawer o'r disgyblion hynny gerdded o ganlyniad i'w pholisi?

Jane Davidson: Yn sicr, nac ydwyf. Eglurodd y cynigion yn y Mesur Cludiant Ysgol, a aeth gerbron y pwyllgor yr wythnos diwethaf, ac sydd ar eu ffurf drafft cyn i'r Mesur fynd gerbron y Senedd, na fyddai Llywodraeth Cynulliad Cymru, na

Government, would not agree to any pilot schemes that led to more children either going in cars or not being able to use public transport or walk safely. What you say is an antithesis of the proposals in the Bill.

Owen John Thomas: A gytunwch fod y pellter cerdded, boed yn dair milltir neu'n ddwy, yn arbennig o beryglus i blant tair oed, sy'n cael eu gorfodi gan rai awdurdodau lleol yng Nghymru—Cyngor Sir Caerdydd, er enghraifft—i gerdded i ysgolion sydd dwy filltir i ffwrdd, neu i dalu i fynychu ysgolion meithrin sy'n agosach atynt o bosibl. Mae gorfodi plant i wneud hynny'n beryglus iawn. A roddwch ganllawiau i awdurdodau lleol i sicrhau y cawn wared ar y perygl hwn?

Jane Davidson: As I said in my previous answer, the UK Government is responsible for issues around walking distances. The Assembly Government cannot give statutory guidance on issues that are not its responsibility.

Llywodraeth y DU, yn cytuno i unrhyw gynlluniau peilot a fyddai'n golygu bod mwy o blant naill ai'n teithio mewn car neu'n methu â defnyddio trafndiaeth gyhoeddus neu gerdded yn ddiogel. Y gwrthwyneb i'r cynigion yn y Mesur yw'r hyn a ddywedwch.

Owen John Thomas: Do you agree that the walking distance, whether it is three miles or two, is especially dangerous for three-year-old children, who are forced by some local authorities in Wales—Cardiff County Council, for example—to walk to schools that are two miles away, or pay to attend nursery schools that may be closer to them. Forcing children to do that is extremely dangerous. Will you give guidance to local authorities to ensure that this danger is eradicated?

Jane Davidson: Fel y dywedais yn fy ateb blaenorol, Llywodraeth y DU sy'n gyfrifol am faterion yn ymwneud â phellterau cerdded. Ni all Llywodraeth y Cynulliad roi canllawiau statudol ar faterion nad yw'n gyfrifol amdanynt.

Cludiant i Ysgolion Uwchradd Secondary School Transport

Q3 Jocelyn Davies: Will the Minister make a statement on the transportation of pupils to secondary schools? (OAQ34946)

Jane Davidson: Local education authorities are responsible for providing free home-to-school transport for children living beyond the statutory walking distance, which is three miles for pupils over the age of eight and two miles for those under that age. Many operate more generous policies, such as offering transport to sixth formers. Around 20 per cent of pupils use LEA-provided transport. Parents are responsible for ensuring that other pupils travel safely and arrive on time.

Jocelyn Davies: How will Labour's policy—whether it is that of the UK Government or not—of introducing charges for transport to school improve the situation? Will this not encourage parents to use their own cars instead, thereby increasing congestion and making the roads around our schools more

C3 Jocelyn Davies: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ynghylch cludo disgyblion i ysgolion uwchradd? (OAQ34946)

Jane Davidson: Mae awdurdodau addysg lleol yn gyfrifol am ddarparu cludiant ysgol am ddim o'r cartref i'r ysgol i blant sy'n byw y tu hwnt i'r pellter cerdded statudol, sef tair milltir i ddisgyblion dros wyth oed a dwy filltir i'r rhai o dan yr oedran hwnnw. Mae llawer yn gweithredu polisiau mwy hael, megis cynnig cludiant i ddisgyblion chweched dosbarth. Mae tua 20 y cant o ddisgyblion yn defnyddio cludiant a ddarperir gan yr AAL. Mae rhieni yn gyfrifol am sicrhau bod disgyblion eraill yn teithio'n ddiogel ac yn cyrraedd ar amser.

Jocelyn Davies: Sut y bydd polisi Llafur—pa un ai polisi Llywodraeth y DU ydyw ai peidio—o gyflwyno taliadau ar gyfer cludiant i'r ysgol yn gwella'r sefyllfa? Oni fydd hyn yn annog rhieni i ddefnyddio eu ceir eu hunain, gan gynyddu tagfeydd a gwneud y ffyrdd o amgylch ein hysgolion yn fwy

dangerous?

Jane Davidson: The proposed policy will allow local authorities to consider the best transport arrangements for children in their area. A number of authorities in Wales already offer transport opportunities within the walking distances and charge pupils for them. Under the Welsh Assembly Government's proposals, no child whose parents are on low incomes would have to pay.

William Graham: Do you not think that it is important that you review the yellow bus scheme introduced in September 2003 in north Wales?

Jane Davidson: The yellow bus is provided by Wrexham County Borough Council. In considering school transport issues—and a committee review will be undertaken soon—the Assembly Government has recently considered the different provision across Wales. Therefore, through the committee, we will review all the schemes and see which ones are most appropriate in terms of creating better consistency across Wales for the future.

Peter Black: The draft School Transport Bill makes the assumption that the pilot schemes being advocated should be cost neutral and funded by the additional fees being charged for pupil transport. Do you realistically believe that there will be radical changes in terms of school transport provision with the amount of money being raised from fares? Given the number of exceptions that will inevitably be applied to these schemes, these changes will not happen unless the fares are substantially higher than anticipated.

Jane Davidson: The key point is that the current arrangements are rigid. As you know from considering the arrangements across Wales, no local authority operates in the same way as its neighbour. Therefore, we already have 22 different arrangements. Many people, including those campaigning for safer bus transport, have welcomed aspects of the draft School Transport Bill, as you know, because it will also enable us to bring together enhanced safety features in

perylus?

Jane Davidson: Bydd y polisi arfaethedig yn caniatáu i awdurdodau lleol ystyried y trefniadau cludiant gorau i blant yn eu hardal. Mae nifer o awdurdodau yng Nghymru eisoes yn cynnig cyfleoedd cludiant o fewn y pellterau cerdded ac yn codi tâl ar ddisgyblion am eu defnyddio. O dan gynigion Llywodraeth Cynulliad Cymru, ni fyddai unrhyw blentyn y mae eu rhieni ar incwm isel yn gorfod talu.

William Graham: Oni chredwch ei fod yn bwysig eich bod yn adolygu'r cynllun bws melyn a gyflwynwyd ym mis Medi 2003 yn y Gogledd?

Jane Davidson: Darperir y bws melyn gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam. Wrth ystyried materion cludiant ysgol—a chynhelir adolygiad pwyllgor yn fuan—mae Llywodraeth y Cynulliad yn ddiweddar wedi ystyried y ddarpariaeth wahanol ledled Cymru. Felly, drwy'r pwyllgor, byddwn yn adolygu'r holl gynlluniau ac yn gweld pa rai sy'n fwyaf priodol o ran creu cysondeb gwell ledled Cymru yn y dyfodol.

Peter Black: Mae'r Mesur Cludiant Ysgol drafft yn cymryd yn ganiataol y dylai'r cynlluniau peilot sy'n cael eu hyrwyddo fod yn niwtral o ran cost ac wedi eu hariannu gan y ffioedd ychwanegol a godir ar gyfer cludiant disgyblion. A ydych yn realistig yn credu y bydd yr arian a godir o docynnau teithio yn newid y ddarpariaeth o ran cludiant ysgol yn sylweddol? O gofio nifer yr eithriadau a fydd, yn anochel, yn gymwys i'r cynlluniau hyn, ni fydd y newidiadau hyn yn digwydd oni fydd prisiau'r tocynnau yn sylweddol uwch na'r hyn a ragwelwyd.

Jane Davidson: Y pwynt allweddol yw bod y trefniadau presennol yn gaeth. Fel y gwyddoch o ystyried y trefniadau ledled Cymru, nid oes un awdurdod lleol yn gweithredu yn yr un ffordd â'i gymydog. Felly, mae gennym 22 o drefniadau gwahanol eisoes. Mae llawer o bobl, yn cynnwys y rhai sy'n ymgyrchu dros gludiant bws fwy diogel, wedi croesawu agweddau ar y Mesur Cludiant Ysgol drafft, fel y gwyddoch, oherwydd bydd yn ein galluogi hefyd i

terms of the proposed pilots. It presents us with a real opportunity, which we should take forward, and we should make our arrangements appropriately.

ddwyn ynghyd nodweddion diogelwch gwell o ran y treialon arfaethedig, Mae'n rhoi cyfle gwirioneddol inni, y dylem weithredu arno, a dylem wneud ein trefniadau yn briodol.

Cyrsiau Galwedigaethol Vocational Courses

Q4 Brynle Williams: Will the Minister make a statement on the current availability of vocational courses to sixth formers in Welsh schools? (OAQ34857)

C4 Brynle Williams: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar y cyrsiau galwedigaethol sydd ar gael ar hyn o bryd i ddisgyblion Chweched Dosbarth mewn ysgolion yng Nghymru? (OAQ34857)

Jane Davidson: A wide range of vocational qualifications is available for Welsh schools to offer as part of their sixth form curriculum, if they so wish. Indeed, figures indicate that, in September 2003, 144 of the 171 maintained secondary schools with sixth forms in Wales were providing courses to their sixth form pupils that were identifiable as vocational. However, it is for individual schools, in line with current and prospective demand and the effective use of resources, to determine the precise range of provision that is offered to students during their time in the sixth form.

Jane Davidson: Mae ystod eang o gymwysterau galwedigaethol ar gael i ysgolion Cymru eu cynnig fel rhan o'u cwricwlwm chweched dosbarth, os dymunant. Yn wir, dengys y ffigurau, ym mis Medi 2003, fod 144 o'r 171 o ysgolion uwchradd a gynhelir sydd â chweched dosbarth yng Nghymru yn darparu cyrsiau i'w disgyblion chweched dosbarth a nodwyd yn rhai galwedigaethol. Fodd bynnag, penderfyniad yr ysgol unigol, yn unol â'r galw presennol a'r galw posibl a'r defnydd effeithiol o adnoddau, yw penderfynu ar union ystod y ddarpariaeth a gynigir i fyfyrwyr yn ystod eu hamser yn y chweched dosbarth.

Brynle Williams: Not all children are academic and many feel under considerable pressure to perform well in examinations, which often makes them drop out of school. Do you agree that it is important that more vocational courses are made available to children, even from the age of 12, to give them opportunities to learn skills that they can use during their careers?

Brynle Williams: Nid yw pob plentyn yn academiaidd a theimla llawer o dan gryn bwysau i wneud yn dda mewn arholiadau, sy'n aml yn gwneud iddynt adael yr ysgol. A gytnwch ei fod yn bwysig bod mwy o gyrsiau galwedigaethol ar gael i blant, hyd yn oed o 12 oed, i roi cyfleoedd iddynt ddysgu sgiliau y gallant eu defnyddio yn ystod eu gyrfaoedd?

2.50 p.m.

Jane Davidson: I agree that more vocational provision should be made available. Interestingly, of the 115,000 learning activities undertaken by sixth forms, only 8,496 are vocational. Therefore, fewer than 10 per cent of sixth forms offer vocational courses. Colleges offer huge opportunities for vocational provision. This is why the Assembly endorsed the action plan for 14 to 19-year-olds, which is about creating new opportunities for young people and finding the right learning pathway. I will make a

Jane Davidson: Cytunaf y dylai mwy o ddarpariaeth alwedigaethol fod ar gael. Yn ddiddorol, o'r 115,000 o weithgareddau dysgu a wneir gan ddosbarthiadau chweched dosbarth, dim ond 8,496 sy'n alwedigaethol. Felly, mae llai na 10 y cant o ddosbarthiadau chweched dosbarth yn cynnig cyrsiau galwedigaethol. Mae colegau yn cynnig cyfleoedd enfawr ar gyfer darpariaeth alwedigaethol. Dyna pam y cymeradwyodd y Cynulliad y cynllun gweithredu ar gyfer pobl ifanc 14 i 19 mlwydd oed, sydd a wnelo â

statement shortly on the skills and employment action plan, which concentrates on working closely with business and employers to ensure that the skills that young people gain in their educational environment are appropriate for employment.

Leighton Andrews: Can you assure me that the availability of vocational courses in sixth forms in Rhondda Cynon Taf will not be damaged by the incompetence of the council, which supplied ELWa with incorrect figures as to the number of sixth form students earlier this year? Can you also assure me that this mistake has been corrected and that none of our pupils will suffer due to the actions of this basket case of a Plaid Cymru council?

Jane Davidson: I can assure you that the funding has been rectified. It is crucial that local authorities give ELWa the right figures on the basis of which to make funding allocations.

Janet Ryder: The development of vocational courses requires significant funding. Are you satisfied that the proposed level of funding for post-16 education will ensure growth in this sector in the next year?

Jane Davidson: The provision of additional funding to ELWa, as I have just said, was almost 5 per cent. You were a member of the committee that agreed that the majority of the increase should be focused on ensuring that lecturers receive pay that is equivalent to the pay received by schoolteachers. The whole agenda in terms of bringing together the planning and funding system is about ensuring a level playing field, fair opportunities, parity between vocational and traditional academic courses and further funding to encourage more learners in the future.

chreu cyfleoedd newydd i bobl ifanc a dod o hyd i'r llwybr dysgu cywir. Gwnaf ddatganiad yn fuan ar y sgiliau a'r cynllun gweithredu cyflogaeth, sy'n canolbwyntio ar weithio'n agos gyda busnesau a chyflogwyr i sicrhau bod y sgiliau y mae pobl ifanc yn eu dysgu yn eu hamgylchedd addysgol yn briodol ar gyfer cyflogaeth.

Leighton Andrews: A allwch fy sicrhau na fydd diffygion y cyngor, a roddodd y ffigurau anghywir i ELWa o ran nifer y myfyrwyr chweched dosbarth yn gynharach eleni yn effeithio'n andwyol ar argaeledd cyrsiau galwedigaethol mewn dosbarthiadau chweched dosbarth yn Rhondda Cynon Taf? A allwch fy sicrhau hefyd bod y camgymeriad hwn wedi ei gywiro ac na fydd unrhyw ddisgyblion yn dioddef oherwydd y camau a gymerwyd gan y cyngor Plaid Cymru cwbl anobeithiol hwn?

Jane Davidson: Gallaf eich sicrhau bod y cyllid yn gywir yn awr. Mae'n hollbwysig bod awdurdodau lleol yn rhoi'r ffigurau cywir i ELWa er mwyn iddo seilio'r dyraniadau cyllido arnynt.

Janet Ryder: Mae datblygu cyrsiau galwedigaethol yn galw am swm sylweddol o gyllid. A ydych yn fodlon y bydd y lefel arfaethedig o gyllid ar gyfer addysg ôl-16 yn sicrhau twf yn y sector hwn yn y flwyddyn nesaf?

Jane Davidson: Yr oedd y ddarpariaeth o gyllid ychwanegol i ELWa, fel yr wyf newydd ei ddweud, bron yn 5 y cant. Yr oeddech yn aelod o'r pwyllgor a gytunodd y dylai mwyafrif y cynnydd ganolbwyntio ar sicrhau bod darlithwyr yn cael cyflog sy'n gyfwerth â'r cyflog a gaiff athrawon ysgol. Mae a wnelo'r agenda gyfan o ran dwyn ynghyd y system gynllunio ac ariannu â sicrhau triniaeth gyfartal i bawb, cyfleoedd teg, cydraddoldeb rhwng cyrsiau galwedigaethol a chyrtsiau academaidd traddodiadol a rhagor o gyllid i annog mwy o ddysgwyr yn y dyfodol.

Lwfans Cynhaliath Addysg Education Maintenance Allowance

Q5 Jeff Cuthbert: Will the Minister make a statement about the education maintenance

C5 Jeff Cuthbert: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ynghylch y lwfans cynhaliath

allowance? (OAQ34966)

Jane Davidson: In a written statement on 27 April 2004, I announced that education maintenance allowances are to be introduced in Wales for the forthcoming academic year. The scheme will be identical to those being introduced in England, Scotland and Northern Ireland, and I hope that eligible students in Wales will benefit to the level suggested by pilot education maintenance allowance schemes conducted in England and Scotland.

Jeff Cuthbert: Do you agree that the comments made in the press by the Welsh Conservatives' education spokesperson on 20 April, who called the scheme a headline grabbing gimmick, reflect the party's elitist attitude to education and show that it has no interest in helping children from less well-off sections of society to get a good education? Do you also agree that this measure will make an important difference to many young people, and their families, throughout Wales, who want to continue their education after the age of 16?

Jane Davidson: In terms of carrying out my function as Minister, I have always said that we will operate on an evidence base. Evidence gathered from the pilot areas shows that the EMA significantly increased participation in post-16 education among eligible young people by 5.9 per cent. This is strong evidence, particularly when we know that the effect has been pronounced in urban areas and among young men and those eligible for the full award. I am delighted to roll out the scheme, which will benefit 16-year-olds in its first year in Wales.

Mark Isherwood: I am sure that you will join me in welcoming members of the British Deaf Association who are visiting the Assembly today.

Why, when you failed to agree with a question asked by David Jones AM on my behalf on 12 February 2003, on whether you agreed that social deprivation might be targeted effectively by introducing education

addysg? (OAQ34966)

Jane Davidson: Mewn datganiad ysgrifenedig ar 27 Ebrill 2004, cyhoeddais y bydd lwfansau cynhaliath addysg yn cael eu cyflwyno yng Nghymru yn y flwyddyn academaidd nesaf. Bydd y cynllun yn union yr un peth â'r rhai sy'n cael eu cyflwyno yn Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon, a gobeithiaf y bydd myfyrwyr cymwys yng Nghymru yn elwa i'r lefel a awgrymwyd gan gynlluniau lwfans cynhaliath addysg peilot a gynhaliwyd yn Lloegr a'r Alban.

Jeff Cuthbert: A gytunwch fod y sylwadau a wnaed yn y wasg gan lefarydd addysg Ceidwadwyr Cymru ar 20 Ebrill, a alwodd y cynllun yn gimig i ddal sylw'r wasg, yn adlewyrchu agwedd elitaidd y blaid tuag at addysg a'u bod yn dangos nad oes diddordeb ganddi mewn helpu plant o adrannau llai cefnog cymdeithas i gael addysg dda? A gytunwch hefyd y bydd y mesur hwn yn gwneud gwahaniaeth pwysig i lawer o bobl ifanc, a'u teuluoedd, ledled Cymru, sydd am barhau â'u haddysg ar ôl 16 oed?

Jane Davidson: O ran cyflawni fy swyddogaeth fel Gweinidog, yr wyf bob amser wedi dweud y byddwn yn gweithredu ar sail tystiolaeth. Dengys tystiolaeth a gasglwyd o'r ardaloedd peilot i'r Lwfans Cynhaliath Addysg gynyddu cyfranogiad 5.9 y cant mewn addysg ôl-16 ymhlith pobl ifanc gymwys ac mae hynny'n gynnydd sylweddol. Mae hyn yn dystiolaeth gref, yn arbennig pan wyddom fod yr effaith wedi bod yn amlwg mewn ardaloedd trefol ac ymhlith dynion ifanc a'r rhai sy'n gymwys i gael y dyfarniad llawn. Mae'n bleser gennyf gyflwyno'r cynllun, y bydd pobl ifanc 16 mlwydd oed yn elwa arno yn ei flwyddyn gyntaf yng Nghymru.

Mark Isherwood: Yr wyf yn siŵr yr ymunwch â mi i groesawu aelodau Cymdeithas Pobl Fyddar Prydain sy'n ymweld â'r Cynulliad heddiw.

Pam, ar ôl methu â chytuno â chwestiwn a ofynnwyd gan David Jones AC ar fy rhan i ar 12 Chwefror 2003, ar ba un a oeddech yn cytuno y gellid targedu amddifadedd cymdeithasol yn effeithiol drwy gyflwyno

maintenance allowance to sixth forms students in Wales, have you now said that you do not underestimate the potential of an EMA scheme for encouraging young people in Wales to remain in post-16 education? Do you now accept that your answer was factually inaccurate and that you therefore misinformed the Assembly?

Jane Davidson: You did not tell me what my answer was. As I have always said we wanted to look at the evidence base. We decided on the back of the Rees report to introduce Assembly learning grants to focus on those who were over 18 because that was considered to be the most necessary group in Wales. Additional funding is now in place to help us develop further support for those who are 16, 17 and 18-years-old. Now that we have an evidence base, I am delighted to welcome the education maintenance allowance, as I am also delighted to welcome members of the British Deaf Association who are in the public gallery today. I also look forward to meeting representatives of the Royal National Institute of the Deaf this afternoon and to discussing work that they are undertaking with the Assembly.

lwfans cynhafiaeth addysg i fyfyrwyr chweched dosbarth yng Nghymru, yr ydych wedi dweud yn awr eich bod yn gwerthfawrogi potensial cynllun Lwfans Cynhafiaeth Addysg i annog pobl ifanc yng Nghymru i aros mewn addysg ôl-16? A dderbyniwch yn awr bod eich ateb yn ffeithiol anghywir ac felly ichi gamarwain y Cynulliad?

Jane Davidson: Ni ddywedasoeh wrthyf beth oedd fy ateb. Fel yr wyf bob amser wedi dweud yr oeddem am edrych ar y sail tystiolaeth. Penderfynasom ar draul adroddiad Rees y byddem yn cyflwyno grantiau dysgu'r Cynulliad i ganolbwyntio ar y rhai dros 18 oed oherwydd ystyrid mai hwnnw oedd y grŵp â'r angen mwyaf yng Nghymru. Mae cyllid ychwanegol ar gael yn awr i'n helpu i ddatblygu cymorth pellach i'r rhai sy'n 16, 17 ac 18 mlwydd oed. Gan fod gennym sail tystiolaeth bellach, yr wyf yn falch o groesawu'r lwfans cynhafiaeth addysg, fel yr wyf yn falch hefyd o groesawu aelodau Cymdeithas Pobl Fyddar Prydain sydd yn yr oriel gyhoeddus heddiw. Edrychaf ymlaen hefyd at gyfarfod â chynrychiolwyr Sefydliad Cenedlaethol Brenhinol Pobl Fyddar y prynhawn yma a thrafod gwaith y maent yn ei wneud gyda'r Cynulliad.

Datganiad ar y Cynllun Gweithredu Sgiliau a Chyflogaeth Statement on the Skills and Employment Action Plan

The Minister for Education and Lifelong Learning (Jane Davidson): I am pleased to make this statement this afternoon. When I launched the first skills and employment action plan in February 2002, I said that it would be a living plan, which would be refreshed and renewed as actions were completed and fresh evidence became available. Today, I am fulfilling that commitment by publishing a second action plan, consulting on new proposals to boost skills levels and help more people into employment, which are two key aims in 'Wales: A Better Country'.

There is a huge economic and social case for improving Wales's skills base. Skills are a route to stable employment, higher wages, long-term prosperity and increased confidence, wellbeing and social cohesion.

Y Gweinidog dros Addysg a Dysgu Gydol Oes (Jane Davidson): Yr wyf yn falch o wneud y datganiad hwn y prynhawn yma. Pan lansiais y cynllun gweithredu sgiliau a chyflogaeth cyntaf ym mis Chwefror 2002, dywedais y byddai'n gynllun byw, a gâi ei adfywio a'i adnewyddu wrth i'r camau gael eu cwblhau a thystiolaeth newydd ddod i law. Heddiw, yr wyf yn cyflawni'r ymrwymiad hwnnw drwy gyhoeddi ail gynllun gweithredu, ymgynghori ar gynigion newydd i hybu lefelau sgiliau a helpu mwy o bobl i faes cyflogaeth, sy'n ddau o amcanion allweddol 'Cymru: Gwlad Well'

Mae'r achos economaidd a chymdeithasol dros wella sylfaen sgiliau Cymru yn enfawr. Mae sgiliau yn llwybr i gyflogaeth sefydlog, cyflogau uwch, ffyniant hirdymor a magu hyder, lles a cydlyniant cymdeithasol.

There have been many initiatives in the past aimed at boosting skills and employment levels. However, our skills and employment action plan sets out a clear and coherent framework for genuine action, which has been a catalyst to successfully engaging a wide range of stakeholders to work together across the learning and economic agendas.

We have made excellent progress in implementing the 2002 action plan. We have removed the age limits on work-based learning programmes, successfully re-introduced individual learning accounts, piloted an entitlement to free training up to a first level 3 qualification for employees in Llanelli, established a strong skills for business network in Wales made up of the newly established sector skills councils and piloted new approaches to help people gain sustainable employment.

There is hard evidence that the action we have taken is having a real impact. The number of hard-to-fill vacancies reported by employers has reduced by half since 1998. The percentage of employers training at least some of their employees has risen since 1998 and is higher than in England. The proportion of people reporting barriers to learning has fallen by 11 per cent since 1998. The increase in the employment rate between 2002 and 2003 was bigger in Wales than in any other UK country or English region. Overall levels of economic activity in the working age population have increased and unemployment rates are now very close to the UK average.

Welcome as these improvements are, the employment landscape in Wales is changing rapidly and we still face major challenges. In some areas, low levels of skills and qualifications go hand-in-hand with high levels of economic inactivity. The qualification levels in our workforce remain below that of competitor countries and nearly one-third of people in the workforce have basic literacy or numeracy skills needs. Above all, we cannot afford to allow Wales to fall into a low-skills trap. We need to support and encourage organisations and

Cafwyd sawl menter yn y gorffennol a oedd wedi'i hanelu at hybu lefelau sgiliau a chyflogaeth. Fodd bynnag, mae ein cynllun gweithredu sgiliau a chyflogaeth yn nodi fframwaith clir a chydlynol ar gyfer gweithredu gwirioneddol, sydd wedi bod yn ffordd lwyddiannus o ddenu ystod eang o randdeiliaid i gydweithio ar draws yr agenda dysgu a'r agenda economaidd.

Yr ydym wedi gwneud cynnydd ardderchog wrth roi cynllun gweithredu 2002 ar waith. Yr ydym wedi dileu'r cyfyngiadau oedran ar raglenni dysgu seiliedig ar waith, wedi ailgyflwyno cyfrifon dysgu unigol yn llwyddiannus, wedi cynnal rhaglen beilot o hawl i hyfforddiant am ddim hyd at gymhwyster lefel 3 cyntaf i gyflogeion yn Llanelli, wedi sefydlu rhwydwaith sgiliau i fusnes cryf yng Nghymru sy'n cynnwys y cynghorau sector sgiliau newydd ac wedi treialu dulliau newydd o helpu pobl i gael gwaith cynaliadwy.

Ceir tystiolaeth gadarn bod y camau a gymerwyd gennym yn cael effaith wirioneddol. Mae nifer y swyddi gwag a gofnododd cyflogwyr fel rhai anodd i'w llenwi wedi haneru ers 1998. Mae canran y cyflogwyr sy'n hyfforddi o leiaf rhai o'u cyflogeion wedi codi ers 1998 ac mae'n uwch nag yn Lloegr. Mae cyfran y bobl sy'n nodi rhwystrau i ddysgu wedi gostwng 11 y cant ers 1998. Yr oedd y cynnydd yn y gyfradd gyflogaeth rhwng 2002 a 2003 yn uwch yng Nghymru nag yn unrhyw wlad arall o'r DU neu ranbarth o Loegr. Mae gweithgaredd economaidd ymysg y boblogaeth oedran gwaith wedi cynyddu ac mae'r cyfraddau diweithdra bellach yn agos iawn i'r cyfartaledd ar gyfer y DU.

Er mor dderbyniol yw'r gwelliannau hyn, mae natur cyflogaeth yng Nghymru yn newid yn gyflym ac yr ydym yn wynebu heriau mawr o hyd. Mewn rhai ardaloedd, mae lefelau isel o sgiliau a chymwysterau yn cyd-fynd â lefelau uchel o anweithgarwch economaidd. Mae lefel y cymwysterau yn ein gweithlu yn parhau'n is na'r lefel ar gyfer gwledydd yr ydym yn cystadlu yn eu herbyn ac mae gan bron un o bob tri yn y gweithlu anghenion llythrennedd a rhifedd sylfaenol. Yn anad dim, ni allwn fforddio gadael i Gymru fod â gweithlu sgiliau isel. Mae angen

businesses in Wales to raise their sights and increase the demand for skills. At the same time, we must ensure that our education and training systems are geared up to meet those demands. Employers must be persuaded of the positive benefits of investing in skills development—benefits such as increased productivity and the ability to compete on customer service and quality. The new action plan proposes practical steps to address these challenges; it takes forward and builds upon the work begun in the original plan under four main sections.

The first section looks at the mechanisms of workforce development. It is vital that we understand the skills that are needed for growth and prosperity now, and in the future. We propose action to develop a learning and skills observatory for Wales, which will collect and disseminate skills information. Working with the sector skills councils, we intend to develop sector skills agreements to allow agencies and employers to jointly address skill needs from a firm evidence base. Education and Learning Wales's new planning and funding system will ensure that learning supply responds more actively to demand.

3.00 p.m.

The second section covers action to supply new recruits with the skills needed for employment. Employers want young people to leave school with good literacy and numeracy skills. They also want people who can show initiative and understand the needs of customers. Therefore, a new six-point plan will address the key skills employers say that they most require, and we will take forward the action plan for 14 to 19-year-olds to develop better vocational pathways and increased support for literacy and numeracy. Alongside that, we will enable more young people to progress to higher education or training through improved financial support arrangements, including the introduction of education maintenance allowances.

inni gefnogi ac annog sefydliadau a busnesau yng Nghymru i godi eu golygon a chynyddu'r galw am sgiliau. Ar yr un pryd, rhaid inni sicrhau y gall ein systemau addysg a hyfforddi ymateb i'r galwadau hynny. Rhaid perswadio cyflogwyr o fanteision cadarnhaol buddsoddi mewn datblygu sgiliau—manteision megis cynyddu cynhyrchiant a'r gallu i gystadlu o ran gwasanaeth cwsmeriaid a safon. Mae'r cynllun gweithredu newydd yn cynnig camau ymarferol i fynd i'r afael â'r heriau hyn; mae'n datblygu ac yn adeiladu ar y gwaith a ddechreuwyd yn y cynllun gwreiddiol o dan bedair prif adran.

Mae'r adran gyntaf yn edrych ar ddulliau datblygu gweithlu. Mae'n hollbwysig ein bod yn deall y sgiliau sydd eu hangen ar gyfer twf a ffyniant heddiw, ac yn y dyfodol. Yr ydym yn cynnig camau i ddatblygu arsyllfa dysgu a sgiliau i Gymru, a fydd yn casglu ac yn dosbarthu gwybodaeth am sgiliau. Drwy weithio gyda'r cynghorau sgiliau sector, bwriadwn ddatblygu cytundebau sgiliau sector i alluogi asiantaethau a chyflogwyr i weithio ar y cyd i fynd i'r afael ag anghenion sgiliau o sylfaen tystiolaeth gadarn. Bydd system gynllunio ac ariannu newydd Dysgu ac Addysgu Cymru yn sicrhau bod y ddarpariaeth dysgu yn ymateb yn fwy gweithredol i'r galw.

Mae'r ail adran yn ymwneud â chamau i roi i weithwyr newydd y sgiliau sydd eu hangen ar gyfer cyflogaeth. Mae cyflogwyr am i bobl ifanc adael yr ysgol gyda sgiliau llythrennedd a rhifedd da. Maent hefyd am gyflogi pobl sy'n gallu achub y blaen ac sy'n deall anghenion cwsmeriaid. Felly, bydd cynllun newydd â chwe phwynt iddo yn mynd i'r afael â'r sgiliau allweddol y dywed cyflogwyr y mae eu hangen arnynt fwyaf, a byddwn yn datblygu'r cynllun gweithredu ar gyfer pobl ifanc 14 i 19 oed i ddatblygu llwybrau galwedigaethol gwell a chynyddu cymorth ar gyfer llythrennedd a rhifedd. Ochr yn ochr â hynny, byddwn yn galluogi mwy o bobl ifanc i symud ymlaen i addysg uwch neu hyfforddiant drwy drefniadau cymorth ariannu gwell, gan gynnwys cyflwyno lwfansau cynhafiaeth addysgol.

The third section is about how we can work with employers and employees to improve skills. We propose a range of actions to boost employee skills, through initiatives such as the basic skills employer pledge. Employer demand for skills must also increase if we are to achieve our ambition of becoming a competitive knowledge-based economy. We aim to drive up business performance in Wales through concerted action to increase management skills and boost the take-up of Investor in People awards. In addition, we propose more integrated action across the economic and skills agenda to provide business advice and support linked to management development and training.

The final section looks at helping more people into sustained employment. In partnership with Jobcentre Plus, we are proposing action to help people overcome barriers to work, such as ill-health or lack of transport, and we are aiming to expand activity to help economically inactive people to access jobs in sectors experiencing skill shortages, such as construction. Extra support is proposed to help those most excluded from the labour market. My ambition is for a Wales where everyone has the skills and opportunities to obtain good quality jobs that meet their aspirations and abilities, and where employers work with their employees, trade unions, and public sector agencies to raise skills to the highest possible level in order to support high-quality jobs in a growing economy. This skills and employment action plan consults on the action to achieve this ambition. I look forward to receiving responses to inform the final version, which I intend to issue in the autumn.

Janet Ryder: I could pick up on many aspects of this statement and the proposed strategy, but I will concentrate on a few, as time is brief. The first is to do with work-based training. The majority of work-based training in Wales is delivered through colleges. Many of those colleges have experienced problems in accessing and applying for funding through ELWa.

Mae'r drydedd adran yn ymwneud â'r ffordd y gallwn weithio gyda chyflogwyr a chyflogeion i wella sgiliau. Yr ydym yn cynnig amrywiaeth o gamau gweithredu i hybu sgiliau cyflogeion, drwy fentrau megis addewid cyflogwr ynghylch sgiliau sylfaenol. Rhaid i'r galw ymhlith cyflogwyr am sgiliau gynyddu hefyd os ydym am gyflawni ein huchelgais o ddod yn economi gystadleuol sy'n seiliedig ar wybodaeth. Ein nod yw gwella perfformiad busnes yng Nghymru drwy gydweithredu i gynyddu sgiliau rheoli a chynyddu nifer y cwmnïau sy'n ennill dyfarniad Buddsoddwr mewn Pobl. Yn ogystal, yr ydym yn cynnig gweithredu mwy integredig ar draws yr agenda economaidd a sgiliau i roi cyngor busnes a chymorth sy'n gysylltiedig â datblygu a hyfforddi rheolwyr.

Mae'r adran olaf yn edrych ar helpu mwy o bobl i gael cyflogaeth gynaliadwy. Mewn partneriaeth â'r Ganolfan Byd Gwaith, yr ydym yn cynnig camau gweithredu i helpu pobl i oresgyn y rhwystrau i waith, megis salwch neu ddiffyg trafndiaeth, ac yr ydym yn anelu at ehangu gweithgaredd i helpu pobl sy'n economaidd anweithgar i gael swyddi mewn sectorau lle y mae prinder sgiliau, megis adeiladu. Bwriedir rhoi cymorth ychwanegol i helpu'r bobl hynny sydd wedi'u hallgáu fwyaf o'r farchnad lafur. Fy uchelgais yw gweld Cymru lle y mae pawb yn meddu ar y sgiliau a'r cyfleoedd i gael swyddi o safon uchel sy'n bodloni eu dyheadau a'u galluoedd, a lle y gall cyflogwyr weithio gyda'u cyflogeion, undebau llafur ac asiantaethau'r sector cyhoeddus i godi'r sgiliau i'r lefel uchaf bosibl er mwyn cynnal swyddi o safon uchel mewn economi ffyniannus. Mae'r cynllun gweithredu sgiliau a chyflogaeth hwn yn ymgynghori ar y camau i gyflawni'r uchelgais hwn. Edrychaf ymlaen at gael ymatebion a fydd yn llywio'r fersiwn terfynol, y bwriadaf ei gyhoeddi yn yr hydref.

Janet Ryder: Gallwn ymateb i sawl agwedd ar y datganiad hwn a'r strategaeth arfaethedig, ond canolbwyntiaf ar rai ohonynt, gan fod amser yn brin. Mae'r cyntaf yn ymwneud â hyfforddiant yn seiliedig ar waith. Yng Nghymru, darperir y rhan fwyaf o hyfforddiant yn seiliedig ar waith drwy'r colegau. Mae llawer o'r colegau hynny wedi cael problemau wrth geisio mynediad at a

Independent trainers have found it virtually impossible to apply for funding, and many of them have given up offering training. Will you undertake to look at how ELWa is dealing with work-based training, and how it is funding this particular aspect? Work-based trainers, and businesses in particular, know exactly the skills levels that are needed. The skills are often needed at a higher level than that coming through from the colleges. Many have developed their own courses, and now want to be able to deliver that training themselves. However, because of the hoops that ELWa makes them jump through, they cannot access the funding. Will you consider that aspect in particular?

Secondly, how will we raise the basic skills level? You said that it is rising, but it is still not at an acceptable level. Many people fail to reach their full learning potential because they have undiagnosed learning needs. Much of that need, as we now know, centres on the diagnosis of dyslexia and dyspraxia in all their forms. There is a beacon of excellent practice in Deeside College. It assesses its students when they enter the college and disseminates support throughout their time there. That model could be rolled out throughout Wales. We must take the diagnosis of dyslexia and dyspraxia seriously—42 per cent of dyslexic people are not diagnosed until they reach university, and 50 per cent of medical students fail their first year exams having been diagnosed with dyslexia. It appears in many different forms, and we must develop the structures in Wales to deal with it. We have the capacity to become a model of good practice in that regard. Will you undertake to look at the work that is being done in Deeside College?

Finally, in your answers to questions earlier, you stressed that, in terms of further education, emphasis is being placed on the levelling of lecturers' pay, and that that is what is taking up the funding. Your response to my question about whether you thought there was sufficient funding in the system

gwneud cais am arian drwy ELWa. Bu bron yn amhosibl i hyfforddwyr annibynnol wneud cais am arian, ac mae llawer ohonynt wedi rhoi'r gorau i gynig hyfforddiant. A wnewch ymrwymo i edrych ar y ffordd y mae ELWa yn ymdrin â hyfforddiant yn seiliedig ar waith, a'r ffordd y mae'n ariannu'r agwedd benodol hon? Mae hyfforddwyr seiliedig ar waith, a busnesau yn arbennig, yn gwybod yn union pa lefel o sgiliau sydd ei hangen. Yn aml mae angen y sgiliau ar lefel uwch na'r hyn y mae'r colegau yn ei ddysgu. Mae llawer wedi datblygu eu cyrsiau eu hunain, a bellach maent am ddarparu'r hyfforddiant hwnnw eu hunain. Fodd bynnag, oherwydd y meini prawf llym a osodir gan ELWa, ni allant gael yr arian. A wnewch ystyried yr agwedd honno yn arbennig?

Yn ail, sut y gwnawn wella lefel y sgiliau sylfaenol? Dywedasoeh ei bod yn codi, ond nad yw ar lefel dderbyniol o hyd. Mae llawer o bobl yn methu â chyrraedd eu potensial dysgu llawn am fod ganddynt anghenion dysgu nad ydynt wedi eu canfod. Mae llawer o'r angen hwnnw, fel y gwyddom erbyn hyn, yn ymwneud â chanfod dyslecsia a dyspraxia yn eu holl ffurfiau. Ceir arfer disglair a rhagorol yng Ngholeg Glannau Dyfrdwy. Mae'n asesu ei fyfyrwyr wrth iddynt ddechrau yn y coleg ac yn rhoi cymorth iddynt drwy gydol eu hamser yno. Gellid cyflwyno'r model hwnnw ar draws Cymru. Rhaid inni fod o ddifrif ynglŷn â chanfod dyslecsia a dyspraxia—ni chanfyddir dyslecsia mewn 42 y cant o bobl sydd â dyslecsia nes iddynt gyrraedd y brifysgol, a mae 50 y cant o fyfyrwyr meddygol yn methu yn eu harholiadau ar ddiwedd y flwyddyn gyntaf ar ôl canfod bod ganddynt ddyslecsia. Mae'n ymddangos mewn sawl ffurf wahanol, a rhaid inni ddatblygu strwythurau yng Nghymru i fynd i'r afael ag ef. Mae gennym y gallu i ddod yn fodel o arfer da yn hynny o beth. A wnewch ymrwymo i edrych ar y gwaith a wneir yng Ngholeg Glannau Dyfrdwy?

Yn olaf, wrth ateb cwestiynau yn gynharach, o ran addysg bellach, bu ichi ddwud fod pwyslais yn cael ei roi ar gysoni tâl darlithwyr, ac mai dyna sy'n mynd â'r arian. Yr oedd eich ymateb i'm cwestiwn a oeddech yn credu bod digon o arian yn y system eleni i sicrhau twf gwirioneddol, yn awgrymu nad

this year to allow actual growth to take place, implied that there was not. We know that colleges are paid through what are called learning units. The number of learning units that they are given has increased, but their basic value has decreased. Will you, Minister, look at how ELWa is funding 16-plus education and bring a debate to the Chamber urgently on funding the 16-plus sector in Wales?

Jane Davidson: In response to your points on work-based learning, as I have told the Assembly, a work-based learning review is ongoing, and will report to us in September. I am sure that you are aware, although you managed to forget to mention it in your contribution, that there is currently a major work-based training procurement exercise to ensure that we can harmonise prices across Wales, increase quality, and access European funding. When colleges bid for work-based learning money, that is growth, because it is additional money over and above their recurrent funding.

I am always happy to consider examples of best practice. You will know that, under the Disability Discrimination Act 1995, new requirements came into place from October last year in terms of ensuring that those who need additional learning support have it, in all post-16 settings. If there are particular models in relation to dyslexia at Deeside College, I would be happy to look at them. On the other point that you made about learning units, ELWa is focusing more on two issues that we have identified as priorities: attainment—that is, people achieving outcomes and qualifications—and widening access, which is an important issue for the Assembly. The methodology takes account of those.

Jeff Cuthbert: In welcoming this action plan, I want to emphasise that it is yet further evidence of our determination to have a learning system in Wales that is fit for purpose. That means ensuring that skills development is at the heart of our agenda, that, through the network of sector skills councils, businesses are on board from an early stage, and that young people learn skills

oedd digon. Gwyddom y telir colegau drwy'r hyn a elwir yn unedau dysgu. Mae nifer yr unedau dysgu a roddir iddynt wedi cynyddu, ond mae eu gwerth sylfaenol wedi gostwng. Weinidog, a wnewch edrych ar y ffordd y mae ELWa yn ariannu addysg ôl-16 a chyflwyno dadl i'r Siambr ar fyrder ynglŷn ag ariannu'r sector ôl-16 yng Nghymru?

Jane Davidson: Mewn ymateb i'ch pwyntiau ar ddysgu seiliedig ar waith, fel y dywedais wrth y Cynulliad, mae adolygiad o ddysgu seiliedig ar waith yn mynd rhagddo a bydd yn adrodd inni ym mis Medi. Yr wyf yn siŵr eich bod yn ymwybodol, er ichi anghofio cyfeirio ato yn eich cyfraniad, bod ymarfer caffael mawr ar gyfer hyfforddiant seiliedig ar waith yn digwydd ar hyn o bryd i sicrhau y gallwn gysoni prisiau ar draws Cymru, gwella safon, a chael mynediad at arian Ewropeaidd. Pan fydd colegau yn gwneud ceisiadau am arian dysgu seiliedig ar waith, twf yw hynny, gan ei fod yn arian sy'n ychwanegol i'w harian rheolaidd.

Yr wyf bob amser yn fodlon ystyried enghreifftiau o arfer gorau. Fel y gwyddoch, o dan Ddeddf Gwahaniaethu ar Sail Anabledd 1995, daeth gofynion newydd i rym o fis Hydref y llynedd o ran sicrhau bod y rhai y mae angen cymorth dysgu ychwanegol arnynt yn ei gael ym mhob sefyllfa ôl-16. Os oes modelau arbennig yn ymwneud â dyslecsia yn bodoli yng Ngholeg Glannau Dyfrdwy, byddwn yn fwy na pharod i edrych arnynt. O ran y pwynt arall a wnaethoch am unedau dysgu, mae ELWa yn canolbwyntio mwy ar ddau fater a nodwyd gennym fel blaenoriaethau: cyrhaeddiad—sef, pobl yn cyflawni canlyniadau ac yn ennill cymwysterau—ac ehangu mynediad, sy'n fater pwysig i'r Cynulliad. Mae'r fethodoleg yn ystyried y rhain.

Jeff Cuthbert: Wrth groesawu'r cynllun gweithredu hwn, hoffwn bwysleisio ei fod yn dystiolaeth bellach fyth o'n penderfyniad i gael system ddysgu yng Nghymru sy'n addas at y diben. Golyga hynny sicrhau bod datblygu sgiliau yn ganolog i'n hagenda, bod busnesau, drwy'r rhwydwaith o gynghorau sgiliau sector, yn rhan o hyn o'r cychwyn cyntaf, a bod pobl ifanc yn dysgu sgiliau

in an appropriate environment that allows for a good mixture of experiences and opportunities.

While working with employers, we also understand the legitimate interest of trade unions. We know that trade unions have traditionally been associated with apprenticeships and that they are keen to take part in maintaining a high skill base in Wales. Through schemes such as the Wales union learning fund, trade unions can play a key role in ensuring that employees receive the training that they need. We will continue to work with trade unions and, particularly, the learning services department of the Wales Trades Union Congress. We are aware that many adults have problems with basic literacy and numeracy skills. It is estimated that 25 per cent of the Welsh adult population have such problems, and about half of these adults are in employment. We need to work closely with employers, trade unions and the Basic Skills Agency to ensure that this problem is recognised and tackled. This is likely to mean that we will need more trained and qualified basic skills tutors and coaches.

On the importance of key skills, many employers complain that new recruits leave school without the so-called soft skills of communication, working with others and problem solving. Key skill units that address these soft skills are available and can form an excellent basis for accrediting learning. However, too many employers do not understand the value of these units and have unrealistic expectations of what can be taught in a classroom environment. Do you agree, Minister, that it is important that more employers become involved with schools and colleges to help to provide opportunities for young people to experience work placements? These soft skills are better learned in that type of environment, and such a development will bring benefits to learners and employers. Finally, I look forward to the outcome of this consultation and I urge educationalists, employers and trade unions to play a full part.

mewn amgylchedd priodol sy'n caniatáu cymysgedd dda o brofiadau a chyfleoedd.

Tra'n cydweithio â chyflogwyr, yr ydym hefyd yn deall diddordeb dilys yr undebau llafur. Gwyddom fod undebau llafur yn draddodiadol wedi bod yn gysylltiedig â phrentisiaethau a'u bod yn awyddus i gymryd rhan mewn cynnal sylfaen sgiliau uchel yng Nghymru. Drwy gynlluniau megis cronfa ddysgu undebau Cymru, gall undebau llafur chwarae rhan allweddol wrth sicrhau bod cyflogeion yn cael yr hyfforddiant sydd ei angen arnynt. Byddwn yn parhau i weithio gyda'r undebau llafur ac, yn bennaf, adran gwasanaethau dysgu Cyngres Undebau Llafur Cymru. Yr ydym yn ymwybodol bod gan lawer o oedolion broblemau gyda sgiliau llythrennedd a rhifedd sylfaenol. Amcangyfrifir bod gan 25 y cant o oedolion Cymru broblemau o'r fath, a bod tua hanner yr oedolion hyn mewn gwaith. Mae angen inni weithio'n agos gyda chyflogwyr, undebau llafur a'r Asiantaeth Sgiliau Sylfaenol i sicrhau y caiff y broblem hon ei nodi ac yr ymdrinnir â hi. Mae hyn yn debygol o olygu y bydd angen inni gael mwy o diwtoriaid a hyfforddwyr sgiliau sylfaenol hyfforddedig a chymwysedig.

O ran pwysigrwydd sgiliau allweddol, mae llawer o gyflogwyr yn cwyno bod gweithwyr newydd yn gadael yr ysgol heb sgiliau meddal, fel y'u gelwir, sef cyfathrebu, cydweithio ag eraill a datrys problemau. Mae unedau sgiliau allweddol sy'n mynd i'r afael â'r sgiliau meddal hyn ar gael a gallant fod yn sail ardderchog ar gyfer achredu dysgu. Fodd bynnag, nid oes digon o gyflogwyr yn deall gwerth yr unedau hyn ac mae ganddynt ddisgwyliadau afrealistig o'r hyn y gellir ei ddysgu yn yr ystafell ddosbarth. A gytunwch, Weinidog, ei bod yn bwysig bod mwy o gyflogwyr yn chwarae rhan mewn ysgolion a cholegau i helpu rhoi cyfleoedd i bobl ifanc gael profiad o leoliadau gwaith? Mae'n well dysgu'r sgiliau meddal hyn yn y math hwnnw o amgylchedd, a bydd datblygiad o'r fath o fudd i ddysgwyr a chyflogwyr. Yn olaf, edrychaf ymlaen at ganlyniad yr ymgynghoriad hwn ac anogaf addysgwyr, cyflogwyr ac undebau llafur i chwarae rhan lawn.

Jane Davidson: In creating a skills and employment action plan, which is effectively our national employment plan for Wales, we are looking to create a system that is fit for purpose. I endorse your approval of the role of the trade unions. Wales is the most unionised nation in the UK and we have been able to make good use of that in terms of the basic skills agenda. There are tremendous programmes, funded by the Wales union learning fund, working with unions across Wales to develop the basic skills agenda.

Jane Davidson: Wrth greu cynllun gweithredu sgiliau a chyflogaeth, sef ein cynllun cyflogaeth cenedlaethol ar gyfer Cymru mewn gwirionedd, yr ydym yn anelu at greu system sy'n addas at y diben. Cefnogaf eich cymeradwyaeth o rôl undebau llafur. Cymru yw'r genedl fwyaf undebol yn y DU ac yr ydym wedi gallu manteisio ar hynny o ran yr agenda sgiliau sylfaenol. Mae rhaglenni campus wedi eu hariannu gan gronfa ddysgu undebau Cymru, yn cydweithio ag undebau ar draws Cymru i ddatblygu'r agenda sgiliau sylfaenol.

3.10 p.m.

Basic skills was the single most important issue in the concordat between the Confederation of British Industry, ELWa, the Trades Union Congress and the Assembly Government, and it is at the heart of the planning process. We propose to expand activity under the basic skills employer pledge, and we want to set a target for the number of companies that sign that pledge, because it is a matter of the company's commitment, not its size. We want sector skills councils to embed the employer pledge in sector skills agreements so that we can cascade that throughout the employer sector. We want all public sector organisations to sign the pledge by April 2005, and we particularly want to develop and pilot the programmes for small companies that sign the pledge. I agree with you on the need for additional tutors, which is why ELWa will put an action plan in place for the recruitment, training and career development of basic skills teachers.

Sgiliau sylfaenol oedd y mater unigol pwysicaf yn y concordat rhwng Cydffederasiwn Diwydiant Prydain, ELWa, Cyngres yr Undebau Llafur a Llywodraeth y Cynulliad, ac mae'n ganolog i'r broses gynllunio. Yr ydym yn cynnig ehangu gweithgaredd o dan addewid cyflogwyr ynghylch sgiliau sylfaenol, ac yr ydym am osod targed ar gyfer nifer y cwmnïau sy'n llofnodi'r addewid honno, oherwydd ymrwymiad y cwmni sy'n bwysig, nid ei faint. Yr ydym am i gynghorau sgiliau sector sicrhau bod addewid y cyflogwr yn rhan o gytundebau sgiliau sector fel y gallwn raeadru hynny i bob cyflogwr. Yr ydym am i bob sefydliad sector cyhoeddus lofnodi'r addewid erbyn mis Ebrill 2005, ac yn bennaf yr ydym am ddatblygu a threialu rhaglenni i gwmnïau bach sy'n llofnodi'r addewid honno. Cytunaf â chi fod angen tiwtoriaid ychwanegol, a dyna pam y bydd ELWa yn rhoi cynllun gweithredu ar waith ar gyfer recriwtio, hyfforddi a datblygu gyrfaoedd athrawon sgiliau sylfaenol.

We know that key skills are important, and surveys consistently state that employers want generic skills. We are, therefore, introducing a six-point plan for key skills to include increased support for schools and colleges from Key Skills Support Programme Cymru, a programme of support for work-based learning, a promotion campaign aimed at learners, measures to improve the profile of key skills in higher education and among employers, which is important, better content and assessment arrangements, and pilots of wider key skills qualifications. Educationalists and employers said that they

Gwyddom fod sgiliau allweddol yn bwysig, a bod arolygon yn gyson yn nodi bod eisiau sgiliau cyffredinol ar gyflogwyr. Yr ydym, felly, yn cyflwyno cynllun â chwe phwynt iddo ar gyfer sgiliau allweddol i gynnwys cymorth cynyddol i ysgolion a cholegau o Raglen Cymorth Sgiliau Allweddol Cymru, rhaglen cymorth ar gyfer dysgu seiliedig ar waith, ymgyrch hyrwyddol wedi ei hanelu at ddysgwyr, mesurau i wella proffil sgiliau allweddol ym maes addysg uwch ac ymysg cyflogwyr, sy'n bwysig, gwell cynnwys a threfniadau asesu, a rhaglenni peilot o gymwysterau sgiliau allweddol ehangach.

wanted these measures, and the plan brings the agenda closer together, which is why it is a skills and employment action plan.

David Davies: I do not suppose that anybody will disagree with some of the ideas that you express, particularly towards the end of this document. [*Interruption.*]

The Presiding Officer: Order. This is a statement, and David Davies is about to ask questions. This is not a debate, and I will not have interruptions.

David Davies: I would welcome a debate, Presiding Officer.

The Presiding Officer: Well, we are not having one now.

David Davies: Indeed not, and it is a great shame.

The Presiding Officer: Order. You cannot have a debate now, as this is a statement.

David Davies: I will ask the Minister, then, when can we have a debate. You must realise, Minister, that many would like to know why we are not having a debate on some of the issues mentioned in the statement, particularly ELWa's funding of schools and colleges. Many people will find it hard to understand why you have come before Plenary with a statement about skills and employment during one of the greatest crises ever faced by further education colleges in Wales. I would appreciate an answer to that.

We would also like to know why you have not drawn full attention to the fact that, as a result of the funding policy that ELWa is following, which you mentioned in the statement, school sixth forms will be threatened. How will that impact on skills and employment? You give a load of statistics, but you can do much with statistics. For example, you mention the percentage of employers training at least some of their employees, but can you tell us whether the numbers involved have risen, rather than the percentage? You mention that the proportion

Dyweddodd addysgwyr a chyflogwyr eu bod am gael y mesurau hyn, ac mae'r cynllun yn dod â'r agenda at ei gilydd, a dyna pam mai cynllun gweithredu sgiliau a chyflogaeth ydyw.

David Davies: Ni chredaf y bydd unrhyw un yn anghytuno â rhai o'r syniadau a fynegwch, yn arbennig tua diwedd y ddogfen hon. [*Torri ar draws.*]

Y Llywydd: Trefn. Datganiad yw hwn, ac mae David Davies ar fin gofyn cwestiynau. Nid dadl yw hon, ac nid wyf am gael ymyriadau.

David Davies: Byddwn yn croesawu dadl, Lywydd.

Y Llywydd: Wel, nid ydym yn cael un yn awr.

David Davies: Na yn wir, ac mae'n drueni mawr.

Y Llywydd: Trefn. Ni allwch gael dadl yn awr, gan mai datganiad yw hwn.

David Davies: Gofynnaf i'r Gweinidog, felly, a allwn gael dadl. Rhaid ichi sylweddoli, Weinidog, y byddai llawer yn hoffi cael gwybod pam nad ydym yn cael dadl ar rai o'r materion y soniwyd amdanynt yn y datganiad, yn arbennig y ffordd y mae ELWa yn ariannu ysgolion a cholegau. Bydd llawer o bobl yn ei chael yn anodd deall pam yr ydych wedi dod gerbron y Cyfarfod Llawn gyda datganiad am sgiliau a chyflogaeth yn ystod un o'r argyfyngau mwyaf sy'n wynebu colegau addysg bellach yng Nghymru. Byddwn yn gwerthfawrogi ateb i hynny.

Hoffem gael gwybod hefyd pam nad ydych wedi tynnu sylw llawn at y ffaith y bydd darpariaeth chweched dosbarth mewn ysgolion o dan fygythiad o ganlyniad i'r polisi ariannu y mae ELWa yn ei ddilyn, y cyfeiriasoch ato yn y datganiad. Sut y bydd hynny yn effeithio ar sgiliau a chyflogaeth? Bu ichi roi llawer o ystadegau, ond gallwch wneud llawer ag ystadegau. Er enghraifft, yr ydych yn sôn am ganran o gyflogwyr sy'n hyfforddi o leiaf rai o'u cyflogeion, ond a allwch ddweud wrthym a yw'r nifer dan sylw wedi codi, yn hytrach na'r ganran? Yr ydych

of people who report barriers to learning is falling. I suggest that that is not hard evidence but purely subjective. You mention that unemployment rates are now close to the UK average, but you say little about sickness rates, which, I think, are well above the UK average.

You have some firmer action plans in the document, but they are dressed in the usual rhetoric, which is hard to translate if you are not used to civil service jargon—the take-up of LIPs, for example. I am particularly interested in the learning and skills observatory, which will collect and disseminate skills information. What form will this observatory take, and how much will it cost? The real crisis at the moment is in places such as my constituency, where students are losing their courses and lecturers are being made redundant because of the policies being followed by your Government. Frankly, many Members wonder why on earth you have made this statement on this issue today when a crisis in further education is going on as we speak.

Jane Davidson: I am making the statement today, which has been planned in the Assembly business agenda for a long time, because we want to open an effective debate on how to take the first version of the highly successful skills and employment action plan forward in the future. The reason for a statement instead of a debate is because we are launching the consultation. I will be happy to debate this issue in the autumn when the consultation responses, which will come in in July, will be translated into action by the Assembly Government and the second plan. I am happy to offer you a debate on that plan. I fundamentally reject the suggestion that this Government's policies are causing problems in an individual provider within the post-16 education sector. This Government's policies are about collaboration, widening learner opportunities and increasing numbers, and we have put substantial additional funding in place to achieve that.

Peter Black: I welcome this statement. The action plan on which you are consulting at

yn sôn bod cyfran y bobl sy'n nodi bod y rhwystrau i ddysgu yn gostwng. Awgrymaf nad tystiolaeth gadarn yw hynny ond tystiolaeth wrthrychol yn unig. Yr ydych yn sôn bod cyfraddau diweithdra bellach yn agos at gyfartaledd y DU, ond ychydig iawn a ddywedwch am gyfraddau salwch, sydd llawer uwch na chyfartaledd y DU, fe gredaf.

Mae gennych rai cynlluniau gweithredu cadarnach yn y ddogfen, ond maent yn cynnwys y rethreg arferol, sy'n anodd ei deall os nad ydych yn gyfarwydd â iaith y gwasanaeth sifil—er enghraifft 'the take-up of LIPs'. Mae gennyf ddiddordeb arbennig yn yr arsyllfa dysgu a sgiliau, a fydd yn casglu ac yn dosbarthu gwybodaeth am sgiliau. Ar ba ffurf y bydd yr arsyllfa hon, a beth fydd y costau? Mae'r argyfwng gwirioneddol ar hyn o bryd mewn lleoedd megis fy etholaeth i, lle y mae myfyrwyr yn colli eu cyrsiau ac mae darlithwyr yn cael eu diswyddo oherwydd polisïau eich Llywodraeth. A dweud y gwir, mae llawer o Aelodau yn methu deall pam ar y ddaear eich bod wedi gwneud y datganiad hwn ar y mater hwn heddiw pan fo argyfwng ym maes addysg bellach ar hyn o bryd.

Jane Davidson: Yr wyf yn gwneud y datganiad heddiw, sydd wedi ei drefnu yn agenda busnes y Cynulliad ers amser maith, am ein bod am agor dadl effeithiol ar sut y gallwn ddatblygu'r fersiwn cyntaf o'r cynllun gweithredu sgiliau a chyflogaeth llwyddiannus ar gyfer y dyfodol. Y rheswm am ddatganiad yn hytrach na dadl yw ein bod yn lansio'r ymgynghoriad. Byddaf yn fodlon cynnal dadl ar y mater hwn yn yr hydref pan fydd Llywodraeth y Cynulliad yn gweithredu ar yr ymatebion i'r ymgynghoriad, a ddaw i law ym mis Gorffennaf, ac yn eu troi yn ail gynllun. Yr wyf yn fodlon cynnig dadl ichi ar y cynllun hwnnw. Yr wyf yn gwrthod yn llwyr yr awgrym bod polisïau'r Llywodraeth hon yn creu problemau i ddarparwr unigol yn y sector addysg ôl-16. Mae polisïau'r Llywodraeth hon yn ymwneud â chydweithio, ehangu cyfleoedd i ddysgwyr a chynyddu niferoedd, ac yr ydym wedi sicrhau arian ychwanegol sylweddol er mwyn cyflawni hynny.

Peter Black: Croesawaf y datganiad hwn. Bydd y cynllun gweithredu yr ydych yn

present will be valuable in terms of skilling-up the workforce, enabling them to take the opportunities that, hopefully, will become available to them. The points made by David Davies and Janet Ryder on ELWa are valid. We are relying on ELWa to deliver large parts of this action plan, and, to do so, it will need adequate funding; it will have to get its act together on work-based—[*Interruption.*] I do not know if the First Minister wants to answer the phone—

The Presiding Officer: It is out of order for electronic equipment to go off in the Chamber, and it is even more out of order to draw attention to it.

Peter Black: I apologise, I did not mean to draw attention to the fact that the First Minister's phone had gone off. [*Laughter.*]

It is important that funding is in place for ELWa to deliver this agenda, particularly for work-based training. It is important that ELWa has the capacity to do this. The issues that have arisen with regard to Coleg Gwent have brought into sharp relief some of the problems that the sector is facing. Coleg Gwent is getting the most publicity at present, but other colleges are also facing financial problems. Swansea College, for example, has cut back on several part-time courses, and Gorseinon College now has to charge pupils for transport that it had previously promised would be free. Other further education colleges are having to look at their budgets to try to make ends meet, and no doubt there will be other announcements of courses being cut and, possibly, of staff being made redundant. In this sort of atmosphere, the delivery of this plan is becoming increasingly problematic, and if we are not giving the further education sector the funding to deliver its part of the plan, we will not be able to deliver the agenda as you hope.

This plan has clearly drawn on the Future Skills Wales survey, which looks at the skills that are currently available in Wales. Has any assessment been made of the impact of the first action plan on that survey? Are we evaluating how the first plan fed through in

ymgyngori arno ar hyn o bryd yn werthfawr o ran gwella sgiliau'r gweithlu, gan eu galluogi i fanteisio ar y cyfleoedd a fydd, gobeithio, ar gael iddynt. Mae'r pwyntiau a wnaed gan David Davies a Janet Ryder ar ELWa yn ddilys. Yr ydym yn dibynnu ar ELWa i gyflwyno rhannau helaeth o'r cynllun gweithredu hwn, ac, i wneud hynny bydd angen digon o arian arno; rhaid iddo gael trefn ar hyfforddiant yn seiliedig ar waith—[*Torri ar draws.*] Ni wn a yw'r Prif Weinidog am ateb y ffôn—

Y Llywydd: Mae allan o drefn i offer trydanol amharu ar drafodion y Siambr, ac mae hyd yn oed yn fwy allan o drefn i dynnu sylw ato.

Peter Black: Ymddiheuraf, nid oeddwn wedi bwriadu tynnu sylw at y ffaith bod ffôn y Prif Weinidog wedi canu. [*Chwerthin.*]

Mae'n bwysig bod arian ar gael i ELWa gyflwyno'r agenda hon, yn arbennig ar gyfer hyfforddiant yn seiliedig ar waith. Mae'n bwysig bod gan ELWa y capasiti i wneud hyn. Mae'r materion a gododd o ran Coleg Gwent wedi amlygu rhai o'r problemau y mae'r sector yn eu hwynebu. Coleg Gwent sy'n cael y rhan fwyaf o'r cyhoeddusrwydd ar hyn o bryd, ond mae colegau eraill hefyd yn wynebu problemau ariannol. Mae Coleg Abertawe, er enghraifft, yn cynnig llai o gysuriau rhan amser, a rhaid i Goleg Gorseinon bellach godi tâl ar ddisgyblion am gludiant yr oedd wedi addo cyn hynny y byddai am ddim. Rhaid i golegau addysg bellach eraill edrych ar eu cyllidebau er mwyn dod â dau ben llinyn ynghyd, ac nid oes amheuaeth y ceir cyhoeddiadau eraill bod cyrsiau yn cael eu torri ac, o bosibl, bod staff yn cael eu diswyddo. O dan amgylchiadau o'r fath, daw yn fwyfwy anodd cyflwyno'r cynllun hwn, ac os na roddwn yr arian sydd ei angen ar y sector addysg bellach i gyflwyno ei ran o'r cynllun, ni fyddwn yn gallu cyflawni'r agenda fel y gobeithiwch.

Mae'n amlwg bod y cynllun hwn wedi defnyddio arolwg Sgiliau Dyfodol Cymru, sy'n edrych ar y sgiliau sydd ar gael yng Nghymru ar hyn o bryd. A wnaed unrhyw asesiad o effaith y cynllun gweithredu cyntaf ar yr arolwg hwnnw? A ydym yn gwerthuso'r

terms of the changes brought about in skills, so that we can make an assessment of what needs to be amended in the second action plan?

Jane Davidson: As I said in response to Janet, the work-based learning agenda is currently under review, and there will be a report to the Assembly Government in September. There is also the procurement exercise for work-based training, which is bringing substantial European funds with it. We had to harmonise the pricing systems across Wales to ensure that colleges and companies could access the additional work-based training funding to deliver quality provision in Wales.

Colleges will always reorganise courses, because there will always be changes. The whole point of the first skills and employment action plan, and this second plan, is to provide much better labour market intelligence on how to get the right links between what the learners provide and what businesses need, particularly locally. The colleges that have been most effective in the last few years are those that have picked up that agenda and run with it. They have been able to develop additional courses and new arrangements. We discussed that with regard to Coleg Llandrillo earlier. Therefore, there will always be the reorganisation of courses, in terms of ensuring that they meet learners and local employers' needs.

3.20 p.m.

The first Future Skills Wales survey was succeeded by the second, which reported and was published last October. It demonstrated that several actions regarding generic skills had been successful. However, it keeps on highlighting the basic skills needs issue. That is why I have specifically outlined in this plan ways of tackling the fact that we have a larger number of adults in Wales who do not have the literacy and numeracy that we would expect of 11-year-olds moving from primary to secondary school. It is, therefore, a key issue for us, particularly as 80 per cent of adults will still be in their present jobs in 2010.

ffordd y bu'r cynllun cyntaf o gymorth o ran y newidiadau a gyflwynwyd o ran sgiliau, fel y gallwn asesu'r hyn sydd angen ei newid yn yr ail gynllun gweithredu?

Jane Davidson: Fel y dywedais mewn ymateb i Janet, mae'r agenda dysgu seiliedig ar waith wrthi'n cael ei adolygu ar hyn o bryd, a chyflwynir adroddiad i Lywodraeth y Cynulliad ym mis Medi. Mae ymarfer caffael hefyd ar gyfer hyfforddiant seiliedig ar waith, a ddaw ag arian Ewropeaidd sylweddol yn ei sgîl. Bu raid inni gysoni systemau prisio ledled Cymru i sicrhau y gallai colegau a chwmnïau gael yr arian ychwanegol ar gyfer hyfforddiant seiliedig ar waith i gyflwyno darpariaeth o safon yng Nghymru.

Bydd colegau yn ad-drefnu cyrsiau drwy'r amser, gan y bydd newidiadau drwy'r amser. Diben y cynllun gweithredu sgiliau a chyflogaeth cyntaf, a'r ail gynllun hwn, yw rhoi llawer gwell gwybodaeth i'r farchnad lafur am y ffordd o gael y cysylltiadau cywir rhwng yr hyn a ddarperir gan y dysgwyr a'r hyn sydd ei angen ar fusnesau, yn arbennig yn lleol. Y colegau a fu'n fwyaf effeithiol yn ystod yr ychydig flynyddoedd diwethaf yw'r rhai sydd wedi derbyn yr agenda honno a'i rhoi ar waith. Maent wedi gallu datblygu cyrsiau ychwanegol a threfniadau newydd. Trafodwyd hynny gennym o ran Coleg Llandrillo yn gynharach. Felly, caiff cyrsiau eu haildrefnu o hyd, o ran sicrhau eu bod yn diwallu anghenion dysgwyr a chyflogwyr lleol.

Dilynwyd arolwg cyntaf Sgiliau Dyfodol Cymru gan yr ail, a gyflwynwyd ac a gyhoeddwyd fis Hydref diwethaf. Yr oedd yn dangos bod sawl un o'r camau gweithredu o ran sgiliau cyffredinol wedi llwyddo. Fodd bynnag, mae'n dal i dynnu sylw at anghenion sgiliau sylfaenol. Dyna pam yr wyf yn benodol wedi amlinellu yn y cynllun hwn ffyrdd o fynd i'r afael â'r ffaith bod gennym nifer fawr o oedolion yng Nghymru nad ydynt yn meddu ar y llythrennedd a'r rhifedd y byddem yn ei ddisgwyl gan ddisgyblion 11 oed sy'n symud o'r ysgol gynradd i'r ysgol uwchradd. Felly, mae'n fater allweddol inni, yn arbennig gan y bydd 80 y cant o oedolion yn parhau yn eu swyddi presennol yn 2010.

The new skills observatory, for example, will give us that joined up intelligence, between the economy, the labour market, skills and learning in Wales—it links right across the board. Andrew Davies and I will have joint meetings with ELWa, the WDA and HEFCW to ensure that we biannually monitor the actions in this plan.

The Presiding Officer: Order. We have four minutes left for this statement. As we have three statements this afternoon, I do not propose to extend the time. Therefore, unless Members are brief, I will not be able to call other Members who have indicated that they wish to ask questions.

Catherine Thomas: I welcome this second skills and employment action plan.

The Presiding Officer: Order. I have just requested that I wanted brief questions.

Catherine Thomas: I am sorry, I was not aware of that.

The Presiding Officer: Order. I have just said it.

Catherine Thomas: Do you agree, Minister, considering the great success of the learning workers project in the Llanelli constituency, that it is vital that more and more workers engage in work-based learning because of its clear and obvious benefits, not only to the workers and the businesses, but also to the Welsh economy as a whole?

Jane Davidson: Members will be interested in employment statistics that were released today, which show that employment in Wales has risen by 26,000 over the year to the three months ending in March. The rise in the employment rate over the last year is above the UK average, and we are maintaining an employment rate some 3 to 4 percentage points higher than our historical average.

Mark Isherwood: In view of the time, I will cut this to the bone. Given everything that

Bydd yr arsyllfa sgiliau newydd, er enghraifft, yn rhoi'r wybodaeth gydgyssylltiedig honno, rhwng yr economi, y farchnad lafur, sgiliau a dysgu yng Nghymru—mae'n cysylltu'r cyfan. Bydd Andrew Davies a minnau yn cael cyfarfodydd ar y cyd gydag ELWa, y WDA a CCAUC i sicrhau ein bod yn monitro'r camau gweithredu yn y cynllun hwn ddwywaith y flwyddyn.

Y Llywydd: Trefn. Mae gennym bedair munud yn weddill ar gyfer y datganiad hwn. Gan fod gennym dri datganiad y prynhawn yma, nid wyf yn cynnig ymestyn yr amser. Felly, os na fydd Aelodau yn gryno, ni fyddaf yn gallu galw Aelodau eraill sydd wedi nodi eu bod yn dymuno gofyn cwestiynau.

Catherine Thomas: Croesawaf yr ail gynllun gweithredu sgiliau a chyflogaeth hwn.

Y Llywydd: Trefn. Yr wyf newydd ofyn am gwestiynau cryno.

Catherine Thomas: Mae'n ddrwg gennyf, nid oeddwn yn ymwybodol o hynny.

Y Llywydd: Trefn. Yr wyf newydd ddweud hynny.

Catherine Thomas: A gytunwch, Weinidog, o gofio llwyddiant ysgubol y prosiect gweithwyr dysgu yn etholaeth Llanelli, ei fod yn hollbwysig bod mwy a mwy o weithwyr yn cymryd rhan mewn dysgu seiliedig ar waith oherwydd ei fanteision amlwg, nid yn unig i'r gweithwyr a'r busnesau, ond hefyd i economi Cymru gyfan?

Jane Davidson: Bydd gan yr Aelodau ddiddordeb mewn ystadegau cyflogaeth a gyhoeddwyd heddiw, sy'n dangos bod cyflogaeth yng Nghymru wedi codi 26,000 dros y flwyddyn hyd y tri mis yn diwedd ym mis Mawrth. Mae'r cynnydd yn y gyfradd gyflogaeth dros y flwyddyn ddiwethaf yn uwch na chyfartaledd y DU, ac yr ydym yn cynnal cyfradd gyflogaeth sydd tua 3 neu 4 pwynt yn uwch na'n cyfartaledd hanesyddol.

Mark Isherwood: Gan fod amser yn brin, byddaf yn gryno iawn. O gofio'r cyfan a

you are saying, Minister—I caution you that college principals across north Wales will be listening carefully to what you say, because I have met them all in recent weeks and have heard the word ‘crisis’ too many times—when will you recognise that there is a crisis? In my latest meeting with them on Monday, they told me that they have come to that critical point where they cannot deliver the agenda further. Why, when the widening participation agenda—

The Presiding Officer: Order. That is the question.

Jane Davidson: We will continue to ensure that the agenda for post-16 education and lifelong learning is properly funded, and we will particularly recognise level 3 skills, as Catherine outlined in Llanelli.

Christine Chapman: Bearing in mind the plan’s emphasis on linking education and business, do you agree that we need to ensure a consistent approach across all areas of Wales, including our poorest areas, which may not have many local industries to call upon?

Jane Davidson: That is terribly important, and is why we are introducing work-related education in September this year and are working with Careers Wales to develop education and business links across Wales.

Brian Gibbons: Given the low level of qualification and the lack of basic skills in Wales, do you believe that there are untapped opportunities to engage with young people through the medium of sport, such as at sports academies at Afan Lido in Port Talbot?

Jane Davidson: One key area that we want to offer, for example through the 14-19 learning pathways, is opportunities for coaching and the accreditation of such awards, which will enhance young people’s esteem as well as enable them to achieve qualifications.

Leighton Andrews: Will you set out the timetable for introducing educational maintenance allowances, which is referred to in paragraphs 48-49, as part of the improving

ddywedwch, Weinidog—fe’ch rhybuddiaf y bydd prifathrawon colegau ledled gogledd Cymru yn gwrando’n astud ar yr hyn a ddywedwch, gan fy mod wedi cwrdd â phob un ohonynt dros yr ychydig wythnosau diwethaf ac wedi clywed y gair ‘argyfwng’ yn rhy aml—pryd y gwnewch gydnabod bod argyfwng? Yn fy nghyfarfod diweddaraf â hwy ddydd Llun, dywedwyd wrthyf eu bod bellach mewn cyfyngder lle na allant gyflwyno’r agenda ymhellach. Pam, wrth i’r agenda ehangu cyfranogiad—

Y Llywydd: Trefn. Dyna’r cwestiwn.

Jane Davidson: Byddwn yn parhau i sicrhau y caiff yr agenda ar gyfer addysg ôl-16 a dysgu gydol oes ei hariannu’n briodol, a byddwn yn benodol yn cydnabod sgiliau lefel 3, fel yr amlinellodd Catherine yn Llanelli.

Christine Chapman: O gofio pwyslais y cynllun ar gysylltu addysg a busnes, a gytunwch fod angen inni sicrhau ymagwedd gyson ym mhob ardal o Gymru, gan gynnwys ein hardaloedd tlotaf, nad oes ganddynt lawer o ddiwydiannau lleol i alw arnynt?

Jane Davidson: Mae hynny yn bwysig iawn, a dyna pam yr ydym yn cyflwyno addysg seiliedig ar waith ym mis Medi eleni ac yn gweithio gyda Gyrfa Cymru i ddatblygu cysylltiadau busnes ac addysg ledled Cymru.

Brian Gibbons: O gofio’r lefel isel o gymwysterau a’r diffyg sgiliau sylfaenol yng Nghymru, a gredwch fod cyfleoedd na fanteisiwyd arnynt eto i gysylltu â phobl ifanc drwy gyfrwng chwaraeon, megis yr academiâu chwaraeon yn Lido Afan ym Mhort Talbot?

Jane Davidson: Un maes allweddol yr hoffem ei gynnig, er enghraifft drwy’r llwybrau dysgu 14-19, yw cyfleoedd i hyfforddi ac achredu’r cymwysterau hyn, a fydd yn magu hunan-barch pobl ifanc yn ogystal â’u galluogi i ennill cymwysterau.

Leighton Andrews: A wnewch nodi’r amserlen ar gyfer cyflwyno lwfansau cynhaliaeth addysgol, y cyfeirir atynt ym mharagraffau 48-49, fel rhan o’r pecyn

financial support package associated with this consultation document?

Jane Davidson: The introduction of education maintenance allowances will begin with eligible 16-year-olds from September 2004. Information will shortly be made available in schools and colleges and via a publicity campaign. I will ensure that all Members receive that information.

Denise Idris Jones: The skills agenda is vital as we move towards full employment. Do you agree that Labour is making Wales a country fit for business?

Jane Davidson: Yes.

Y Llywydd: Atgoffaf Aelodau'r Cynulliad o'r drefn a fabwysiadwyd ar gyfer datganiadau, rhag ofn bod unrhyw gamddealltwriaeth. Rhaid i Weinidogion gyfyngu eu datganiadau i 10 munud neu 1,000 o eiriau. Galwaf un Aelod o bob grŵp—fel arfer y llefarydd ar y pwnc dan sylw—a gaiff y cyfle i ragymadroddi yn fyr ac yn gryno a gofyn cyfres o gwestiynau. Wedi hynny, galwaf hynny o Aelodau sydd wedi mynegi'r awydd i ofyn cwestiynau, ond disgwyliaf iddynt fod yn gryno. Disgwyliaf hefyd i'r Gweinidog roi atebion cryno. Yr wyf yn ddiolchgar i'r Gweinidog dros Addysg a Dysgu Gydol Oes am roi atebion byr yn ystod ei datganiad heddiw.

cymorth ariannol gwell sy'n gysylltiedig â'r ddogfen ymgynghori hon?

Jane Davidson: Caiff lwfansau cynhaliadaeth addysgol eu cyflwyno i fyfyrwyr cymwys 16 oed o fis Medi 2004. Bydd gwybodaeth ar gael mewn ysgolion a cholegau cyn bo hir a thrwy ymgyrch cyhoeddusrwydd. Sicrhaf fod yr holl Aelodau yn cael y wybodaeth honno.

Denise Idris Jones: Mae'r agenda sgiliau yn hollbwysig wrth inni symud tuag at gyflogaeth lawn. A gytunwch fod Llafur yn gwneud Cymru yn addas i fusnes?

Jane Davidson: Cytunaf.

The Presiding Officer: I remind Assembly Members of the procedure adopted for statements, in case there is any misunderstanding. Ministers are required to limit their statements to 10 minutes or 1,000 words. I will call one Member from each group—usually the spokesperson on the subject under discussion—who will have an opportunity to give a brief preamble and to ask a series of questions. I will then call those Members who have indicated that they wish to ask questions, but I will expect them to be brief. I also expect the Minister to give succinct answers. I am grateful to the Minister for Education and Lifelong Learning for giving concise answers during her statement today.

Datganiad ar ymateb Llywodraeth Cynulliad Cymru i Adroddiad y Pwyllgor Diwylliant ar yr Adolygiad Polisi o Ysgrifennu Cyfrwng Saesneg yng Nghymru Statement on the Welsh Assembly Government's Response to the Culture Committee's Report on Policy Review of English Medium Writing in Wales

The Minister for Culture, Welsh Language and Sport (Alun Pugh): I warmly welcome the Culture, Welsh Language and Sport Committee's review and report on Welsh writing in English. This is the first comprehensive review of this issue, and I was glad that the committee was able to achieve all-party support on how the issues identified might be tackled. I am pleased to report today that I am able to react positively to the committee's report. However, before I outline my response, I wish to place on record my personal thanks to Rosemary

Y Gweinidog dros Ddiwylliant, y Gymraeg a Chwaraeon (Alun Pugh): Croesawaf yn gynnes adolygiad ac adroddiad y Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chwaraeon ar ysgrifennu cyfrwng Saesneg yng Nghymru. Dyma'r adolygiad cynhwysfawr cyntaf o'r mater hwn, ac yr oeddwn yn falch bod y pwyllgor yn gallu sicrhau cefnogaeth pob plaid ar sut y gellid mynd i'r afael â'r materion a nodwyd. Yr wyf yn falch o'ch hysbysu heddiw fy mod yn gallu ymateb yn gadarnhaol i adroddiad y pwyllgor. Fodd bynnag, cyn imi amlinellu fy ymateb, hoffwn

Butler for ably chairing this review.

We often talk in the Assembly about the two languages of Wales. The presence of two national languages is nothing special in mainland Europe, but, in a British context, it gives us a special source of pride and strength. The Welsh language has a glorious literature. Unfortunately, it is inaccessible to a majority of people in Wales, let alone those further afield. Our English language literature is equally glorious. Words, poetry, essays and dramas from the past must be appropriately safeguarded, and our future authors, poets, essayists and playwrights must be nurtured and sustained. The Welsh Assembly Government is making £0.25 million available to support the committee's recommendations. This is not a quick fix, but the start of a strategic programme of long-term investment.

Wales is a small nation and its publishing industry is fragile. I want to help it to provide more and better English-language books for consumption here and abroad. That is why a substantial share of the additional funding that I am making available towards the implementation of the committee's recommendations will go towards commissioning new popular writing and strengthening the publishing industry's infrastructure. This will include increasing commissioning grants for the production of more books of popular appeal, supporting new editorial and marketing posts in publishing houses, and enabling more vigorous marketing. I have asked the Welsh Books Council to take this issue forward.

In addition to investing in the future, we need to do more to celebrate our literary heritage. Many classic works are not on the shelves of bookshops, public libraries or schools. Even acknowledged masterpieces of European twentieth-century fiction, such as *Border Country* by Raymond Williams from 1960 and *Oscar* by Gwyn Thomas from 1946, are not in print. We will therefore create a library of Wales, which will consist of classic Welsh masterpieces by well-known Welsh authors. It will promote and celebrate the distinctive English-language culture of Wales and the

gofnodi fy niolch personol i Rosemary Butler am gadeirio'r adolygiad hwn yn fedrus.

Soniwn yn aml yn y Cynulliad am ddwy iaith Cymru. Nid yw presenoldeb dwy iaith genedlaethol yn ddim byd arbennig ar dir mawr Ewrop, ond, mewn cyd-destun Prydeinig, mae'n destun balchder a chryfder arbennig inni. Mae gan yr iaith Gymraeg lenyddiaeth ysblennydd. Yn anffodus, ni all y mwyafrif o bobl Cymru ei darllen na'i deall, heb sôn am y rhai y tu allan i Gymru. Mae ein llenyddiaeth Saesneg yr un mor ysblennydd. Rhaid i eiriau, barddoniaeth, ysgrifau a dramâu o'r gorffennol gael eu diogelu'n briodol, a rhaid meithrin a chynnal ein hawduron, beirdd, awduron ysgrifau a dramodwyr yn y dyfodol. Mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn sicrhau y bydd £0.25 miliwn ar gael i gefnogi argymhellion y pwyllgor. Nid ateb cyflym mo hwn, ond dechrau rhaglen strategol o fuddsoddiad hirdymor.

Mae Cymru yn genedl fach ac mae ei diwydiant cyhoeddi yn fregus. Yr wyf am ei helpu i ddarparu mwy o lyfrau Saesneg a gwell llyfrau Saesneg i'w darllen yma a thramor. Dyna pam y bydd rhan sylweddol o'r arian ychwanegol y byddaf yn ei ddarparu ar gyfer gweithredu argymhellion y pwyllgor yn mynd tuag at gomisiynu ysgrifennu poblogaidd newydd a chryfhau seilwaith y diwydiant cyhoeddi. Bydd hyn yn cynnwys cynyddu grantiau comisiynu ar gyfer cynhyrchu mwy o lyfrau poblogaidd, cefnogi swyddi golygyddol a marchnata newydd mewn tai cyhoeddi a sicrhau marchnata mwy grymus. Yr wyf wedi gofyn i Gyngor Llyfrau Cymru weithredu ar y mater hwn.

Yn ogystal â buddsoddi yn y dyfodol, mae angen inni wneud mwy i ddathlu ein treftadaeth lenyddol. Nid yw llawer o'r gweithiau clasurol ar gael ar silffoedd siopau llyfrau, llyfrgelloedd neu ysgolion. Nid yw hyd yn oed campweithiau cydnabyddedig ffuglen Ewropeaidd yr ugeinfed ganrif, megis *Border Country* gan Raymond Williams o 1960 ac *Oscar* gan Gwyn Thomas o 1946, mewn print. Felly byddwn yn creu llyfrgell Cymru, a fydd yn cynnwys campweithiau clasurol o Gymru gan awduron adnabyddus o Gymru. Bydd yn hyrwyddo ac yn dathlu'r

books will contain freshly commissioned introductions, which will place them in historical context. This will be a long-term project and our public libraries, secondary schools and colleges will receive a complete and complementary set of its volumes. These works, including novels, memoirs, stories and lyrics, are the voices of our memories and our dreams. They capture the very stuff of our past and the detail of contemporary life as it moves before us.

3.30 p.m.

To speak personally, Tonypandy's public library played a key role in my early education, and I regard it as a privilege to hold this office and to put something back upon its shelves and the shelves of every other public library in Wales.

I have asked Professor Dai Smith, the University of Glamorgan's pro vice-chancellor who has responsibility for the university's social and cultural initiatives, to advise me on the development and content of the library of Wales. We will do this in close conjunction with the Welsh Books Council and its English-language grants panel. The Assembly Government will provide more detail on this later this year.

Each year, the library of Wales will grow with the addition of new volumes. What is to be printed each year, is, of course, open for debate, and I hope that debate will be vigorous. Despite the fact that many of the out-of-print classics are not well known, I see no reason why members of the public should not be able to nominate these titles via the Culturenet Cymru website. I also hope that vigorous debate and a good old fashioned literary row will take place in the Welsh press—it may well start today. I know that Leighton Andrews is concerned that *Rhondda Roundabout* is out of print; indeed, I have his copy here.

Increasing the visibility of Welsh books in English through effective marketing, product placement and increased, targeted press coverage is of vital importance. I am

diwylliant Saesneg penodol ei iaith yng Nghymru a bydd y llyfrau yn cynnwys cyflwyniadau newydd eu comisiynu, a fydd yn eu rhoi mewn cyd-destun hanesyddol. Bydd hwn yn brosiect hirdymor a bydd ein llyfrgelloedd cyhoeddus, ysgolion uwchradd a cholegau yn cael set gyflawn a chyflenwol o'i chyfrolau. Y gweithiau hyn, gan gynnwys nofelau, cofiannau, storïau a cherddi telynegol, yw lleisiau ein hatgofion a'n breuddwydion. Maent yn ddarlun o ddeunydd ein gorffennol a manylion ein bywyd cyfoes wrth iddo symud o'n blaenau.

A siarad yn bersonol, chwaraeodd llyfrgell gyhoeddus Tonypandy ran allweddol yn fy addysg gynnar, ac fe'i hystyriaf yn frant i ddal y swydd hon a rhoi rhywbeth yn ôl ar y silffoedd ac ar silffoedd pob llyfrgell gyhoeddus arall yng Nghymru.

Yr wyf wedi gofyn i'r Athro Dai Smith, dirprwy is-ganghellor Prifysgol Morgannwg sy'n gyfrifol am fentrau cymdeithasol a diwylliannol y brifysgol, roi cyngor imi ar ddatblygu llyfrgell Cymru a'i chynnwys. Gwnawn hyn drwy weithio'n agos â Chyngor Llyfrau Cymru a'i banel grantiau iaith Saesneg. Bydd Llywodraeth y Cynulliad yn rhoi mwy o fanylion am hyn yn ddiweddarach eleni.

Bob blwyddyn, bydd llyfrgell Cymru yn tyfu yn sgîl ychwanegu cyfrolau newydd ati. Bydd yr hyn a argreffir bob blwyddyn, wrth gwrs, yn fater i'w drafod, a gobeithiaf y bydd y drafodaeth honno yn un fywiog. Er gwaetha'r ffaith nad yw llawer o'r clasuron sydd allan o brint yn adnabyddus iawn, ni welaf pam na ddylai aelodau'r cyhoedd fod yn gallu enwebu'r teitlau hyn drwy gyfrwng gwefan Culturenet Cymru. Gobeithiaf hefyd y bydd y drafodaeth fywiog honno a ffræ lenyddol dda hen ffasiwn yn digwydd yn y wasg yng Nghymru—efallai y bydd yn dechrau heddiw. Gwn fod Leighton Andrews yn pryderu bod *Rhondda Roundabout* allan o brint; yn wir, mae ei gopi gennyf yma.

Mae cynyddu amlygrwydd llyfrau cyfrwng Saesneg yng Nghymru drwy farchnata effeithiol, lleoli cynnyrch a rhoi mwy o sylw penodol iddynt yn y wasg yn hollbwysig.

encouraged by co-operation from within the industry in drawing up an industry-wide joint marketing strategy. I look forward to considering the strategy once it has been prioritised and costed. The committee Chair, Rosemary Butler, has been very active since the review, and she has secured the agreement of WHSmith to promote Welsh writing in English in its retail outlets in Wales. I have asked the Welsh Books Council to engage the major book retailers in discussions on promoting Welsh writing in English, and to review its attendance at events throughout the year.

The Assembly Government acknowledges the important role of book awards in promoting and raising awareness of Welsh writing in English. The Assembly recognises the valuable work of Academi in its development in recent years as well as the establishment of a series of awards recognising excellence in the publishing industry.

During the course of the committee's discussions, the link between literature and tourism was touched upon, and I am encouraged by projects such as the writers' routes initiative in south-west Wales to promote literary tourism. The Wales Tourist Board will investigate further the possibility of updating and relaunching the current literary map of Wales.

The Assembly Government recognises the important role of libraries in promoting and ensuring the availability of Welsh books in English. I am encouraged by the current promotional activities by the 'Estyn Allan' scheme, and I will launch the scheme's website tomorrow. I have asked CyMAL, in conjunction with public libraries and the Welsh Books Council, to consider the way in which it sources and purchases books, to ensure that Welsh writing in English receives sufficient prominence in public library acquisition programmes.

The role of Welsh writing in English in the education sector formed a large part of the committee's discussions. I welcome the recommendation relating to the higher

Fe'm calonogir gan gydweithrediad o fewn y diwydiant wrth lunio strategaeth farchnata ar y cyd ar draws y diwydiant. Edrychaf ymlaen at ystyried y strategaeth unwaith y bydd wedi ei blaenoriaethu a'i chostio. Bu cadeirydd y Pwyllgor, Rosemary Butler, yn weithgar iawn ers yr adolygiad, ac mae wedi sicrhau cytundeb WHSmith i hyrwyddo ysgrifennu cyfrwng Saesneg yng Nghymru yn ei siopau yng Nghymru. Yr wyf wedi gofyn i Gyngor Llyfrau Cymru gysylltu â'r prif fanwerthwyr llyfrau i drafod sut i hyrwyddo ysgrifennu cyfrwng Saesneg yng Nghymru, ac i adolygu ei bresenoldeb mewn digwyddiadau drwy gydol y flwyddyn.

Mae Llywodraeth y Cynulliad yn cydnabod rôl bwysig gwobrau llyfrau wrth hyrwyddo a chodi ymwybyddiaeth o ysgrifennu cyfrwng Saesneg yng Nghymru. Mae'r Cynulliad yn cydnabod y gwaith gwerthfawr y mae'r Academi wedi ei wneud i ddatblygu hyn dros y blynyddoedd diwethaf yn ogystal â sefydlu cyfres o wobrau yn cydnabod rhagoriaeth yn y diwydiant cyhoeddi.

Yn ystod trafodaethau'r pwyllgor, cyfeiriwyd at y cyswllt rhwng llenyddiaeth a thwristiaeth, ac fe'm calonogir gan brosiectau megis y fenter llwybrau llenorion yn y De-orllewin i hyrwyddo twristiaeth lenyddol. Bydd Bwrdd Croeso Cymru yn ymchwilio ymhellach i'r posibilrwydd o ddiweddarau ac ail-lansio map llenyddol presennol Cymru.

Mae Llywodraeth y Cynulliad yn cydnabod rôl bwysig llyfrgelloedd wrth hyrwyddo a sicrhau bod llyfrau o Gymru wedi eu hysgrifennu yn Saesneg ar gael. Fe'm calonogir gan weithgareddau hyrwyddo presennol y cynllun 'Estyn Allan', a byddaf yn lansio gwefan y cynllun yfory. Yr wyf wedi gofyn i CyMAL, ar y cyd â llyfrgelloedd cyhoeddus a Chyngor Llyfrau Cymru, ystyried ffynhonnell eu llyfrau a'r ffordd y mae'n eu prynu, er mwyn sicrhau bod ysgrifennu cyfrwng Saesneg yng Nghymru yn cael digon o sylw yn rhaglenni caffael llyfrgelloedd cyhoeddus.

Bu rôl ysgrifennu cyfrwng Saesneg yng Nghymru yn y sector addysg yn rhan fawr o drafodaethau'r pwyllgor. Croesawaf yr argymhelliad yn ymwneud â'r rhwydwaith

education network of interlinked research centres for Welsh writing in English. However, I have chosen to reject the recommendation that the remit of the Qualifications, Curriculum and Assessment Authority for Wales be extended to include the commissioning of Welsh writing in English for the curriculum, as the inclusion of such texts is already mentioned as part of the curriculum. ACCAC is not an appropriate agency to be charged with the commissioning of new works, due to deficiencies in the current books market.

I thank the Culture Committee for its thorough and comprehensive report, and for its contribution to the discussion on Welsh writing in English. I also thank all the contributors, particularly the Welsh Books Council, to this policy review. The standard of contributions was very high and made for a thought-provoking debate. I hope that the Assembly will see the Government's response to this important segment of the spiritual health of Welsh society as a positive one.

Owen John Thomas: I have long felt that the Government should intervene to encourage Welsh writing in English. This is essential for the full development of Wales. A century or more has passed since Wales embraced two national languages and literatures, therefore, it is high time that we did something to ensure that both are available to, and read by, as many people as possible.

The Welsh Books Council has existed for some time, and has encouraged reading and writing in Welsh. It is good to see that such encouragement will also be expanded to cover the English language. On a recent visit to Dublin with the Culture Committee, I was impressed, as I always am when I visit Dublin and Ireland, by the extent of its press, media and literature—they appeal to the 5 million people on that island and many millions more from the Irish diaspora. However, Wales has a smaller amount of people to whom to appeal, and we face a great challenge.

addysg uwch o ganolfannau ymchwil cysylltiedig ar gyfer ysgrifennu cyfrwng Saesneg yng Nghymru. Fodd bynnag, yr wyf wedi dewis gwrthod yr argymhelliad i ymestyn cylch gwaith Awdurdod Cymwysterau, Cwricwlwm ac Asesu Cymru i gynnwys comisiynu ysgrifennu cyfrwng Saesneg yng Nghymru ar gyfer y cwricwlwm, gan fod cynnwys testunau o'r fath eisoes yn cael ei grybwyll fel rhan o'r cwricwlwm. Nid yw ACCAC yn asiantaeth briodol i fod yn gyfrifol am gomisiynu gweithiau newydd, oherwydd diffygion yn y farchnad lyfrau gyfredol.

Diolchaf i'r Pwyllgor Diwylliant am ei adroddiad trylwyr a chynhwysfawr, ac am ei gyfraniad i'r drafodaeth ar ysgrifennu cyfrwng Saesneg yng Nghymru. Diolchaf hefyd i bawb a gyfrannodd at yr adolygiad polisi hwn, yn enwedig Cyngor Llyfrau Cymru. Yr oedd safon y cyfraniadau yn uchel iawn ac arweiniodd at ddadl a ysgogodd y meddwl. Gobeithiaf y bydd y Cynulliad yn gweld ymateb y Llywodraeth i'r rhan bwysig hon o iechyd ysbrydol cymdeithas Cymru fel un cadarnhaol.

Owen John Thomas: Yr wyf wedi teimlo ers tro y dylai'r Llywodraeth ymyrryd i annog ysgrifennu cyfrwng Saesneg yng Nghymru. Mae hyn yn hanfodol er mwyn datblygu Cymru yn llawn. Mae canrif neu ddwy wedi mynd heibio ers i Gymru groesawu dwy iaith genedlaethol a dwy lenyddiaeth genedlaethol, felly mae'n hen bryd inni wneud rhywbeth i sicrhau bod y ddwy ar gael i gymaint o bobl â phosibl a'u bod yn cael eu darllen gan gymaint o bobl â phosibl.

Mae Cyngor Llyfrau Cymru wedi bodoli ers peth amser, ac wedi annog darllen ac ysgrifennu yn Gymraeg. Mae'n dda gweld y caiff anogaeth o'r fath ei hymestyn hefyd i gwmpasu'r iaith Saesneg. Ar ymweliad diweddar â Dulyn gyda'r Pwyllgor Diwylliant, creodd maint ei gwasg, ei chyfryngau a'i llenyddiaeth argraff arnaf, fel sy'n digwydd bob tro yr ymwelaf â Dulyn ac Iwerddon—apeliant at y 5 miliwn o bobl ar yr ynys honno a miliynau mwy ymhlith alltudion Iwerddon. Fodd bynnag, mae gan Gymru nifer lai o bobl yr ydym yn apelio atynt, ac mae'r her a wynebwn yn fwy.

I was disappointed, therefore, having read the Cabinet written statement, to receive another Cabinet statement today. When I read the former, I assumed that £250,000 was to be spent on each of the three proposals and that the Government was contributing a total of £750,000 towards this project. However, it turns out that there is only one chunk of funding, £250,000, which must meet most of the recommendations, but not all—of the 35 recommendations, one has been rejected and only three have been accepted for funding. With due respect, we face a huge challenge here.

The Presiding Officer: Order. You are running out of time.

Owen John Thomas: I will sum up.

The Presiding Officer: No, I would like to hear some questions.

Owen John Thomas: The questions are coming. While I am pleased that Leighton Andrews has found his *Rhondda Roundabout*, which I recommended to him some two months ago, I also recommend that he reads E.D. Lewis's, *The Rhondda Valleys*, which will put some substance into his knowledge of the Rhondda and familiarise him with the area.

I ask the Minister to get a copy of *Oliver Twist* by Charles Dickens, to meet with the Finance Minister and ask her for more: I hope that she does not resemble Mrs Bumble when he does so. The sum of £250,000 is far too little for this to be taken seriously. Will you take your porridge bowl in your hand and ask the Finance Minister for more?

Alun Pugh: I agree with some of your contribution, but frankly, some of it was rather silly. There is no need to stoop to a personal attack on Leighton Andrews—*[Interruption.]*

The Presiding Officer: Order. I heard no personal attacks or discourtesy, otherwise I would have intervened earlier; I heard a little literary repartee.

Yr oeddwn yn siomedig, felly, ar ôl darllen datganiad ysgrifenedig y Cabinet, i gael datganiad arall ganddo heddiw. Pan ddarllenais yr un blaenorol, cymerais yn ganiataol y byddai £250,000 yn cael ei wario ar bob un o'r tri chynnig a bod y Llywodraeth yn cyfrannu cyfanswm o £750,000 tuag at y prosiect hwn. Fodd bynnag, ymddengys mai dim ond un rhan o'r arian, £250,000, sy'n gorfod bodloni'r rhan fwyaf o'r argymhellion, ond nid pob un—o'r 35 argymhelliad, gwrthodwyd un a dim ond tri sydd wedi cael eu derbyn i'w hariannu. Gyda phob parch, mae'r her a wynebwn yma yn enfawr.

Y Llywydd: Trefn. Mae eich amser yn dod i ben.

Owen John Thomas: Gwnaf grynhoi.

Y Llywydd: Na, hoffwn glywed rhai cwestiynau.

Owen John Thomas: Mae'r cwestiynau yn dod. Er fy mod yn falch bod Leighton Andrews wedi dod o hyd i'w *Rhondda Roundabout*, a argymhellais iddo ryw ddau fis yn ôl, argymhellaf hefyd ei fod yn darllen *The Rhondda Valleys*, gan E.D. Lewis a fydd yn rhoi rhywfaint o sylwedd i'w wybodaeth o'r Rhondda ac yn gwneud iddo ymglyfarwyddo â'r ardal.

Awgrymaf y dylai'r Gweinidog gael copi o *Oliver Twist* gan Charles Dickens, i gyfarfod â'r Gweinidog Cyllid a gofyn iddi am fwy: gobeithiaf na fydd yn ymdebygu i Mrs Bumble pan wna hynny. Mae'r swm o £250,000 yn llawer rhy fach i hyn gael ei gymryd o ddifrif. A gymerwch eich bowlen o uwd yn eich llaw a gofyn i'r Gweinidog Cyllid am ragor?

Alun Pugh: Cytunaf â pheth o'ch cyfraniad, ond, a dweud y gwir, yr oedd peth ohono yn eithaf gwirion. Nid oes angen mynd mor isel ag ymosod yn bersonol ar Leighton Andrews—*[Torri ar draws.]*

Y Llywydd: Trefn. Ni chlywais unrhyw ymosodiadau personol nac anghwrteisi, neu byddwn wedi ymyrryd yn gynt; clywais ychydig ffraethineb llenyddol.

Alun Pugh: I preserve the consensus and positive atmosphere of co-operation that existed in committee. To be clear about the money, of course we could spend more on this project—there is not a single area of culture, sport and the Welsh language in which you could not justify a budget increase. The difference between being an opposition spokesman and being in Government is that you have must make the numbers add up. A sum of £250,000 is a substantial first down-payment of an instalment on this project. It will enable dual investment in creativity and supporting new writing and marketing and will also help to make a start on the library of Wales project. The committee's two recommendations have been met by the Welsh Assembly Government and this debate should be an occasion for a modest celebration and not for carping.

Huw Lewis: One can only welcome the Minister's overwhelmingly positive response to this excellent committee report. I look forward to the implementation of the agreed proposals, which I am sure will make a positive difference over time. Do you agree that the method and philosophy of this report have ramifications that go beyond our policy on Welsh writing in English?

3.40 p.m.

I will give Owen John Thomas a quick history lesson: Saunders Lewis, the founder of Plaid Cymru, once said that it is wholly wrong that English is spoken in Wales. That old charlatan is long gone, but some might still swallow that kind of intolerant rubbish. The committee begged to differ, and I am pleased about that. It built its report on the self-evident truth that we have two equally valuable linguistic traditions, hence, literatures, and they both deserve a place in the sun. Do you agree that we can build on that inclusive approach in our future policy-making, with regard to the arts in general—for example, the performing arts—in education policy, and our interpretation, as we carry through our Welsh language policy, of the word, bilingualism? The dragon, as Gwyn Alf Williams once said, has two

Alun Pugh: Cadwaf y consensws a'r awyrgylch cadarnhaol o gydweithrediad a fodolai yn y pwyllgor. I esbonio'r arian, wrth gwrs gallem wario mwy ar y prosiect hwn—nid oes yr un maes o ddiwylliant, chwaraeon na'r iaith Gymraeg lle na allech gyfiawnhau cynnydd yn y gyllideb. Y gwahaniaeth rhwng bod yn llefarydd yr wrthblaid a bod mewn grym yw bod yn rhaid ichi sicrhau bod y ffigurau'n gwneud synnwyr. Mae swm o £250,000 yn ernes gyntaf sylweddol o randaliad ar y prosiect hwn. Bydd yn sicrhau buddsoddiad deulol o ran creadigrwydd ac yn cefnogi ysgrifennu newydd a marchnata ac yn helpu hefyd i roi cychwyn da i brosiect llyfrgell Cymru. Bodlonwyd dau o argymhellion y pwyllgor gan Lywodraeth Cynulliad Cymru a dylai'r ddatl hon fod yn achlysur i ddathlu ychydig yn hytrach na chwyno.

Huw Lewis: Gallwn ond croesawu ymateb aruthrol o gadarnhaol y Gweinidog i'r adroddiad rhagorol hwn gan y pwyllgor. Edrychaf ymlaen at weithredu'r cynigion cytún, a fydd mae'n siŵr gennyf, yn gwneud gwahaniaeth cadarnhaol dros gyfnod o amser. A gytunwch fod canlyniadau i ddull ac athroniaeth yr adroddiad hwn sy'n mynd y tu hwnt i'n polisi ar ysgrifennu cyfrwng Saesneg yng Nghymru?

Rhoddaf wers hanes gyflym i Owen John Thomas: dywedodd Saunders Lewis, sylfaenydd Plaid Cymru, unwaith ei fod yn hollol anghywir bod Saesneg yn cael ei siarad yng Nghymru. Mae'r hen siarlata hwnnw wedi hen fynd, ond byddai rhai yn derbyn y math hwnnw o nonsens anoddefgar o hyd. Yr oedd y pwyllgor yn anghytuno, ac yr wyf yn falch o hynny. Seiliodd ei adroddiad ar y gwirionedd hunanamlwg bod gennym ddau draddodiad ieithyddol gwerthfawr, a dyna pam mae gennym ddwy lenyddiaeth, ac mae'r ddwy yn haeddu lle amlwg. A gytunwch y gallwn adeiladu ar yr ymagwedd gynhwysol honno wrth wneud polisiau yn y dyfodol, o ran y celfyddydau yn gyffredinol—er enghraifft, y celfyddydau perfformio—mewn polisi addysg, a'n dehongliad, wrth inni gyflawni ein polisi iaith

tongues—remove either, and we lose half of what we are. Neither language is a successor to the other. They must co-exist and enjoy equal respect.

Do you agree that if we are to work towards that, we have a long way to go? Welshness lived through the English idiom is Welshness still and always will be. Let us rejoice in it and invest in it in the future.

Alun Pugh: There is little with which I disagree. The fact that we have two languages in this small nation of ours is a huge source of pride and strength. As I said, it may be nothing special in a European context, but it is very special in a British one. As you said, they both deserve their place in the sun. On your wider point about the performing arts, I draw your attention to Theatr Cenedlaethol Cymru—the new Welsh language theatre. It has just produced its first run, of ‘Yn Debyg Iawn i Ti a Fi’, performed to critical acclaim in Mold, and is coming to Cardiff in a couple of weeks. In English, we have commissioned a major review, and I look forward to its outcomes. There is some terrific English language theatre in Wales, and I am sure that the two Assembly Members for Flintshire would have positive things to say about Clwyd Theatr Cymru. We must take these two linguistic traditions forward together.

Lisa Francis: I thank the Minister for his statement. First, I concur with Owen John’s comments that there is much confusion between your earlier written statement and the statement that we have received today. For future reference, I would like you to take note of that. I am pleased that what has emerged from the committee’s review is that your Government shares the view that the infrastructure of the publishing industry must be strengthened, and that, as you stated in your written Cabinet statement, it will be your Government’s key priority. Your Government’s initial response of £250,000 is a welcome addition for the current financial

Gymraeg, o’r gair, dwyieithrwydd? Mae gan y ddraig, fel y dywedodd Gwyn Alf Williams unwaith, ddau dafod—tynnwch un ohonynt, a chollwn hanner yr hyn ydym. Nid yw’r naill iaith yn olynydd i’r llall. Rhaid iddynt gydfodoli ac ennyn yr un parch.

A gytunwch fod gennym ffordd bell i fynd, os ydym i weithio tuag gyflawni hynny? Mae arddel Cymreictod drwy’r iaith Saesneg yn Gymreictod o hyd ac fe fydd am byth. Gadewch inni ymfalchïo ynddo a buddsoddi ynddo ar gyfer y dyfodol.

Alun Pugh: Nid anghytunaf â fawr ddim o hynny. Mae’r ffaith bod gennym ddwy iaith yn ein cenedl fach ni yn destun balchder a chryfder. Fel y dywedais, efallai nad yw’n ddim byd arbennig mewn cyd-destun Ewropeaidd, ond mae’n arbennig iawn mewn cyd-destun Prydeinig. Fel y dywedasoch, mae’r ddwy yn haeddu lle amlwg. O ran eich pwynt mwy cyffredinol am y celfyddydau perfformio, tynnaf eich sylw at Theatr Genedlaethol Cymru—y theatr newydd yn yr iaith Gymraeg. Mae newydd gynhyrchu ei drama gyntaf, ‘Yn debyg Iawn i Ti a Fi’, a gafodd ganmoliaeth fawr am ei pherfformiad yn yr Wyddgrug, ac mae’n dod i Gaerdydd ymhen ychydig wythnosau. Yn Saesneg, yr ydym wedi comisiynu adolygiad o bwys, ac edrychaf ymlaen at ei ganlyniadau. Mae rhywfaint o waith gwych yn cael ei wneud yn Saesneg yn y theatr yng Nghymru, ac yr wyf yn siŵr y byddai gan y ddau Aelod Cynulliad dros sir y Fflint bethau cadarnhaol i’w dweud am Clwyd Theatr Cymru. Rhaid inni weithredu ar y ddau draddodiad ieithyddol hyn gyda’i gilydd.

Lisa Francis: Diolchaf i’r Gweinidog am ei ddatganiad. Yn gyntaf, cytunaf â sylwadau Owen John fod llawer o ddryswch rhwng eich datganiad ysgrifenedig cynharaf a’r datganiad a dderbyniasom heddiw. Yn y dyfodol, hoffwn ichi gymryd sylw o hynny. Yr wyf yn falch mai’r hyn a ddaeth i’r amlwg o adolygiad y pwyllgor oedd bod eich Llywodraeth yn cytuno bod yn rhaid cryfhau seilwaith y diwydiant cyhoeddi, ac, fel y nodwyd gennych yn eich datganiad Cabinet ysgrifenedig, y bydd yn flaenoriaeth allweddol i’ch Llywodraeth. Mae ymateb cychwynnol eich Llywodraeth o £250,000 yn ychwanegiad i’w groesawu ar gyfer y

year. However, will you guarantee that more money will be made available next year? Welcome though it is, £250,000 is a relatively small sum to tackle the main recommendations concerning infrastructure, authors and marketing.

The groundbreaking joint marketing strategy must now be costed, and I am pleased that your Government has asked the Welsh Books Council to work with the industry to prioritise and cost that strategy. I ask your Government to understand that with realistic medium-term to long-term investment we could see the development of a small number of dynamic and sustainable publishing houses in Wales. However, I also ask you to consider that, when future budgets are determined, additional and regular funding will, in all likelihood, be required to put in the infrastructure necessary to support the publishing industry in Wales. From that source, all good things will automatically follow. Will you guarantee that your Government recognises the importance of future budgets? Finally, you said in your statement today that a substantial share of the additional £250,000 will go towards commissioning new popular writing and strengthening the infrastructure of the publishing industry. Will you tell us how much exactly, and if you cannot, will you provide a ballpark figure?

Alun Pugh: On finance, the £250,000 should be viewed as a downpayment and a first instalment, as a way of kick-starting this process. I cannot guarantee any figure in any aspect of the culture, Welsh language and sport budget ahead of the spending review. However, this is not a one-year project; the creation of a library of Wales is a long-term project. This is not something that I have started and am prepared to see fall in 12 months time. In terms of allocations to the various elements, I said in my original statement that I will make further information available in the autumn. I do not want to go beyond that at this stage because a lot of scoping work must be done, particularly in terms of the library of Wales.

Eleanor Burnham: I welcome the review and the opportunity to improve Welsh writing in English. I particularly welcome your

flwyddyn ariannol gyfredol. Fodd bynnag, a warantwch y bydd mwy o arian ar gael y flwyddyn nesaf? Er mor dderbyniol ydyw, swm cymharol fach yw £250,000 i fynd i'r afael â'r prif argymhellion o ran seilwaith, awduron a marchnata.

Rhaid i'r strategaeth farchnata ar y cyd sy'n torri tir newydd gael ei chostio yn awr, ac yr wyf yn falch bod eich Llywodraeth wedi gofyn i Gyngor Llyfrau Cymru weithio gyda'r diwydiant i flaenoriaethu a chostio'r strategaeth honno. Gofynnaf i'ch Llywodraeth ddeall gyda buddsoddiad tymor canolig a hirdymor realistig gallem weld nifer o dai cyhoeddi deinamig a chynaliadwy yn datblygu yng Nghymru. Fodd bynnag, gofynnaf ichi ystyried hefyd, pan benderfynir ar gyllidebau'r dyfodol, y bydd arian ychwanegol a rheolaidd, yn ôl pob tebyg, yn angenrheidiol i greu'r seilwaith sy'n ofynnol i gefnogi'r diwydiant cyhoeddi yng Nghymru. O'r ffynhonnell honno, bydd pethau da yn dilyn yn awtomatig. A warantwch fod eich Llywodraeth yn cydnabod pwysigrwydd cyllidebau'r dyfodol? I gloi, dywedasoich yn eich datganiad heddiw y bydd cyfran sylweddol o'r £250,000 ychwanegol yn mynd tuag at gomisiynu ysgrifennu poblogaidd newydd a chryfhau seilwaith y diwydiant cyhoeddi. A ddywedwch wrthym faint yn union, ac os na allwch, a allwch roi ffigur bras?

Alun Pugh: O ran cyllid, dylid ystyried y £250,000 yn ernes ac yn rhandaliad cyntaf, fel ffordd o roi cychwyn da i'r broses hon. Ni allaf warantu unrhyw ffigur mewn unrhyw agwedd ar y gyllideb diwylliant, y Gymraeg a chwaraeon cyn yr adolygiad o wariant. Fodd bynnag, nid prosiect blwyddyn mo hwn; mae creu llyfrgell Cymru yn brosiect hirdymor. Nid yw hyn yn rhywbeth yr wyf wedi ei ddechrau ac yn barod i'w weld yn methu ymhen 12 mis. O ran dyraniadau i'r elfennau amrywiol, dywedais yn fy natganiad gwreiddiol y byddaf yn sicrhau bod rhagor o wybodaeth ar gael yn yr hydref. Nid wyf am fynd y tu hwnt i hynny ar hyn o bryd oherwydd rhaid gwneud llawer o waith cwmpasu, yn arbennig o ran llyfrgell Cymru.

Eleanor Burnham: Croesawaf yr adolygiad a'r cyfle i wella ysgrifennu cyfrwng Saesneg yng Nghymru. Croesawaf yn arbennig eich

assurances regarding commissioning and marketing, book awards and tourism links, and the library of Wales. At last night's Welsh Language Board launch of its rebranding, I noticed that it has changed its outlook and approach in order to promote the importance of bilingualism—this year's National Eisteddfod of Wales will also be much more bilingual. Under these circumstances, how can you deny its huge importance, and why is your Government not supporting the Qualifications Curriculum and Assessment Authority for Wales by extending its remit to include commissioning English-medium writing for the curriculum? This is a big omission, because you will be denying pupils a vital part of their culture. ACCAC's remit should be increased so that pupils can be given an opportunity to read work by Welsh authors. All too often, Welsh language lessons are the sole expressions of Welshness in schools, particularly in English-medium schools. You have thrown away an opportunity to broaden the horizon of the curriculum. By increasing the commissioning remit you could increase the breadth of writing available, the opportunities for people to study works of relevance in their own country, and the chances for Welsh writers to make it into print. Can you explain the rationale behind this huge omission?

Alun Pugh: I am not sure what the Welsh Language Board has to do with this statement. I was disappointed to read what you said in this morning's *The Western Mail* because I am not denying the pupils of Wales anything. I made it clear in my statement that, as a result of the library of Wales coming into being, every secondary school and further education college will have a complete, comprehensive and complimentary set of these volumes. We are putting more literature onto the shelves of schools and colleges in Wales, and there will be more new writing. I sincerely hope that school pupils and college students in Wales will enjoy that new writing.

Rosemary Butler: Thank you, Minister, for your positive response to the committee's report. I am sure that you would agree that it has been well received across Wales. I have received many letters, as has the secretariat,

sicrwydd o ran comisiynu a marchnata, gwobrau llyfrau a chysylltiadau twristiaeth, a llyfrgell Cymru. Yn noson lansio ailfrandio Bwrdd yr Iaith Gymraeg neithiwr, sylwais ei fod wedi newid ei agwedd a'i ymagwedd er mwyn hyrwyddo pwysigrwydd dwyieithrwydd—bydd Eisteddfod Genedlaethol Cymru eleni yn llawer mwy dwyieithog. O dan yr amgylchiadau hyn, sut y gallwch wadu ei bwysigrwydd enfawr, a pham nad yw eich Llywodraeth yn cefnogi Awdurdod Cymwysterau Cwricwlwm ac Asesu Cymru drwy ymestyn ei gylch gwaith i gynnwys comisiynu ysgrifennu Saesneg ar gyfer y cwricwlwm? Mae hwn yn hepgoriad mawr, oherwydd byddwch yn gwarafun rhan hollbwysig o'u diwylliant i ddisgyblion. Dylid cynyddu cylch gwaith ACCAC fel y gall disgyblion gael y cyfle i ddarllen gwaith gan awduron Cymru. Yn rhy aml, gwersi Cymraeg yw'r unig bryd y mynegir Cymreictod mewn ysgolion, yn arbennig mewn ysgolion cyfrwng Saesneg. Yr ydych wedi colli cyfle i ehangu gorwelion y cwricwlwm. Drwy gynyddu'r cylch gwaith comisiynu gallech gynyddu ehangder yr ysgrifennu sydd ar gael, y cyfleoedd i bobl astudio gweithiau sy'n berthnasol i'w gwlad eu hun a'r cyfle i lenorion Cymru gael llyfrau mewn print. A allwch egluro'r rhesymeg y tu ôl i'r hepgoriad enfawr hwn?

Alun Pugh: Nid wyf yn siŵr beth sydd a wnelo Bwrdd yr Iaith Gymraeg â'r datganiad hwn. Yr oeddwn yn siomedig i ddarllen yr hyn a ddywedasoch yn *The Western Mail* y bore yma oherwydd nid wyf yn gwarafun unrhyw beth i ddisgyblion Cymru. Eglurais yn fy natganiad, o ganlyniad i greu llyfrgell Cymru, y bydd gan bob ysgol uwchradd a choleg addysg bellach set gyflawn, cynhwysfawr a chyflenwol o'r cyfrolau hyn. Yr ydym yn rhoi mwy o lenyddiaeth ar silffoedd ysgolion a cholegau yng Nghymru, a bydd mwy o ysgrifennu newydd. Mawr obeithiaf y bydd disgyblion ysgol a myfyrwyr coleg yng Nghymru yn mwynhau'r ysgrifennu newydd hwnnw.

Rosemary Butler: Diolch ichi, Weinidog, am eich ymateb cadarnhaol i adroddiad y pwyllgor. Yr wyf yn siŵr y byddech yn cytuno iddo gael ei groesawu'n gynnes ledled Cymru. Yr wyf wedi derbyn sawl llythyr, fel

saying how much it has been welcomed. The choice of Dai Smith as your adviser to develop library of Wales was inspired. A lot has been said this afternoon about what has not been done, and what is not being done, but I think that this is a good first step. Do you agree that this report lays firm foundations for the revival of interest in Welsh writing in English? Can you tell us when this additional fund, which I welcome, will come into effect?

Alun Pugh: You are right, Rosemary, the review has been well received. The reason for that is simple—it is down to its outstanding quality. Thank you for your comments about Professor Dai Smith, he will bring a breadth of experience, not only in literature, but in history and broadcasting and is the ideal person to advise on this work. On the finance, £250,000 is committed now, and although I cannot bind the Finance Minister and the Assembly in future years, it is certainly my intention that this will be a long-term project. However, the work will start in this financial year.

Elin Jones: Yr wyf yn croesawu eich datganiad a'r arian ar gyfer y tri argymhelliad yn y datganiad. Fodd bynnag, a ydych yn cydnabod mai blaenoriaeth y pwyllgor oedd ariannu ysgrifennu creadigol newydd a'r gweisg sy'n cefnogi hynny? Tra'n cydnabod bod llyfrgell Cymru hefyd yn flaenoriaeth, ni fyddwn am weld ysgrifennu newydd yn colli allan oherwydd unrhyw un o'r argymhellion eraill. Wrth baratoi i ddyrannu'r £250,000, fe'ch anogaf i sicrhau bod y cyfraniad ar gyfer ysgrifennu creadigol newydd yn gyfran deg ohono.

3.50 p.m.

Alun Pugh: That is a fair point: we need to strike a balance and do a good job for the tremendous English-language literary heritage of Wales, which is why, as I said, this will be a long-term project. Were we to overburden the library of Wales by trying to create it too quickly, there would be a serious danger of squeezing the budget for new writing. I have, therefore, suggested that we undertake this task as a long-term project,

y gwnaeth yr ysgrifenyddiaeth, yn dweud cymaint y bu'r croeso iddo. Yr oedd dewis Dai Smith fel eich cynghorydd i ddatblygu llyfrgell Cymru yn ysbrydoledig. Dywedwyd llawer y prynhawn yma am yr hyn nas gwnaed, a'r hyn nad yw'n cael ei wneud, ond credaf fod hwn yn gam cyntaf da. A gytunwch fod yr adroddiad hwn yn gosod sylfeini cadarn i ailennyn y diddordeb mewn ysgrifennu cyfrwng Saesneg yng Nghymru? A allwch ddweud wrthym pryd y bydd y gronfa ychwanegol hon, a groesawaf, yn weithredol?

Alun Pugh: Yr ydych yn gywir, Rosemary, bu croeso brwd i'r adolygiad. Mae'r rheswm dros hynny yn syml—oherwydd ei ansawdd nodedig. Diolch ichi am eich sylwadau am yr Athro Dai Smith, daw ag ehangder profiad, nid yn unig o ran llenyddiaeth, ond o ran hanes a darlledu, ac ef yw'r person delfrydol i gynghori ar y gwaith hwn. O ran y cyllid, mae £250,000 wedi ei neilltuo yn awr, ac er na allaf rwymo'r Gweinidog Cyllid a'r Cynulliad yn y blynyddoedd i ddod, fy mwriad i yn sicr yw y bydd hwn yn brosiect hirdymor. Fodd bynnag, bydd y gwaith yn dechrau yn y flwyddyn ariannol hon.

Elin Jones: I welcome your statement and the funding for the three recommendations in the statement. However, do you acknowledge that the committee's priority was to fund new creative writing and the printing houses that support that? While recognising that a library of Wales is also a priority, I would not wish to see new writing losing out as a result of any one of the other recommendations. As you prepare to allocate the £250,000, I encourage you to ensure that the contribution given to new creative writing represents a fair proportion of that money.

Alun Pugh: Mae hwnnw'n bwynt teg: mae angen inni daro cydbwysedd a gwneud gwaith da ar ran treftadaeth lenyddol aruthrol Saesneg Cymru, a dyna pam, fel y dywedais, y bydd yn brosiect hirdymor. Pe baem yn ceisio gorlwytho llyfrgell Cymru drwy geisio ei chreu yn rhy gyflym, byddai perygl difrifol o gwtogi ar y gyllideb ar gyfer ysgrifennu newydd. Felly, yr wyf wedi awgrymu ein bod yn ymgymryd â'r dasg hon fel prosiect

putting out titles every year to enable the publishing industry to adapt. More importantly, it makes substantial resources available to add to the existing resource in new writing. This should not be just a matter of celebrating the history of Wales; we need to encourage new writing.

Lorraine Barrett: I, too, welcome Dai Smith as your library of Wales guru. Will you sit down with the relevant broadcast and print media as mentioned in the report to discuss their role in promoting English-language writing in Wales?

Alun Pugh: I will be happy to do that. This announcement will, hopefully, provide much that is of interest to the media, not just on the back of today's announcement, but in years to come, as we move ahead with these projects. WH Smith has done a good job; it reacted positively to Rosemary Butler's introduction, but it is not the only large bookseller in Wales. Take a tour around some of the large chains and you will realise that there is work to do.

Laura Anne Jones: I agree with other speakers that it is vital that we actively encourage the promotion of Welsh writing in English. I was glad, therefore, to be a part of this review. I would like to press you further, Minister; exactly how much of the £250,000 has been set aside to establish a library of classics for Wales?

Alun Pugh: As I said earlier, that decision has not been taken. We must do scoping work. Dai Smith has been appointed in the last few days, and it is too early to make a precise allocation in terms of support for new work and for the library of Wales. However, I will take comments such as those of Elin Jones into consideration when I make the allocations and I will make a further statement on this matter in the autumn.

Denise Idris Jones: I welcome your response. Do you agree that the committee set out in its report to ensure that Welsh writing through the medium of English takes

hirdymor, gan gyhoeddi teitlau bob blwyddyn fel y gall y diwydiant cyhoeddi addasu. Yn bwysicach, mae'n sicrhau bod adnoddau sylweddol ar gael i ychwanegu at yr adnodd presennol mewn ysgrifennu newydd. Ni ddylai hyn fod yn fater o ddatllu hanes Cymru yn unig; mae angen inni annog ysgrifennu newydd.

Lorraine Barrett: Yr wyf innau, hefyd, yn croesawu Dai Smith fel eich mentor ar gyfer llyfrgell Cymru. A wnewch gyfarfod â'r cyfryngau darlledu ac argraffu perthnasol fel y soniwyd yn yr adroddiad i drafod eu rôl wrth hyrwyddo ysgrifennu cyfrwng Saesneg yng Nghymru?

Alun Pugh: Byddaf yn fodlon gwneud hynny. Bydd y cyhoeddiad hwn, gobeithio, yn darparu llawer sydd o ddi-ddordeb i'r cyfryngau, nid ar draul cyhoeddiadau heddiw yn unig, ond mewn blynyddoedd i ddod, wrth inni ddatblygu'r prosiectau hyn. Mae WHSmith wedi gwneud gwaith da; ymatebodd yn gadarnhaol i gyflwyniad Rosemary Butler, ond nid dyma'r unig werthwr llyfrau mawr yng Nghymru. Ewch ar daith o amgylch rhai o'r siopau cadwyn mawr ac fe welwch fod gwaith i'w wneud.

Laura Anne Jones: Cytunaf â siaradwyr eraill ei bod yn hollbwysig ein bod yn annog ysgrifennu cyfrwng Saesneg yng Nghymru. Yr oeddwn yn falch, felly, o fod yn rhan o'r adolygiad hwn. Hoffwn bwysu arnoch ymhellach, Weinidog; faint yn union o'r £250,000 a roddwyd o'r neilltu i sefydlu llyfrgell o weithiau clasurol i Gymru?

Alun Pugh: Fel y dywedais yn gynharach, nid yw'r penderfyniad hwnnw wedi ei gymryd. Rhaid inni wneud gwaith cwmpasu. Penodwyd Dai Smith dros yr ychydig ddyddiau diwethaf, ac mae'n rhy gynnar gwneud union ddyraniad o ran cymorth ariannol i'r gwaith newydd ac i lyfrgell Cymru. Fodd bynnag, ystyriaf sylwadau megis rhai Elin Jones pan wnaif y dyraniadau a gwnaf ddatganiad arall ar y mater hwn yn yr hydref.

Denise Idris Jones: Croesawaf eich ymateb. A gytunwch fod y pwyllgor wedi mynd ati yn ei adroddiad i sicrhau bod ysgrifennu cyfrwng Saesneg yng Nghymru yn cymryd ei

its rightful place at the centre, and not on the sidelines, of our nation's literature? As a former teacher, for many years I always made sure that, at key stage 4 of the English literature course, we studied English-medium Welsh literature.

Alun Pugh: It is good to hear that. In many schools, however, I am conscious of the lack of material, which is a key reason for establishing the library of Wales. The committee not only produced a good report, but also set a good example of an Assembly process. It is a classic example of a committee doing a good job in terms of policy formation and the Assembly Government reacting positively to that work.

Leighton Andrews: Are you aware that, if you lose my copy of Jack Jones's *Rhondda Roundabout*, it will cost you £60 to replace it? That was its second-hand price. Does that not illustrate the need for a library of Wales of classic texts so that books by Jack Jones, Glyn Jones, Lewis Jones, Gwyn Thomas et al can be brought back to life? Will you confirm today that the £250,000 that you announced as an investment in Welsh writing in English is the beginning of the investment and not the end of it?

Alun Pugh: I can certainly confirm that the £250,000 is a down payment. More work will be needed in subsequent budgetary years. As you say with regard to the price of your book, there is an issue of price and availability. These books are not on bookshelves in the public libraries of Wales and, if you want to get hold of a copy, you must rummage around on the internet or spend a few days in Hay-on-Wye, and while that is a pleasant pastime, these books should be more available.

Datganiad ar y Grant Gwella Adeiladau Ysgolion Statement on the School Buildings Improvement Grant

Jane Davidson: I am delighted to be able to announce allocations to local authorities of £42.064 million for large school building improvement projects commencing in 2005-06, and £42.451 million for 2006-07. Some £560 million for school capital projects was

le priodol ynghanol llenyddiaeth ein gwlad, ac nid ar yr ymylon? Fel cyn athrawes, am flynyddoedd lawer yr oeddwn bob amser yn sicrhau ein bod, yng nghyfnod allweddol 4 y cwrs llenyddiaeth Saesneg, yn astudio llenyddiaeth cyfrwng Saesneg yng Nghymru.

Alun Pugh: Mae'n dda clywed hynny. Mewn llawer o ysgolion, fodd bynnag, yr wyf yn ymwybodol o'r diffyg deunydd, sy'n rheswm da dros greu llyfrgell Cymru. Cynhyrchodd y pwyllgor adroddiad da, ond hefyd gosodwyd esiampyl dda ganddynt o un o brosesau'r Cynulliad. Mae'n enghraifft glasurol o bwyllgor yn gwneud gwaith da o ran llunio polisi a Llywodraeth y Cynulliad yn ymateb yn gadarnhaol i'r gwaith hwnnw.

Leighton Andrews: A ydych yn ymwybodol, os collwch fy nghopi o *Rhondda Roundabout* gan Jack Jones, y bydd yn costio £60 i gael un newydd? Dyna oedd ei bris ail law. Onid yw hynny'n dangos yr angen am lyfrgell Cymru o destunau clasurol fel y gellir atgyfodi llyfrau gan Jack Jones, Glyn Jones, Lewis Jones, Gwyn Thomas et al? A gadarnhewch heddiw mai dechrau'r buddsoddiad ac nid ei ddiwedd yw'r £250,000 a gyhoeddasoch fel buddsoddiad mewn ysgrifennu cyfrwng Saesneg yng Nghymru?

Alun Pugh: Yn sicr, gallaf gadarnhau mai ernes yw'r £250,000. Bydd angen gwneud mwy o waith mewn blynyddoedd cyllidebol dilynol. Fel y dywedwch, o ran pris eich llyfr, mae problem o ran pris ac argaeledd. Nid yw'r llyfrau hyn ar silffoedd llyfrau llyfrgelloedd cyhoeddus Cymru ac, os ydych am gael gafael ar gopi, rhaid ichi chwilio ar y rhyngwrwyd neu dreulio ychydig ddyddiau yn y Gelli Gandryll, ac er bod hynny'n ddifyr, dylai'r llyfrau hyn fod ar gael yn haws.

pledged as a top-10 Welsh Assembly Government commitment for the second Assembly. I announced last year that the overall amount to be allocated for capital investment in school buildings would increase to £139 million per annum from 2005-06 onwards.

The plans contained the commitment that the school building improvement grant would be significantly increased so that authorities received an additional lump sum of £9 million over 2005 to 2010 to enable them to undertake large projects. This is in addition to annual shares of school building improvement grant, totalling around £35 million, which all authorities will continue to receive.

This first tranche of additional funding has been allocated to authorities that are in a position to undertake projects in 2005-06 and 2006-07. I have been able to ensure that each of the 16 authorities that submitted firm proposals for use of their allocations in these years can commence most, if not all, of what they want to do, as requested. These authorities can, if necessary, adjust the amounts for schemes within their total figure for each year in order to secure a full spend.

In total, 32 projects have been approved, and they are listed in the table accompanying this statement, which has been e-mailed to Members. The authorities have chosen the projects. The approvals are given without prejudice to any decisions that I may have to make on related statutory proposals. In considering allocations in due course for 2007-08 and beyond, priority will be given to those authorities not included in this first round.

My officials will be writing to authorities with approved schemes to set out the full conditions of the grant. These will cover issues of sustainability, energy efficiency, disabled access, safe access to schools and financial accountability.

This additional investment in school

prosiectau cyfalaf ysgolion fel un o ddeg ymrwymiad uchaf Llywodraeth Cynulliad Cymru ar gyfer yr ail Gynulliad. Cyhoeddais y llynedd y byddai'r cyfanswm i'w ddyrannu ar gyfer buddsoddiad cyfalaf mewn adeiladau ysgolion yn cynyddu i £139 miliwn y flwyddyn o 2005-06 ymlaen.

Yr oedd y cynlluniau yn cynnwys yr ymrwymiad y byddai'r grant gwella adeiladau ysgolion yn cynyddu'n sylweddol fel bod awdurdodau yn cael cyfandaliad ychwanegol o £9 miliwn rhwng 2005 a 2010 i'w galluogi i ymgymryd â phrosiectau mawr. Mae hyn yn ychwanegol at gyfrannau blynyddol o'r grant gwella adeiladau ysgolion, sy'n gwneud cyfanswm o tua £35 miliwn, y bydd pob awdurdod yn parhau i'w gael.

Dyrannwyd y gyfran gyntaf o arian ychwanegol i awdurdodau sy'n gallu ymgymryd â phrosiectau yn 2005-06 a 2006-07. Yr wyf wedi gallu sicrhau bod pob un o'r 16 awdurdod a gyflwynodd gynigion cadarn i ddefnyddio eu dyraniadau yn y blynyddoedd hyn yn gallu dechrau ar y rhan fwyaf, os nad y cyfan, o'r gwaith y maent am ei wneud, fel y gofynasant. Gall yr awdurdodau hyn, os bydd angen, addasu'r symiau ar gyfer cynlluniau o fewn eu cyfanswm ar gyfer pob blwyddyn er mwyn sicrhau gwariant llawn.

Cymeradwywyd cyfanswm o 32 o brosiectau, ac fe'u rhestrir yn y tabl sydd wedi ei atodi i'r datganiad hwn, ac a e-bostiwyd at yr Aelodau. Yr awdurdodau sydd wedi dewis y prosiectau. Rhoddir y cymeradwyaethau heb effeithio ar unrhyw benderfyniadau y bydd yn rhaid imi eu gwneud efallai ar gynigion statudol cysylltiedig. Wrth ystyried dyraniadau maes o law ar gyfer 2007-08 a thu hwnt, rhoddir y flaenoriaeth i'r awdurdodau hynny nas cynhwyswyd yn y cylch cyntaf hwn.

Bydd fy swyddogion yn ysgrifennu at awdurdodau sydd â chynlluniau cymeradwy i nodi amodau llawn y grant. Bydd y rhain yn cwmpasu materion cynaliadwyedd, effeithlonrwydd ynni, mynediad i'r anabl, mynediad diogel i ysgolion ac atebolrwydd ariannol.

Mae'r buddsoddiad ychwanegol hwn mewn

buildings in Wales supports our commitment to deliver the 'Betterwales.com' undertaking that, by 2010, all school buildings should be in a good physical shape and properly maintained. The improvement of school buildings is a key priority: we owe it to our children and to those who work in our schools.

The table of allocations could not be distributed on the Chamberweb. Therefore, I have e-mailed it to Members, and I will now read out the allocations. These are: Anglesey County Council, £3 million in 2005-06 and £3 million in 2006-07 for a replacement school for Ysgol y Bont, Ysgol y Graig and Ysgol Uwchradd Caergybi, and for the creation of a lifelong learning centre. Blaenau Gwent County Borough Council, £4 million in 2005-06 and £2.5 million in 2006-07 for a new school to replace Garnfach Infants School and Coed Cae Junior School on the Coed Cae site, and for a new building for Willowtown Primary School. Bridgend County Borough Council, £800,000 in 2005-06, £2,055,000 in 2006-07, and, to complete the programme, £3,115,000 in 2007-08. That is for a new building for Penyfai Church in Wales Primary School and a new primary school in Caerau.

The allocation for Caerphilly County Borough Council is £4.8 million in 2005-06, £3,100,000 in 2006-07 and £1,100,000 in 2007-08 for a new 12-classroom block and an extension to the gym for Rhymney Comprehensive School, a new building for Ysgol Ifor Bach Senghenydd, a new building for Lower Rhymney Primary School, and a new primary school to replace Oakdale Infant School and Rhiw Syr Dafydd Junior School. Carmarthenshire County Council, £3 million in 2005-06, and £3 million in 2006-07, for a replacement building for Ysgol y Bryn, and a new primary school to replace Ysgol yr Ynys and Llwynhendy Junior School on the current Ysgol yr Ynys site. Ceredigion County Council, £1 million in 2005-06 and £1.75 million in 2006-07 for a new primary school for Ffynnon Bedr Community Primary School.

Denbighshire County Council will receive £775,000 in 2005-06, £4,325,000 in 2006-07 and £1,400,000 in 2007-08 for a new primary

adeiladau ysgolion yng Nghymru yn ategu ein hymrwymiad i gyflawni addewid 'Gwellcymru.com' y bydd pob adeilad ysgol, erbyn 2010, mewn cyflwr da ac yn cael ei chynnal a'i chadw'n dda. Mae gwella adeiladau ysgolion yn flaenoriaeth allweddol: rhaid inni wneud hyn er mwyn ein plant ac er mwyn y rhai sy'n gweithio yn ein hysgolion.

Ni allai'r tabl dyraniadau gael ei ddsbarthu ar we'r Siambr. Felly, yr wyf wedi ei e-bostio at yr Aelodau, a darllenaf y dyraniadau yn awr. Y dyraniadau yw: Cyngor Sir Ynys Môn, £3 miliwn yn 2005-06 a £3 miliwn yn 2006-07 ar gyfer ysgol newydd i Ysgol y Bont, Ysgol y Graig ac Ysgol Uwchradd Caergybi, a chreu canolfan dysgu gydol oes. Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent, £4 miliwn yn 2005-06 a £2.5 miliwn yn 2006-07 ar gyfer ysgol newydd yn lle Ysgol Babanod Garn Fach ac Ysgol Iau Coed Cae ar safle Coed Cae, ac ar gyfer adeilad newydd ar gyfer Ysgol Gynradd Willowtown. Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr, £800,000 yn 2005-06, £2,055,000 yn 2006-07, ac, i gwblhau'r rhaglen, £3,115,000 yn 2007-08. Mae hynny ar gyfer adeilad newydd i Ysgol Gynradd yr Eglwys yng Nghymru Pen-y-fai ac ysgol gynradd newydd yng Nghaerau.

Y dyraniad ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili yw £4.8 miliwn yn 2005-06, £3,100,000 yn 2006-07 ac £1,100,000 yn 2007-08 ar gyfer bloc newydd o 12 ystafell ddsbarth ac estyniad i'r gampfa ar gyfer Ysgol Gyfun Rhymni, adeilad newydd ar gyfer Ysgol Ifor Bach Senghenydd, adeilad newydd ar gyfer Ysgol Gynradd Rhymni Isaf, ac ysgol gynradd newydd yn lle Ysgol Babanod Oakdale ac Ysgol Iau Rhiw Syr Dafydd. Cyngor Sir Caerfyrddin, £3 miliwn yn 2005-06, a £3 miliwn yn 2006-07, ar gyfer adeilad newydd i Ysgol y Bryn, ac ysgol gynradd newydd yn lle Ysgol yr Ynys ac Ysgol Iau Llwynhendy ar safle presennol Ysgol yr Ynys. Cyngor Sir Ceredigion, £1 filiwn yn 2005-06 ac £1.75 miliwn yn 2006-07 ar gyfer ysgol gynradd newydd i Ysgol Gynradd Gymunedol Ffynnon Bedr.

Bydd Cyngor Sir Ddinbych yn cael £775,000 yn 2005-06, £4,325,000 yn 2006-07 ac £1,400,000 yn 2007-08 ar gyfer ysgol

school in Prestatyn, new science laboratories in Ysgol Uwchradd Glan Clwyd, dining facilities for Ysgol Dinas Bran and Ysgol Brynhyfryd, and a four-classroom extension for Ysgol Emmanuel, Rhyl. Merthyr Tydfil County Borough Council, £2,500,000 in 2006-07 and £750,000 in 2007-08 for a new primary school in Aberfan to replace Ynysowen Primary School, Mount Pleasant Primary School and Ynysowen Nursery School, the relocation of Ysgol Gymraeg Rhyd-y-Grug to the Ynysowen Primary School site, and a new primary school to replace Ysgol y Graig County Primary School and Trefechan Nursery School. Monmouthshire County Council, £3.5 million in 2005-06, £2 million in 2006-07, for Harold Road Abergavenny, a new primary to replace Harold Road Junior and Park Street Infants, and Ysgol Gymraeg y Fenni, a new Welsh-medium primary on the present site of St David's school.

4.00 p.m.

For Neath Port Talbot County Borough Council, the allocation will be £2,191,000 in 2005-06, and £489,000 in 2006-07, for a new special school to replace Briton Ferry Special School. For Newport City Council, £3 million in 2005-06, £2.4 million in 2006-07, and £100,000 in 2007-08, for the rebuilding of Rogerstone Primary. Pembrokeshire County Council, £1 million in 2005-06, £4,250,000 in 2006-07, and £3,750,000 in 2007-08, for additional classrooms and specialist provision for 16 to 19-year-olds at Ysgol y Preseli, replacing Pendergast Junior School and rebuilding it adjacent to Pendergast Infants School to create a new primary school, and accommodation improvement at Greenhill Secondary School.

In Powys County Council—

Nick Bourne: May I raise a point of order?

The Presiding Officer: Order. No, this is a statement, apparently.

Jane Davidson: For Powys County Council, the allocation will be £2,948,000 in 2005-06, and £2,832,000 in 2006-07, for the new building phase 2 at Penmaes Special School,

gynradd newydd ym Mhrestatyn, labordai gwyddonol newydd yn Ysgol Uwchradd Glan Clwyd, ffreutur i Ysgol Dinas Brân ac Ysgol Brynhyfryd, a phedair ystafell ddosbarth newydd ar gyfer Ysgol Emmanuel, y Rhyl. Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful, £2,500,000 yn 2006-07 a £750,000 yn 2007-08 ar gyfer ysgol gynradd newydd yn Aberfan yn lle Ysgol Gynradd Ynysowen, Ysgol Gynradd Mount Pleasant ac Ysgol Feithrin Ynysowen, adleoli Ysgol Gymraeg Rhyd-y-grug i safle Ysgol Gynradd Ynysowen, ac ysgol gynradd newydd yn lle Ysgol Gynradd Sirol Ysgol y Graig ac Ysgol Feithrin Trefechan. Cyngor Sir Mynwy, £3.5 miliwn yn 2005-06, £2 filiwn yn 2006-07, ar gyfer Harold Road y Fenni, ysgol gynradd newydd yn lle Ysgol Iau Harold Road ac Ysgol Babanod Park Street, ac Ysgol Gymraeg y Fenni, ysgol Gymraeg newydd ar safle presennol ysgol St David's.

Ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot, bydd y dyraniad yn £2,191,000 yn 2005-06, a £489,000 yn 2006-07, ar gyfer ysgol arbennig newydd yn lle Ysgol Arbennig Llansawel. Ar gyfer Cyngor Dinas Casnewydd, £3 miliwn yn 2005-06, £2.4 miliwn yn 2006-07, a £100,000 yn 2007-08, i ailadeiladu Ysgol Gynradd Tŷ-du. Cyngor Sir Penfro, £1 filiwn yn 2005-06, £4,250,000 yn 2006-07, a £3,750,000 yn 2007-08, ar gyfer ystafelloedd dosbarth ychwanegol a darpariaeth arbenigol i bobl ifanc 16 i 19 mlwydd oed yn Ysgol y Preseli, codi adeilad newydd yn lle Ysgol Iau Pendergast a'i ailadeiladu gyferbyn ag Ysgol Babanod Pendergast i greu ysgol gynradd newydd, a gwella'r adeiladau yn Ysgol Uwchradd Greenhill.

Yng Nghyngor Sir Powys—

Nick Bourne: A allaf godi pwynt o drefn?

Y Llywydd: Trefn. Na allwch, datganiad yw hwn, mae'n debyg.

Jane Davidson: Ar gyfer Cyngor Sir Powys, y dyraniad fydd £2,948,000 yn 2005-06, a £2,832,000 yn 2006-07, ar gyfer cam 2 yr adeilad newydd yn Ysgol Arbennig Penmaes,

and the phase 2 extension and refurbishment at Maes Y Dderwen High School. [*Interruption.*]

The Presiding Officer: Order. I will accept any points of order at the end of this statement.

Jane Davidson: For the City and County of Swansea Council, the allocation will be £3,300,000 in 2005-06, £2,500,000 in 2006-07, and £1,850,000 in 2007-08, for improvements to address sub-standard accommodation at Ysgol Gyfun Gŵyr, the continuation of building work at Ysgol Gyfun Bryntawe, the provision of a new teaching block to replace existing accommodation at Morrision Comprehensive, a new teaching block and the removal of sub-standard classrooms at Gowerton Comprehensive, and a new primary school to replace Dunvant infant and junior schools, and improvement to existing buildings.

For Torfaen County Borough Council, the allocation will be £2,750,000 in 2005-06, and £2,750,000 in 2006-07, for the rationalisation of secondary provision in north Torfaen. For Wrexham County Borough Council, £6 million in 2005-06, and £3 million in 2006-07, for the refurbishment of Coed Poeth Primary buildings for shared use by a new English-medium primary, Ysgol Penygelli, and a new Welsh-medium primary, Ysgol Bryn Tabor, the refurbishment of Rhos Primary School for shared use by a new English-medium primary, Ysgol y Rhos, and a new Welsh-medium primary, Ysgol Hooson, and the refurbishment of buildings at Clywedog Secondary School and Rhosnesni Secondary School.

Janet Ryder: Is the money that you have just announced totally new money, or is it the money that you announced to councils in February 2003, when you said that they would each receive a capital lump sum of £9 million between 2005 and 2010 to improve their school buildings? Is it new money or is it that money, because that is the money alluded to in your statement? Since February 2003, councils have prepared their plans, but they have not been able to work on or develop them. We have had another announcement today—a lengthy one—of this

a gwaith ymestyn ac adnewyddu cam 2 yn Ysgol Uwchradd Maes y Dderwen. [*Torri ar draws.*]

Y Llywydd: Trefn. Derbyniaf unrhyw bwyntiau o drefn ar ddiwedd y datganiad hwn.

Jane Davidson: Ar gyfer Dinas a Cyngor Sir Abertawe, y dyraniad fydd £3,300,000 yn 2005-06, £2,500,000 yn 2006-07, ac £1,850,000 yn 2007-08, ar gyfer gwelliannau i fynd i'r afael ag adeiladau is na'r safon yn Ysgol Gyfun Gŵyr, parhau â'r gwaith adeiladu yn Ysgol Gyfun Bryntawe, darparu bloc o ystafelloedd dosbarth newydd yn lle'r adeiladau presennol yn Ysgol Gyfun Treforys, bloc o ystafelloedd dosbarth newydd a chael gwared ar yr ystafelloedd dosbarth is na'r safon yn Ysgol Gyfun Tregwyr, ac ysgol gynradd newydd yn lle ysgolion babanod ac iau Dynfant, a gwelliannau i'r adeiladau presennol.

Ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Tor-faen, y dyraniad fydd £2,750,000 yn 2005-06, a £2,750,000 yn 2006-07, i resymoli'r ddarpariaeth uwchradd yng ngogledd Torfaen. Ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam, £6 miliwn yn 2005-06, a £3 miliwn yn 2006-07, i adnewyddu adeiladau Ysgol Gynradd Coed Poeth i rannu'r defnydd rhwng ysgol Saesneg newydd, Ysgol Penygelli, ac ysgol Gymraeg newydd, Ysgol Bryn Tabor, adnewyddu Ysgol Gynradd y Rhos i rannu'r defnydd rhwng ysgol gynradd Saesneg newydd, Ysgol y Rhos, ac ysgol gynradd Gymraeg newydd, Ysgol Hooson, ac adnewyddu adeiladau yn Ysgol Uwchradd Clywedog ac Ysgol Uwchradd Rhosnesni.

Janet Ryder: A yw'r arian yr ydych newydd ei gyhoeddi yn arian hollol newydd, neu ai'r arian a gyhoeddasoch i gynghorau ym mis Chwefror 2003 ydyw, pan ddywedasoch y byddai pob un ohonynt yn cael cyfandaliad cyfalaf o £9 miliwn rhwng 2005 a 2010 i wella eu hadeiladau ysgolion? A yw'n arian newydd neu ai'r arian hwnnw ydyw, oherwydd dyna'r arian y cyfeirir ato yn eich datganiad? Ers Chwefror 2003, mae cynghorau wedi paratoi eu cynlluniau, ond nid ydynt wedi gallu gweithio arnynt na'u datblygu. Yr ydym wedi cael cyhoeddiad

money. No doubt we will get another announcement in 2005, when this money actually reaches the councils, that they are starting to do some work on this. This poses a major question: how many times can you announce the same pocket of money?

Jane Davidson: The money was announced in 2003, when I said that we would make an additional £9 million available for every local authority in Wales between 2005 and 2010. We then sought bids from each local authority stating how and when they would spend the additional £9 million. As I said in my statement, the 16 authorities that submitted firm proposals on how they would use their allocations in 2005-06 and 2006-07 are able to commence most of their projects as requested.

Ann Jones: I will welcome this, Minister, on behalf of the residents of Denbighshire and the schools that you mentioned in my constituency, the Vale of Clwyd. You mentioned sustainability, energy efficiency, disabled access, safe access to schools and financial accountability. Would you also agree that fire safety is paramount in new builds? Will you ask all local authorities to ensure that sprinklers are installed as a matter of course in all new school builds and extensions so that we can start to use those buildings properly and so that the fear of arson will be eradicated?

Jane Davidson: That issue was also raised at the Local Government Partnership Council meeting, which you attended. Local authorities are responsible for ensuring the continuing safety and security of their school estates and they are expected to use closed circuit television, sprinkler systems and other security measures in line with best practice. That will be made clear in the approval letters for the schemes announced today. As a result of the Assembly Government's community fire safety working group report, 'Up in Flames', the Government is piloting the use of sprinklers in three new and refurbished schools. The first has been installed in Ysgol Bryn Tawe, Swansea, and the results will be evaluated.

arall heddiw—un hirfaith—am yr arian hwn. Yn ddiau, cawn gyhoeddiad arall yn 2005, pan fydd yr arian hwn yn cyrraedd y cyngorau mewn gwirionedd, eu bod yn dechrau gwneud rhywfaint o waith ar hyn. Mae hyn yn codi cwestiwn pwysig: sawl gwaith y gallwch gyhoeddi'r un swm o arian?

Jane Davidson: Cyhoeddwyd yr arian yn 2003, pan ddywedais y byddem yn rhyddhau £9 miliwn ychwanegol ar gyfer pob awdurdod lleol yng Nghymru rhwng 2005 a 2010. Yna gofynasom am geisiadau gan bob awdurdod lleol yn nodi sut a phryd y byddent yn gwario'r £9 miliwn ychwanegol. Fel y dywedais yn fy natganiad, gall yr 16 awdurdod a gyflwynodd gynigion cadarn ar sut y byddent yn defnyddio eu dyraniadau yn 2005-06 a 2006-07 ddechrau ar y rhan fwyaf o'u prosiectau fel y gofynnwyd.

Ann Jones: Croesawaf hyn, Weinidog, ar ran trigolion sir Ddinbych a'r ysgolion a grybwyllwyd gennych yn fy etholaeth, Dyffryn Clwyd. Bu ichi sôn am gynaliadwyedd, effeithlonrwydd ynni, mynediad i'r anabl, mynediad diogel i ysgolion ac atebolrwydd ariannol. A gytunwch hefyd fod diogelwch tân yn hollbwysig mewn adeiladau newydd? A ofynnwch i bob awdurdod lleol sicrhau bod taenellwyr yn cael eu gosod ym mhob adeilad ac estyniad ysgol newydd fel y gallwn ddechrau defnyddio'r adeiladau hynny yn gywir a dileu ofn tanau yn cael eu cynnau yn fwiadol.

Jane Davidson: Codwyd y mater hwnnw hefyd yng nghyfarfod y Cyngor Partneriaeth Llywodraeth Leol, a fynychwyd gennych. Mae awdurdodau lleol yn gyfrifol am sicrhau diogelwch parhaol eu hysgolion a disgwylir iddynt ddefnyddio teledu cylch cyfyng, systemau taenellu a mesurau diogelwch eraill yn unol ag arferion gorau. Esbonnir hynny yn y llythyrau cymeradwyaeth ar gyfer y cynlluniau a gyhoeddais heddiw. O ganlyniad i adroddiad gweithgor diogelwch tân cymunedol Llywodraeth y Cynulliad, 'Up in Flames', mae'r Llywodraeth yn treialu'r defnydd o daenellwyr mewn tair ysgol newydd neu wedi eu hadnewyddu. Gosodwyd y rhai cyntaf yn Ysgol Bryn Tawe, Abertawe, a chaiff y canlyniadau eu gwerthuso.

Mark Isherwood: We welcome the new funding, if that is what it is, for this important issue. As you conclude in your statement, improving school buildings is a key priority. We owe that to our children and to those who work in our schools. However, let us consider the reality. In my home county, it was reported three years ago that there was a £15 million backlog in urgent maintenance and repairs of existing buildings. Many of your admirable announcements referred to new buildings, but how will you tackle the backlog? It would be easy to blame local authorities. However, the postcode lottery, as highlighted at the National Association of Headteachers' conference last week, makes it impractical to ask some local authorities to even consider the work. You referred to Denbighshire. I attended a meeting with a headteacher, governing body and council link officer and was told about the funding crisis in schools in Denbighshire. You may try to blame the Conservative Government, as you have in the past, by saying that it cut funding for school buildings. I have figures from the Assembly's research department that show that capital expenditure on education under the Conservatives throughout the 1990s averaged £55 million a year. It is £75 million a year under Labour, but the introduction of resource accounting means that figures from 1998 onwards are not comparable with those of previous years.

I have another document that shows that spending on school repairs and maintenance under Labour fell from an average of £41 million to £33 million. You may quote the table that you sent to me recently; it was produced at my request following the last time that you tried to blame the Conservatives for underfunding school buildings in Wales. We have waited eight years under Labour for this belated statement. I assure you that you will not meet your 2010 target following eight years of neglect and the spinning and misrepresentation of figures prior to that. Let us be realistic and work in real partnership with schools in the areas that

Mark Isherwood: Croesawn yr arian newydd hwn, os mai dyna ydyw, ar gyfer y mater pwysig hwn. Fel y dywedwch yn eich datganiad, mae gwella adeiladau ysgolion yn flaenoriaeth allweddol. Mae dyletswydd arnom i ddarparu hynny i'n plant ac i'r rhai sy'n gweithio yn ein hysgolion. Fodd bynnag, gadewch inni ystyried y realiti. Yn fy sir i, adroddwyd dair blynedd yn ôl bod £15 miliwn o ôl-groniad o ran gwaith cynnal a chadw brys ac atgyweirio adeiladau presennol. Cyfeiriodd llawer o'ch cyhoeddiadau clodwiw at adeiladau newydd, ond sut y bwriadwch fynd i'r afael â'r ôl-groniad? Byddai'n hawdd beio awdurdodau lleol. Fodd bynnag, mae'r loteri cod post, fel yr amlygwyd yng nghynhadledd Cymdeithas Genedlaethol y Penaethiaid yr wythnos diwethaf, yn ei gwneud yn anymarferol gofyn i rai awdurdodau lleol hyd yn oed ystyried y gwaith. Cyfeiriasoch at sir Ddinbych. Mynychais gyfarfod gyda phennaeth, corff llywodraethu a swyddog cyswllt y cyngor a dywedwyd wrthyf am yr argyfwng ariannu mewn ysgolion yn sir Ddinbych. Efallai y ceisiwch roi'r bai ar y Llywodraeth Geidwadol, fel y gwnaethoch yn y gorffennol, drwy ddweud iddi dorri'r cyllid ar gyfer adeiladau ysgolion. Mae gennyf ffigurau o adran ymchwil y Cynulliad sy'n dangos mai £55 miliwn y flwyddyn ar gyfartaledd oedd y gwariant cyfalaf ar addysg pan oedd y Ceidwadwyr mewn grym yn ystod y 1990au. Mae'n £75 miliwn y flwyddyn o dan Lafur, ond yn sgîl cyflwyno cyfrifyddu adnoddau ni ellir cymharu'r ffigurau o 1998 ymlaen â ffigurau'r blynyddoedd blaenorol.

Mae gennyf ddogfen arall sy'n dangos bod gwariant ar atgyweirio a chynnal a chadw ysgolion o dan Lafur wedi gostwng o £41 miliwn ar gyfartaledd i £33 miliwn. Gallwch ddyfynnu'r tabl a anfonasoch ataf yn ddiweddar; fe'i cynhyrchwyd ar fy nghais i yn dilyn y tro diwethaf ichi geisio beio'r Ceidwadwyr am beidio â rhoi digon o arian i adeiladau ysgolion yng Nghymru. Yr ydym wedi aros wyth mlynedd o dan Lafur am y datganiad hwyr hwn. Fe'ch sicrhaf na fyddwch yn cyrraedd eich targed yn 2010 yn dilyn wyth mlynedd o esgeulustod a'r ystumio a chamfynegi ffigurau cyn hynny. Gadewch inni fod yn realistig a gweithio

are suffering. Until you start listening to what they are telling you, you will not even begin to scratch the surface.

Jane Davidson: What schools tell me is that there were 18 years during which there was no funding for school buildings. Whenever I visit schools, I am told that there was no investment. You may produce statistics and, as you say, the figures are not comparable, given the new arrangements. However, we can clearly identify that this Government has committed £560 million to school buildings. We have made a commitment that all school buildings will be fit for purpose by the end of the decade.

4.10 p.m.

You managed to ignore the £42 million that will be provided this year as a formula allocation. This money will be provided in addition to the £9 million allocated for next year and the year after, with some allocated for the year after that. A total of £35 million will be allocated for the school buildings improvement grant, and local authorities are entitled to use their general capital allocation. We have kept to our promises, and £139 million will be invested in school buildings next year. This money is needed to deal with the mess that we inherited from your Government.

Peter Black: I welcome the extra money to be invested in school buildings: £42 million is a significant amount, which will make a huge difference. However, I am shocked that this announcement has been made today, one day before the local government elections *purdah* begins. The announcement could not have been made next week, mid *purdah*, therefore I suspect that the Minister hopes to gain some advantage from making it today.

The Minister stated that the Assembly Government's top-10 commitment of investing £560 million in school capital projects will be achieved, and that £139

mewn partneriaeth wirioneddol ag ysgolion yn yr ardaloedd sy'n dioddef. Hyd nes ichi ddechrau gwrando ar yr hyn y maent yn ei ddweud wrthyh, ni fyddwch hyd yn oed yn dechrau crafu'r wyneb.

Jane Davidson: Dywed ysgolion wrthyf y bu 18 mlynedd lle nad oedd unrhyw gyllid ar gyfer adeiladau ysgolion. Pryd bynnag y byddaf yn ymweld ag ysgolion, dywedir wrthyf na fu unrhyw fuddsoddiad. Gallach gynhyrchu ystadegau ac, fel y dywedwch, ni ellir cymharu'r ffigurau, o gofio'r trefniadau newydd. Fodd bynnag, gallwn nodi'n glir fod y Llywodraeth hon wedi neilltuo £560 miliwn ar gyfer adeiladau ysgolion. Yr ydym wedi gwneud ymrwymiad y bydd pob adeilad ysgol yn addas i'r diben erbyn diwedd y degawd.

Bu ichi lwyddo i anwybyddu'r £42 miliwn a gaiff ei ddarparu eleni fel dyraniad fformiwla. Caiff yr arian hwn ei ddarparu yn ogystal â'r £9 miliwn a ddyrannwyd ar gyfer y flwyddyn nesaf a'r flwyddyn wedyn, gyda pheth wedi ei ddyrannu ar gyfer y flwyddyn ar ôl honno. Dyrennir cyfanswm o £35 miliwn ar gyfer grant gwella adeiladau ysgolion, ac mae gan awdurdodau lleol yr hawl i ddefnyddio eu dyraniad cyfalaf cyffredinol. Yr ydym wedi cadw at ein haddewid, a chaiff £139 miliwn ei fuddsoddi mewn adeiladau ysgolion y flwyddyn nesaf. Mae angen yr arian hwn er mwyn delio â'r llanastr a etifeddasom oddi wrth eich Llywodraeth.

Peter Black: Croesawaf yr arian ychwanegol i'w fuddsoddi mewn adeiladau ysgolion: mae £42 miliwn yn swm sylweddol, a fydd yn gwneud gwahaniaeth enfawr. Fodd bynnag, synnaf fod y cyhoeddiad hwn wedi ei wneud heddiw, ddiwrnod cyn dechrau *purdah* yr etholiadau llywodraeth leol. Ni ellid bod wedi gwneud y cyhoeddiad yr wythnos nesaf, hanner ffordd drwy'r *purdah*, felly tybiaf fod y Gweinidog yn gobeithio cael rhyw fudd o'i wneud heddiw.

Dywedodd y Gweinidog y caiff yr ymrwymiad hwn, sef un o ddeg ymrwymiad uchaf Llywodraeth y Cynulliad, o fuddsoddi £560 miliwn mewn prosiectau cyfalaf

million will be allocated per annum from next year for this purpose. Yet the £139 million to be allocated next year and in subsequent years, when added to the money already committed by the Assembly Government, does not add up to £560 million. There is a shortfall of between £20 million and £30 million. Perhaps the Minister could clarify how much money is to be allocated each year in order to invest £560 million by 2007.

My second point relates to one of the schools to which the Minister refers in the table accompanying the statement. The Minister has announced £1 million over two years for a new school building to replace Duvant infant and junior schools in Swansea, and for improvements to existing buildings. The Minister may be aware that the statutory consultation period on the merger of the schools started on Monday, and parents have voiced significant opposition to the merger. Inevitably, the opposition will end up on the Minister's desk, and she will have to take a decision as to whether the schools should merge. Therefore, the Minister will be taking the decision having already allocated £1 million of Assembly Government money for the purpose of enabling the merger. Does she not think that pre-empting the decision by allocating this money means that her impartiality has been undermined?

Jane Davidson: It was important to make this statement today because the bids were made by current local authorities, and we wanted to ensure that we could announce funding for those bids. As has been said, local authorities wanted to know what the announcements would be. This is in no way a means of benefiting the Assembly Government because, as you will have heard in my statement, money has been allocated to all the authorities that said that they could spend money in the first two years. This allocation was based on the quality of the bids, and firm proposals have received funding.

In terms of statutory proposals, as I have said in every statement relating to school funding, local authorities consider their own

ysgolion ei gyflawni, ac y caiff £139 miliwn ei ddyrannu bob blwyddyn o'r flwyddyn nesaf at y diben hwn. Ac eto, nid yw'r £139 miliwn i'w ddyrannu y flwyddyn nesaf a'r blynyddoedd dilynol, o'i ychwanegu at yr arian a neilltuwyd eisoes gan Lywodraeth y Cynulliad, yn gwneud cyfanswm o £560 miliwn. Mae diffyg o rhwng £20 miliwn a £30 miliwn. Efallai y gallai'r Gweinidog egluro faint o arian a gaiff ei ddyrannu bob blwyddyn er mwyn buddsoddi £560 miliwn erbyn 2007.

Mae fy ail bwynt yn ymwneud ag un o'r ysgolion y cyfeiria'r Gweinidog ati yn y tabl sy'n atodedig i'r datganiad. Mae'r Gweinidog wedi cyhoeddi £1 filiwn dros ddwy flynedd ar gyfer adeilad ysgol newydd yn lle ysgol babanod ac ysgol iau Dynfant yn Abertawe, ac ar gyfer gwelliannau i adeiladau presennol. Efallai fod y Gweinidog yn ymwybodol i'r cyfnod ymgynghori statudol ar uno'r ysgolion ddechrau dydd Llun, ac mae rhieni wedi lleisio gwrthwynebiad sylweddol i'r uno. Yn anochel, bydd y gwrthwynebiadau yn cael eu dwyn i sylw'r Gweinidog a bydd yn rhaid iddi benderfynu a ddylai'r ysgolion uno. Felly, bydd y Gweinidog yn gwneud y penderfyniad a hithau eisoes wedi dyrannu £1 filiwn o arian Llywodraeth y Cynulliad at ddiben galluogi'r ysgolion i uno. Oni chreda fod achub y blaen ar y penderfyniad drwy ddyrannu'r arian hwn yn golygu bod ei didueddrwydd wedi ei danseilio?

Jane Davidson: Yr oedd yn bwysig gwneud y datganiad hwn heddiw oherwydd gwnaed y ceisiadau gan awdurdodau lleol cyfredol, ac yr oeddem am sicrhau y gallem gyhoeddi'r arian ar gyfer y ceisiadau hynny. Fel y dywedwyd, yr oedd awdurdodau lleol am wybod beth fyddai'r cyhoeddiadau. Nid yw Llywodraeth y Cynulliad yn elwa ar hyn mewn unrhyw ffordd oherwydd, fel y clywsoch yn fy natganiad, dyrannwyd arian i'r holl awdurdodau a ddywedodd y gallent wario arian yn y ddwy flynedd gyntaf. Seiliwyd y dyraniad hwn ar ansawdd y ceisiadau, ac mae cynigion cadarn wedi cael arian.

O ran cynigion statudol, fel y dywedais ym mhob datganiad sy'n ymwneud ag ariannu ysgolion, mae awdurdodau lleol yn ystyried

allocations and local capital funding priorities. Eligibility is agreed with the Assembly Government, but, where this does not happen, responsibility lies with local authorities. I have always said that all approvals and decisions relating to statutory proposals are made without prejudice, and I made this clear in today's statement. All statutory proposals are considered on their merits, but the issue relates to whether schemes are eligible according to the funding rules. If this is the case, and if local authorities think that they can take forward schemes within the required timescale, they are deemed to be eligible for funding. Local authorities must then ensure that the statutory proposal process is followed in the proper manner.

Lorraine Barrett: I welcome this announcement. Will you talk to local education authorities to ensure that the refurbishment of school toilets is a priority for them so that they are, at least, in a basic state of acceptability and usability?

Jane Davidson: The children's commissioner's report is clear about the importance that young people attach to the refurbishment of school toilets. I am extremely pleased that a large number of authorities are using their normal formula allocations under the schools building improvement grant to refurbish school toilets. The chief inspector and I are regularly invited to inspect refurbished school toilets.

To also respond Peter Black's question, in addition to the school building improvement grant and the extra £9 million, local authorities are also expected to contribute through their general capital spend. Therefore, they have a large amount of money available, which they can prioritise according to their asset management plans. We asked for local authorities' asset management plans to be submitted by April, so that they make decisions based on need.

Alun Ffred Jones: Mae gennyf ddau gwestiwn. Ar y cynghorau sydd heb dderbyn arian, a yw hynny oherwydd nad ydynt wedi gwneud cynigion pendant? Yn ail, pan fydd y cynghorau sydd heb dderbyn arian yn dod â chynlluniau gerbron, a yw'n iawn dweud na

eu dyraniadau eu hunain a blaenoriaethau o ran arian cyfalaf lleol. Cytunir ar gymhwyster gyda Llywodraeth y Cynulliad ond, lle nad yw hyn yn digwydd, cyfrifoldeb awdurdodau lleol ydyw. Yr wyf bob amser wedi dweud y gwneir pob cymeradwyaeth a phenderfyniad o ran cynigion statudol heb ragfarn, ac eglurais hyn yn natganiad heddiw. Ystyrir pob cynnig statudol yn ôl ei deilyngdod, ond mae'r mater yn ymwneud â pha un a yw'r cynlluniau yn gymwys yn ôl y rheolau ariannu. Os felly, ac os cred awdurdodau lleol y gallant ddatblygu cynlluniau o fewn yr amserlen sy'n ofynnol, tybir eu bod yn gymwys i gael arian. Rhaid i awdurdodau lleol wedyn sicrhau bod y broses gynnig statudol yn cael ei dilyn yn y dull priodol.

Lorraine Barrett: Croesawaf y cyhoeddiad hwn. A siaradwch gydag awdurdodau addysg lleol i sicrhau bod adnewyddu toiledau ysgol yn flaenoriaeth iddynt fel eu bod, o leiaf, mewn cyflwr derbyniol sylfaenol ac y gellir eu defnyddio?

Jane Davidson: Mae adroddiad y comisiynydd plant yn glir ynghylch pa mor bwysig yw adnewyddu toiledau ysgol i bobl ifanc. Yr wyf yn eithriadol o falch bod nifer fawr o awdurdodau yn defnyddio eu dyraniadau fformiwla arferol o dan y grant gwella adeiladau ysgolion i adnewyddu toiledau ysgol. Fe'm gwahoddir i a'r prif arolygydd yn rheolaidd i archwilio toiledau ysgol sydd wedi eu hadnewyddu.

I ymateb hefyd i gwestiwn Peter Black, yn ogystal â'r grant gwella adeiladau ysgolion a'r £9 miliwn ychwanegol, disgwylir i awdurdodau lleol hefyd gyfrannu drwy eu gwariant cyfalaf cyffredinol. Felly, mae swm mawr o arian ar gael iddynt, y gallant ei flaenoriaethu yn ôl eu cynlluniau rheoli asedau. Gofynasom am i gynlluniau rheoli asedau awdurdodau lleol gael eu cyflwyno erbyn Ebrill, fel eu bod yn gwneud penderfyniadau yn seiliedig ar angen.

Alun Ffred Jones: I have two questions. On the councils that have not received funding, is that because they have not made specific bids? Secondly, when those councils that have not received funding submit their schemes to you, am I correct in thinking that

fydd arian ar gael hyd nes 2007, ac, felly, ni ellir cychwyn unrhyw brosiect o dan y cynllun cyn 2007?

Jane Davidson: There are a variety of reasons why some councils are not included in the list. However, in the case of your authority, Gwynedd, it did not bid. I said in the statement that, in considering allocations for 2007 and beyond, priority would be given to those authorities that are not in this first round.

Carl Sargeant: Do you agree that we should celebrate with Shotton Infants School and Connah's Quay High School and all the other schools in my constituency that have received funding? They would all agree that our schools are in such a state of disrepair not because we are not investing extra money or old money or whatever you want to call it, but because there was a lack of funding when the Tories were in Government and our schools did not receive a penny.

Jane Davidson: I hope that every Member retains a commitment to ensure that all our school buildings are fit for purpose by 2010. We remain committed to that as a party, as you said, and I hope that other parties also remain committed to that objective.

Eleanor Burnham: I am keen to know why certain local authorities have not made bids. Is that because the criteria hamper and constrain them? For example, I am concerned about the representation that you have had from Flintshire. I am aware of Ysgol Bryn Alyn in Mold, which has many difficulties with leaking roofs. The last time I visited, those leaking roofs were having a negative effect on the school's huge investment into computers, as the computer suite is underneath a leaking roof. Could you enlighten us as to why these bids are not being submitted and whether you have had any representation from Flintshire?

Jane Davidson: Flintshire did not indicate how it wished to use the £9 million additional funding.

no money will be available until 2007, and that, therefore, no projects can be commenced under this scheme before 2007?

Jane Davidson: Mae sawl rheswm pam nad yw rhai cynghorau wedi eu cynnwys ar y rhestr. Fodd bynnag, yn achos eich awdurdod chi, Gwynedd, ni wnaeth gais. Dywedais yn fy natganiad y byddai'r flaenoriaeth yn cael ei rhoi i'r awdurdodau hynny nad ydynt yn y cylch cyntaf hwn, wrth ystyried dyraniadau ar gyfer 2007 a thu hwnt.

Carl Sargeant: A gytunwch y dylem ddathlu gydag Ysgol Babanod Shotton ac Ysgol Uwchradd Cei Connah a phob ysgol arall yn fy etholaeth sydd wedi cael arian? Byddent oll yn cytuno bod ein hysgolion mewn cyflwr mor wael nid am nad ydym yn buddsoddi arian ychwanegol neu hen arian neu beth bynnag yr ydych am ei alw, ond am fod prinder arian pan oedd y Toriaid mewn grym ac ni dderbyniodd ein hysgolion yr un ddimau goch.

Jane Davidson: Gobeithiaf fod pob Aelod yn ymrwymedig o hyd i sicrhau bod pob adeilad ysgol yn addas i'r diben erbyn 2010. Parhawn i fod yn ymrwymedig i hynny fel plaid, fel y dywedasoch, a gobeithiaf fod y pleidiau eraill yn parhau i fod yn ymrwymedig i'r amcan hwnnw hefyd.

Eleanor Burnham: Yr wyf yn awyddus i wybod pam nad yw rhai awdurdodau lleol wedi gwneud ceisiadau. Ai am fod y meini prawf yn eu rhwystro a'u cyfyngu? Er enghraifft, pryderaf ynghylch y sylw a gawsoch gan sir y Fflint. Yr wyf yn ymwybodol o Ysgol Bryn Alyn yn yr Wyddgrug, sydd wedi cael llawer o drafferthion gyda thoeau yn gollwng. Y tro diwethaf imi ymweld â'r ysgol, yr oedd y ffaith bod y toeau hynny yn gollwng yn cael effaith negyddol ar fuddsoddiad enfawr yr ysgol mewn cyfrifiaduron, gan fod yr ystafell gyfrifiaduron o dan do sy'n gollwng. A allech ddweud pam nad yw'r ceisiadau hyn yn cael eu cyflwyno ac a gawsoch unrhyw sylw gan sir y Fflint?

Jane Davidson: Ni ddywedodd sir y Fflint sut yr oedd am ddefnyddio'r £9 miliwn ychwanegol.

Pwynt o Drefn Point of Order

Nick Bourne: Point of order. Without breaching the confidentiality of the Business Committee, I will say that while I realise that this statement was cleared through the committee, there are many other issues on which we have asked the Minister to make statements. It is cynical to take this opportunity just before the *purdah* period to come out with this long list, which was not in the hands of spokesmen when the Minister stood to speak. We have asked for statements on Coleg Gwent and free school breakfasts and have never received a positive response. This seems a cynical move to try to get some good news out just before the *purdah* period.

The Presiding Officer: The motivation of Ministers in making statements is not a matter for me. I take the view that all motivation is equally honest and direct. However, I have on several occasions, while encouraging the Government at all times to make statements, sought to try to plan statements in such a way that we do not have three following each other in Plenary. I do not believe that that is a good use of Assembly time and, therefore, I have requested in the past, and I do so again, that statements should be spread over two Plenary sessions.

4.20 p.m.

There is also another matter. The Minister, at the beginning of her statement, indicated that she was going to read out a list of allocations because the information was not available in the appropriate format. I have ruled in the past on these matters, and I believe that it is right for me to indicate that a request was made to me that the material should be distributed in written format during the Plenary session. On a number of occasions, I have refused such requests for the simple reason that we have a clear policy of electronic communication and that we are an e-democracy. In 2002, on a point of order raised by Lorraine Barrett, I ruled that it was not appropriate to ask Assembly ushers to distribute material, particularly during Plenary. I ask Members in future to use the

Nick Bourne: Pwynt o drefn. Heb dorri cyfrinachedd y Pwyllgor Busnes, dywedaf fod llawer o faterion eraill y gofynnwyd i'r Gweinidog wneud datganiadau arnynt, er fy mod yn sylweddoli bod y pwyllgor wedi cytuno ar y datganiad hwn. Mae'n sinigaidd achub ar y cyfle hwn ychydig cyn y cyfnod *purdah* i gyflwyno'r rhestr hir hon, nad oedd ar gael i'r llefarwyr pan gododd y Gweinidog i siarad. Yr ydym wedi gofyn am ddatganiadau ar Goleg Gwent a brecwastau am ddim mewn ysgolion ac nid ydym erioed wedi cael ymateb cadarnhaol. Ymddengys fod hwn yn gam sinigaidd i geisio rhoi newyddion da ychydig cyn y cyfnod *purdah*.

Y Llywydd: Nid mater i mi yw'r hyn sy'n cymhell Gweinidogion i wneud datganiadau. Ystyriaf fod pob math o gymhelliant yr un mor onest ac uniongyrchol. Fodd bynnag, sawl tro, tra'n annog y Gweinidog bob amser i wneud datganiadau, yr wyf wedi ceisio cynllunio datganiadau yn y fath fodd fel nad oes gennym dri yn dilyn ei gilydd mewn Cyfarfod Llawn. Ni chredaf fod hynny'n ddefnydd da o amser y Cynulliad ac, felly, yr wyf wedi gofyn yn y gorffennol, a gofynnaf eto, i ddatganiadau gael eu rhannu dros ddau Gyfarfod Llawn.

Mae mater arall hefyd. Ar ddechrau ei datganiad, nododd y Gweinidog ei bod yn mynd i ddarllen rhestr o ddyraniadau am nad oedd y wybodaeth ar gael yn y fformat priodol. Yr wyf wedi dyfarnu yn y gorffennol ar y materion hyn, a chredaf ei bod yn briodol imi nodi bod cais wedi'i wneud imi y dylid dosbarthu'r deunydd mewn fformat ysgrifenedig yn ystod y Cyfarfod Llawn. Yr wyf wedi gwrthod ceisiadau o'r fath sawl gwaith oherwydd y ffaith syml fod gennym bolisi clir o gyfathrebu yn electronig ac am ein bod yn e-ddemocratiaeth. Yn 2002, ar bwynt o drefn a godwyd gan Lorraine Barrett, dyfernais nad oedd yn briodol gofyn i dywyswyr y Cynulliad ddsbarthu deunydd, yn arbennig yn ystod Cyfarfod Llawn. Gofynnaf i Aelodau ddefnyddio'r ffyrdd

electronic means that we have at our disposal, which is perfectly adequate to remind Members of any event taking place in the Assembly, and so on.

I clearly cannot allow Ministers the right to distribute written material during Plenary without allowing that right to every other Assembly Member. That is what I have ruled in the past, which is my difficulty with this issue. I reiterate the ruling that it is not appropriate for Members to distribute documents in the Chamber. That must apply equally to all Members, whether or not they are Ministers. Where Members wish for information to be made available to colleagues, use should be made of the Chamberweb. It is the responsibility of Members to ensure that documents are in a format that can be read on the Chamberweb. If there are issues involving electronic distribution of material which mean that the Chamberweb cannot be used, then such information should be distributed to Members on their personal computers, where they are able to print off the required material. That will avoid this afternoon's difficulties, and my having to rule on this again in the future.

The Business Minister (Karen Sinclair): Further to that point of order, for clarification, I offered this statement as an oral or written statement. The consensus among party business managers was for an oral statement, and it was included in my business statement yesterday. The additional copies that I provided this afternoon were intended to be helpful, and were not distributed for any obstructive reason.

The Presiding Officer: I would not expect the Business Minister to obstruct Assembly business, but I expect all Members to abide by the rulings that are made for the convenience of all Members. If Members wish to distribute information to Members in advance of Plenary, clearly that can also be done electronically. That is the easiest possible way for us to undertake our business in an efficient manner, so that we do not spend long hours on three statements in succession in Plenary, as I said earlier.

electronig sydd gennym yn y dyfodol, sy'n hollol ddigonol i atgoffa Aelodau am unrhyw ddigwyddiadau a gynhelir yn y Cynulliad, ac ati.

Mae'n amlwg na allaf roi'r hawl i Weinidogion ddosbarthu deunydd ysgrifenedig yn ystod Cyfarfod Llawn heb roi'r hawl honno i bob Aelod arall o'r Cynulliad. Dyna'r hyn a ddyfernais yn y gorffennol, a dyna'r hyn sy'n peri anhawster imi o ran y mater hwn. Ategap y dyfarniad nad yw'n briodol i Aelodau ddosbarthu dogfennau yn y Siambr. Rhaid i hynny fod yn gymwys i bob Aelod yn gyfartal, pa un a ydynt yn Weinidogion ai peidio. Lle y bydd Aelodau am roi gwybodaeth i gyd-Aelodau, dylent ddefnyddio gwe'r Siambr. Cyfrifoldeb Gweinidogion yw sicrhau bod y dogfennau mewn fformat y gellir ei ddarllen ar we'r Siambr. Os bydd problemau o ran dosbarthu deunydd yn electronig sy'n golygu na ellir defnyddio gwe'r Siambr yna dylid dosbarthu gwybodaeth o'r fath i Aelodau ar eu cyfrifiaduron personol, lle y gallant argraffu'r deunydd angenrheidiol. Bydd hyn yn sicrhau nad yw'r anawsterau a welwyd y prynhawn yma yn digwydd eto, ac yn sicrhau na fydd yn rhai imi ddyfarnu ar hyn eto yn y dyfodol.

Y Trefnydd (Karen Sinclair): Ymhellach i'r pwynt o drefn hwnnw, er eglurhad, cynigiais y datganiad hwn fel datganiad llafar neu ysgrifenedig. Bu cytundeb ymhlith trefnwyr busnes y pleidiau y dylid rhoi datganiad llafar, ac fe'i cynhwyswyd yn fy natganiad busnes ddoe. Fy mwriad oedd y byddai'r copïau ychwanegol a ddarperais y prynhawn yma yn ddefnyddiol, ac nis dosbarthwyd hwy am unrhyw reswm rhwystrol.

Y Llywydd: Ni ddisgwyliwn i'r Trefnydd rwystro busnes y Cynulliad, ond disgwyliaf i bob Aelod gydymffurfio â'r dyfarniadau a wneir er hwylustod pob Aelod. Os bydd Aelodau am ddosbarthu gwybodaeth i Aelodau cyn Cyfarfod Llawn, mae'n amlwg y gellir gwneud hynny mewn modd electronig hefyd. Dyna'r ffordd hawsaf bosibl inni gynnal ein busnes yn effeithlon, fel nad ydym yn treulio oriau hir ar dri datganiad yn olynol mewn Cyfarfod Llawn, fel y dywedais yn gynharach.

Karen Sinclair: Again for clarification—

The Presiding Officer: Order. There is no clarification.

Karen Sinclair: Further to that point of order, it is my normal practice to hand out hard copies of statements to party business managers early in the Plenary in order to help them. Will you clarify whether you accept that that is to be the normal, continued practice?

The Presiding Officer: The ruling is that distribution of written material to Members is not appropriate during Plenary. We should use the electronic means of distribution. If the Business Minister wishes to make private arrangements with other party business managers outside the Chamber, that is appropriate, but the distribution of written material during Plenary, by ushers to Members, is not appropriate, as I ruled in 2002.

Nick Bourne: Further to that point of order, with respect, the custom has grown—I believed with your concurrence—that the Business Minister distributes statements by Ministers to party business managers and then to spokespersons.

The Presiding Officer: Statements are distributed electronically on the Chamberweb. If there are any further arrangements for distribution, then they should happen outside the Chamber. That is clearly in line with the ruling on 5 November 2002.

Jocelyn Davies: Further to that point of order, there is a protocol for this: opposition party spokespeople are allowed access to the statement at least 30 minutes before that statement is made.

The Presiding Officer: Indeed. That is perfectly in line with what I have indicated. Such access can be provided outside the Chamber, and the information can be made available in that way.

Karen Sinclair: Eto er eglurder—

Y Llywydd: Trefn. Nid oes angen eglurhad.

Karen Sinclair: Ymhellach i'r pwynt o drefn hwnnw, fel arfer byddaf yn dosbarthu copïau caled o ddatganiadau i drefnwyr busnes y pleidiau tua dechrau Cyfarfod Llawn er mwyn eu helpu. A wnewch gadarnhau eich bod yn derbyn mai hynny fydd yr arfer o hyd?

Y Llywydd: Y dyfarniad yw nad yw'n briodol dosbarthu deunydd ysgrifenedig i Aelodau yn ystod Cyfarfod Llawn. Dylem ddefnyddio'r dull electronig o ddosbarthu. Os bydd y Trefnydd am wneud trefniadau personol gyda threfnwyr busnes y pleidiau eraill y tu allan i'r Siambr, mae hynny'n briodol, ond nid yw'n briodol i dywyswyr ddosbarthu deunydd ysgrifenedig i Aelodau yn ystod Cyfarfod Llawn, fel y dyfernais yn 2002.

Nick Bourne: Ymhellach i'r pwynt o drefn hwnnw, gyda phob parch, mae wedi dod yn arfer—gyda'ch cydsyniad chi, yn ôl yr hyn a gredais—i'r Trefnydd ddosbarthu datganiadau gan Weinidogion i drefnwyr busnes y pleidiau ac wedyn i'r llefarwyr.

Y Llywydd: Dosberthir datganiadau yn electronig ar we'r Siambr. Os oes unrhyw drefniadau eraill o ran dosbarthu, yna dylent ddigwydd y tu allan i'r Siambr. Mae'n amlwg bod hynny'n unol â'r dyfarniad ar 5 Tachwedd 2002.

Jocelyn Davies: Ymhellach i'r pwynt o drefn hwnnw, mae protocol ar gyfer hyn: caniateir i lefarwyr y gwrthbleidiau weld y datganiad 30 munud o leiaf cyn i'r datganiad gael ei wneud.

Y Llywydd: Yn wir. Mae hynny'n cydymffurfio'n llwyr â'r hyn a nodais. Gellir gwneud hynny y tu allan i'r Siambr, a gellir darparu'r wybodaeth yn y ffordd honno.

*Daeth y Dirprwy Lywydd i'r Gadair am 4.26 p.m.
The Deputy Presiding Officer took the Chair at 4.26 p.m.*

**Cynnig o Anfodlonrwydd mewn Perthynas â Gwneud Penderfyniad Cyffredinol
(Cymru) ynghylch Gweinyddu Cymhorthdal Cyfrif Refeniw Tai 2004
Motion of Dissatisfaction in respect of the Making of the (Wales) General
Determination of Administration of Housing Revenue Account Subsidy 2004**

The Deputy Presiding Officer: In accordance with Standing Order No. 29.5, at least 10 Members have tabled a motion of dissatisfaction in respect of the Making of the (Wales) General Determination of Administration of Housing Revenue Account Subsidy 2004. If this motion is carried, Standing Order Nos. 24.6 and 24.26 shall apply to its making.

William Graham: I propose the following motion in my name, and in the names of David Melding, Nick Bourne, David Davies, Alun Cairns, Glyn Davies, Brynle Williams, Mark Isherwood, Laura Anne Jones and Lisa Francis. I propose that

the National Assembly for Wales, acting under Standing Order No. 29.5:

1. expresses its dissatisfaction with the Minister for Social Justice and Regeneration's proposal, e-mailed to Assembly Members on 15 April 2004, to disapply the procedures set out in Standing Order No. 29.3 (i), (ii) and (iii) in the making of 'The (Wales) General Determination of Administration of Housing Revenue Account Subsidy 2004'; and

2. resolves that Standing Orders No. 24.6 to No. 24.26 shall apply to the making of this determination. (NNDM1935)

The Conservative group proposes this motion to express dissatisfaction, not with the objectives that the Minister wished to implement, but with the method by which she sought to achieve those objectives. Her notice of intention was issued on 15 April, in the middle of the Easter recess, and the Minister indicated the need for this determination to relate to local authority housing after 6 May 2004. It is

'to assist local authorities in their cash flow management for 2004-05'.

It is a determination made while local

Y Dirprwy Lywydd: Yn unol â Rheol Sefydlog Rhif 29.5, mae o leiaf 10 Aelod wedi cyflwyno cynnig o anfodlonrwydd mewn perthynas â Gwneud Penderfyniad Cyffredinol (Cymru) ynghylch Gweinyddu Cymhorthdal Cyfrif Refeniw Tai 2004. Os derbynnir y cynnig hwn, bydd Rheolau Sefydlog Rhifau 24.6 a 24.26 yn gymwys wrth ei wneud.

William Graham: Cynigiaf y cynnig canlynol yn fy enw i, ac yn enwau David Melding, Nick Bourne, David Davies, Alun Cairns, Glyn Davies, Brynle Williams, Mark Isherwood, Laura Anne Jones a Lisa Francis. Cynigiaf fod

Cynulliad Cenedlaethol Cymru, gan weithredu o dan Reol Sefydlog Rhif 29.5:

1. yn mynegi ei anfodlonrwydd â chynnig y Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol ac Adfywio, a anfonwyd mewn e-bost at Aelodau'r Cynulliad ar 15 Ebrill 2004, y dylai'r gweithdrefnau a nodwyd yn Rheol Sefydlog Rhif 29.3(i), (ii) a (iii) gael eu datgymhwyso wrth wneud 'Penderfyniad Cyffredinol (Cymru) ynghylch Gweinyddu Cymhorthdal Cyfrif Refeniw Tai 2004'; a

2. yn penderfynu y bydd Rheolau Sefydlog 24.6 i 24.26 yn gymwys wrth wneud y penderfyniad hwn. (NNDM1935)

Mae grŵp y Ceidwadwyr yn cynnig y cynnig hwn i fynegi anfodlonrwydd, nid gyda'r amcanion yr oedd y Gweinidog am eu cyflawni, ond gyda'r dull a ddefnyddiodd i geisio cyflawni'r amcanion hynny. Dosbarthwyd ei hysbysiad o fwriad ar 15 Ebrill, yng nghanol toriad y Pasg, a nododd y Gweinidog yr angen i'r penderfyniad hwn ymwneud â thai awdurdod lleol ar ôl 6 Mai 2004. Ei fwriad yw

cynorthwyo awdurdodau lleol wrth iddynt reoli eu llif arian ar gyfer 2004-05.

Mae'n benderfyniad a wnaed tra oedd

authorities were still considering the matter, as the notice of intention plainly states:

‘Local government is being consulted on the proposed determination.... Following the agreement of the WLGA, the local authority consultation period is due to finish on 5 May 2004. Any comments received from authorities will be made known to the Assembly Minister.’

Not only did the Minister issue this notification during Easter recess, but she made it with little regard to the consultation period agreed for local authorities to comment on this determination.

Our concern in relation to scrutiny is that this determination should have been considered by the Social Justice and Regeneration Committee or tabled for Plenary discussion. The Minister may be correct in her opinion that it is inappropriate for this item to go to subject committee, to the Legislation Committee or to be debated in Plenary because it is a technical item covering the cash flows of housing revenue account subsidies, but effective scrutiny requires that those charged with the responsibility to scrutinise be afforded the opportunity to comment. If we were to revert to a fortnightly cycle of subject committee meetings, we could reorganise our time so that we could scrutinise efficiently. The Minister would have had time to make her views known to the Social Justice and Regeneration Committee, and would not have to resort to making a determination. It should be noted that restricting the effective scrutiny of Government policy is not restricted to the Assembly. Last month, the Hansard Society published a study warning that the timetabling system that was recently introduced in Westminster has resulted in many Bills being subjected to partial or haphazard scrutiny, and sometimes no parliamentary scrutiny whatsoever.

As much as this administration may wish to adopt this policy, the Assembly opposition parties will strive to ensure that matters are fully considered. The Assembly Business Committee mirrored the intention behind this

awdurdodau lleol yn parhau i ystyried y mater, fel y mae'r hysbysiad o fwriad yn nodi'n glir:

Ymgynghorir â llywodraeth leol o ran y penderfyniad arfaethedig.... Yn dilyn cytundeb CLILC, bwriedir i'r ymgynghoriad ag awdurdodau lleol ddod i ben ar 5 Mai 2004. Hysbysir Gweinidog y Cynulliad am unrhyw sylwadau a geir gan awdurdodau.

Nid yn unig y cyhoeddodd y Gweinidog yr hysbysiad hwn yn ystod toriad y Pasg, ond gwnaeth hynny heb roi fawr o ystyriaeth i'r cyfnod ymgynghori y cytunwyd arno i awdurdodau gyflwyno sylwadau ar y penderfyniad hwn.

Ein pryder mewn perthynas â chraffu yw y dylai'r Pwyllgor Cyfiawnder Cymdeithasol ac Adfywio fod wedi ystyried y penderfyniad hwn neu y dylid bod wedi'i gyflwyno i'w drafod mewn Cyfarfod Llawn. Efallai fod y Gweinidog yn iawn nad yw'n briodol i'r eitem hon fynd i bwyllgor pwnc nac i'r Pwyllgor Deddfau ac nad yw'n briodol cynnal dadl arni mewn Cyfarfod Llawn am ei bod yn eitem dechnegol sy'n ymwneud â llif arian cymorthdaliadau cyfrif refeniw tai, ond mae craffu effeithiol yn ei gwneud yn ofynnol i'r rhai sy'n gyfrifol am graffu gael y cyfle i roi sylwadau. Pe baem yn dychwelyd at gynnal cyfarfodydd pwnc bob pythefnos, gallem aildrefnu ein hamser fel y gallem graffu'n effeithlon. Byddai'r Gweinidog wedi cael amser i leisio ei barn yn y Pwyllgor Cyfiawnder Cymdeithasol ac Adfywio, ac ni fyddai'n rhaid iddi gyflwyno penderfyniad. Dylid nodi nid dim ond yn y Cynulliad y cyfyngir ar y broses o graffu ar bolisi'r Llywodraeth yn effeithiol. Y mis diwethaf, cyhoeddodd Cymdeithas Hansard astudiaeth yn rhybuddio bod y system amserlennu a gyflwynwyd yn San Steffan yn ddiweddar wedi golygu mai dim ond yn rhannol neu ar hap y creffir ar lawer o Fesurau, ac weithiau ni cheir unrhyw broses graffu seneddol o gwbl.

Er bod y weinyddiaeth hon am fabwysiadu'r polisi hwn, bydd gwrthbleidiau'r Cynulliad yn ceisio sicrhau y caiff materion eu hystyried yn llawn. Mae Pwyllgor Busnes y Cynulliad wedi adlewyrchu'r bwriad y tu ôl

motion of dissatisfaction this week when it referred two Orders that another Assembly Minister sought to introduce via the accelerated procedure to the relevant subject committee for consideration. This Minister knew of the timing of the elections to which these Orders refer. We need to be assured that this is not another example of legislation by afterthought, or an error of administration. We accept the responsibility given to us by the electorate of Wales to scrutinise, to hold the administration to account for its policies, and to promote open and transparent Government.

David Lloyd: The (Wales) General Determination of Administration of Housing Revenue Account Subsidy 2004 is a largely technical piece of legislation. However, I share the concerns about the use of procedures other than standard procedures, particularly the executive procedure that was used in this case, as it has been in many others. As William Graham outlined, the issue is our ability as Assembly Members to scrutinise the work of the Welsh Assembly Government.

In this case, local authorities were issued with the calculation of their housing revenue account subsidies on 29 January 2004. Local government was being consulted on the proposed determination that is before us today up until 5 May 2004. The Minister invoked the emergency procedure to bring in the determination, as William said, on 6 May 2004—the day after the consultation closed. The use of procedures other than the standard procedure, particularly the executive procedure, is supposed to be confined to situations where it is not reasonably practicable to invoke the standard procedure. It means that measures are passed in the name of all National Assembly Members without recourse to the Legislation Committee, a subject committee or Plenary. There is an onus on us to scrutinise what is passed in the name of all Members.

4.30 p.m.

The housing revenue account subsidies legislation has been around since the end of

i'r cynnig hwn o anafodlonrwydd yr wythnos hon, pan gyfeiriodd ddau Orchymyn yr oedd Gweinidog arall y Cynulliad yn ceisio eu cyflwyno drwy weithdrefn gyflym i'r pwyllgor pwnc perthnasol eu hystyried. Yr oedd y Gweinidog hwn yn ymwybodol o amseriad yr etholiadau y mae'r Gorchymynion hyn yn cyfeirio atynt. Mae angen inni fod yn siŵr nad yw hon yn enghraifft arall o ddeddfwriaeth a gyflwynir wedi ailfeddwl, neu wall gweinyddol. Derbyniwn y cyfrifoldeb a roddir inni gan etholwyr Cymru i graffu, dwyn y weinyddiaeth i gyfrif am ei pholisïau, a hyrwyddo Llywodraeth agored a thryloyw.

David Lloyd: Deddfwriaeth dechnegol i raddau helaeth yw Penderfyniad Cyffredinol (Cymru) ynghylch Gweinyddu Cymhorthdal Cyfrif Refeniw Tai 2004. Fodd bynnag, cytunaf â'r pryderon o ran defnyddio gweithdrefnau heblaw gweithdrefnau safonol, yn arbennig y weithdrefn weithredol a ddefnyddiwyd yn yr achos hwn, fel sydd wedi digwydd mewn llawer o achosion eraill. Fel yr amlinellodd William Graham, y mater i'w ystyried yw ein gallu fel Aelodau'r Cynulliad i graffu ar waith Llywodraeth Cynulliad Cymru.

Yn yr achos hwn, cafodd awdurdodau lleol gyfrifiad eu cymorthdaliadau cyfrif refeniw tai ar 29 Ionawr 2004. Ymgynghorid â llywodraeth leol ar y penderfyniad arfaethedig sydd ger ein bron heddiw hyd at 5 Mai 2004. Defnyddiodd y Gweinidog y weithdrefn frys i gyflwyno'r penderfyniad, fel y dywedodd William, ar 6 Mai 2004—y diwrnod ar ôl i'r ymgynghoriad ddod i ben. Dim ond mewn sefyllfaoedd lle nad yw'n rhesymol ymarferol ddefnyddio'r weithdrefn safonol y dylid defnyddio gweithdrefnau eraill, yn arbennig y weithdrefn weithredol. Golyga y caiff mesurau eu pasio yn enw pob un o Aelodau'r Cynulliad Cenedlaethol heb eu cyfeirio at y Pwyllgor Deddfau, pwyllgor pwnc neu Gyfarfod Llawn. Mae'n ddyletswydd arnom graffu ar yr hyn a gaiff ei basio yn enw pob Aelod.

Mae deddfwriaeth cymorthdaliadau cyfrif refeniw tai wedi bod o gwmpas ers diwedd

January, and therefore, efficient administration should have enabled the use of the standard procedure in time for the 6 May 2004 deadline. Speaking as a Member of the Legislation Committee since 1999, the use, or overuse, of the emergency procedure, now called the executive procedure, has always been a source of concern for Assembly Members of all parties on that committee. Heavy use of the executive procedure denies proper scrutiny by Members in the Legislation Committee and in subject committees. It should be an emergency fallback option, not the usual means of handling legislative business. Of a total of 659 Orders considered by the Legislation Committee between June 1999 and February 2003, some 261, or 40 per cent, of those Orders were made by executive, or emergency, procedure. The Legislation Committee Chair, Glyn Davies, recently wrote to Ministers, questioning their use of executive procedures—delays between the administrations in London and Cardiff was given as one explanation. The replies to Glyn Davies's letters are awaited with interest. With regard to the legislation before us, I share the concerns expressed. For proper scrutiny of legislation here, the executive procedure should be the exception rather than the rule.

Jenny Randerson: As Chair of the Business Committee, I can indicate that the Business Committee has spent much time expressing its concern about inappropriate use of the executive procedure. We have just heard an example of the reasons, which are often not appropriate. In recent weeks, proposed legislation has come before the Business Committee that was passed several years ago in England and which is now being proposed under executive procedure in the Assembly, or via accelerated procedure in two particular cases. Such legislation should be open to debate. There is a feeling among certain people—and I am not necessarily saying that that is among members of the Government—that one way or another we will ensure that something that needs to be passed will get passed and we will cut corners so that it happens. Right throughout Government and the staff, it must be made clear that, if a measure ought to be debated and consulted on

mis Ionawr ac, felly, dylai gweinyddiaeth effeithlon fod wedi ei gwneud yn bosibl defnyddio'r weithdrefn safonol cyn y terfyn amser, sef 6 Mai 2004. Gan siarad fel Aelod o'r Pwyllgor Deddfau ers 1999, bu'r defnydd, neu'r gorddefnydd, o'r weithdrefn frys, sef y weithdrefn weithredol bellach, bob amser yn destun pryder i Aelodau'r Cynulliad o bob plaid ar y pwyllgor hwnnw. Mae defnydd sylweddol o'r weithdrefn weithredol yn golygu nad yw Aelodau yn craffu ar ddeddfwriaeth yn briodol yn y Pwyllgor Deddfau nac mewn pwyllgorau pwnc. Dylid ei defnyddio fel dewis brys wrth gefn, yn hytrach na'r ffordd arferol o drin busnes deddfwriaethol. O gyfanswm o 659 o Orchmynion a ystyriwyd gan y Pwyllgor Deddfau rhwng mis Mehefin 1999 a mis Chwefror 2003, gwnaed tua 261 ohonynt, neu 40 y cant, drwy weithdrefn weithredol, neu weithdrefn frys. Ysgrifennodd Cadeirydd y Pwyllgor Deddfau, Glyn Davies, at Weinidogion yn ddiweddar, gan gwestiynu eu defnydd o weithdrefnau gweithredol—rhoddwyd oedi rhwng gweinyddiaethau yn Llundain a Chaerdydd fel un esboniad. Arhoswn yn frwd am yr ymatebion i lythyrau Glyn Davies. O ran y ddeddfwriaeth ger ein bron, cytunaf â'r pryderon a fynegwyd. Er mwyn craffu ar ddeddfwriaeth yn briodol yma, dylid defnyddio'r weithdrefn weithredol fel eithriad yn hytrach na'r rheol.

Jenny Randerson: Fel Cadeirydd y Pwyllgor Busnes, gallaf nodi bod y Pwyllgor Busnes wedi treulio llawer o amser yn mynegi ei bryder ynghylch y defnydd amhriodol o'r weithdrefn weithredol. Yr ydym newydd glywed enghraifft o'r rhesymau, nad ydynt yn briodol yn aml. Yn ystod yr wythnosau diwethaf, mae deddfwriaeth arfaethedig wedi dod gerbron y Pwyllgor Busnes a basiwyd yn Lloegr sawl blwyddyn yn ôl ac a gynigir yn awr o dan weithdrefn weithredol yn y Cynulliad, neu drwy weithdrefn gyflym mewn dau achos penodol. Dylid cynnal dadl ar ddeddfwriaeth o'r fath. Mae teimlad ymhlith rhai pobl—ac ni ddywedaf o reidrwydd mai ymhlith aelodau'r Llywodraeth y mae hynny—y byddwn yn sicrhau bod rhywbeth y mae angen ei basio yn cael ei basio rywsut neu'i gilydd ac y byddwn yn torri corneli fel y gall hynny ddigwydd. Ar draws y Llywodraeth gyfan ac ymhlith y staff, rhaid egluro, pe

properly, we have the right to insist on that. They cannot be sure that we will be prepared to be flexible and cut corners on every occasion to ensure that.

The Minister for Social Justice and Regeneration (Edwina Hart): I think that it is fair to say—looking to my fellow committee members—that I have always enabled full scrutiny of legislation, if I am able to do so, via the committee. I have always tried to adopt the standard procedure rather than rush legislation through executive procedures, for that is the way I take matters forward. Only this morning in committee, on certain anti-social behaviour items, I sought cross-party support to ensure proper discussion through the standard procedure on the issues rather than rushing to use executive procedure, as the Office of the Deputy Prime Minister may have wished me to do, to bring in some central Government issues.

This determination is a technical matter, and the use of Standing Order No. 27.4 to consult with Assembly Members on the proposed administration determination in parallel with the local authority consultation replicates the procedure that has been accepted in recent years for the two main determinations each year for local housing subsidy and accounting purposes. It was used again to consult on the administration determination, so that the final determination could be made and issued as soon as possible to assist local authorities with their cash flow management issues.

I believe that I was correct. On 29 January, the Assembly issued the HRAS determination for 2004-05, which provides for the actual calculation of an individual authority's non-rebate housing revenue account subsidies for the year. Under this determination, it is anticipated that some authorities will be required to pay HRAS to the Assembly. As the existing HRAS administration determination only provides for the basis of making on-account payments

byddai'n briodol trafod mesur ac ymgynghori arno'n briodol, fod gennym yr hawl i fynnu hynny. Ni allant fod yn siŵr y byddwn yn barod i fod yn hyblyg a thorri corneli bob tro er mwyn sicrhau hynny.

Y Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol ac Adfywio (Edwina Hart): Credaf ei bod yn deg dweud—gan edrych ar fy nghyd-aelodau yn y pwyllgor—fy mod bob amser wedi sicrhau y gellir craffu'n llawn ar ddeddfwriaeth, os gallaf wneud hynny, drwy'r pwyllgor. Yr wyf bob amser wedi ceisio mabwysiadu'r weithdrefn safonol yn hytrach na chyflwyno deddfwriaeth ar frys drwy weithdrefnau gweithredol, am mai dyma'r ffordd y byddaf yn gweithredu ar faterion. Dim ond y bore yma yng nghyfarfod y pwyllgor, ar rai eitemau o ran ymddygiad gwrthgymdeithasol, gofynnais am gefnogaeth drawsbleidiol i sicrhau trafodaeth briodol drwy'r weithdrefn safonol ar y materion yn hytrach na rhuthro i ddefnyddio'r weithdrefn weithredol, fel y byddai Swyddfa Dirprwy Prif Weinidog y DU wedi dymuno imi ei wneud, er mwyn cyflwyno rhai materion Llywodraeth ganolog.

Mae'r penderfyniad hwn yn fater technegol, ac mae defnyddio Rheol Sefydlog Rhif 27.4 i ymgynghori ag Aelodau'r Cynulliad ar y penderfyniad gweinyddu arfaethedig yn gyfochrog â'r ymgynghoriad ag awdurdodau lleol yn atgynhyrchu'r weithdrefn a dderbyniwyd yn ystod y blynyddoedd diwethaf ar gyfer y ddau brif benderfyniad bob blwyddyn at ddibenion cymhorthdal tai lleol a chyfrifyddu. Fe'i defnyddiwyd eto i ymgynghori ar y penderfyniad gweinyddu, fel y gellid gwneud y penderfyniad terfynol a'i gyhoeddi cyn gynted â phosibl er mwyn cynorthwyo awdurdodau lleol wrth iddynt ymdrin â materion o ran rheoli llif arian.

Credaf fy mod yn gywir. Ar 29 Ionawr, cyhoeddodd y Cynulliad y penderfyniad o ran cymhorthdal cyfrif refeniw tai ar gyfer 2004-05, sy'n darparu ar gyfer cyfrifiad gwirioneddol cymorthdaliadau cyfrif refeniw tai awdurdod unigol nad ydynt yn ad-daliadau ar gyfer y flwyddyn. O dan y penderfyniad hwn, disgwylir y bydd yn ofynnol i rai awdurdodau dalu cymhorthdal cyfrif refeniw tai i'r Cynulliad. Gan fod y penderfyniad presennol ynghylch gweinyddu

of HRAS to authorities during the year, a revised HRAS administration determination is required. That will provide for the Assembly to recover on-account amounts of subsidies while making on-account payments, and for the associated settlements of the final subsidies for the year. Therefore, this is technical and it must be done within a certain timescale.

With the agreement of the Welsh Local Government Association, which is the organisation that must be involved in this consultation, there was a four-week consultation period. We received no responses on that consultation, because this is how we normally deal with business.

There are issues, and I can understand Members' feelings about the need for scrutiny of legislation, but, on this occasion, I believe that I dealt with the matter correctly, and I ask Members to oppose the Tory Party motion.

William Graham: I have nothing further to say.

cymhorthdal cyfrif refeniw tai yn darparu ar gyfer gwneud taliadau cymhorthdal cyfrif refeniw tai dros dro i awdurdodau yn ystod y flwyddyn yn unig, mae angen penderfyniad diwygiedig ynghylch gweinyddu cymhorthdal cyfrif refeniw tai. Bydd hynny yn sicrhau y gall y Cynulliad adennill symiau cymorthdaliadau dros dro wrth wneud taliadau dros dro, ac ar gyfer setliadau cysylltiedig cymorthdaliadau terfynol ar gyfer y flwyddyn. Felly, mae hyn yn dechnegol a rhaid gwneud hyn o fewn amserlen benodol.

Gyda chytundeb Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, sef sefydliad y mae'n rhaid ei gynnwys yn yr ymgynghoriad hwn, bu cyfnod ymgynghori o bedair wythnos. Ni chawsom unrhyw ymatebion i'r ymgynghoriad hwnnw, am mai dyma'r ffordd yr ydym yn ymdrin â busnes fel arfer.

Mae problemau i'w hwynebu, a gallaf ddeall teimladau'r Aelodau ynghylch yr angen i graffu ar ddeddfwriaeth, ond, y tro hwn, credaf imi ymdrin â'r mater yn gywir, a gofynnaf i Aelodau wrthod cynnig y Blaid Doriâid.

William Graham: Nid oes dim byd arall gennyf i'w ddweud.

*Cynnig (NDM1935): O blaid 21, Ymatal 0, Yn erbyn 30.
Motion (NDM1935): For 21, Abstain 0, Against 30.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Davidson, Jane
Davies, David
Davies, Janet
Francis, Lisa
German, Michael
Graham, William
Hutt, Jane
Isherwood, Mark
Jones, Alun Ffred
Jones, Carwyn
Jones, Laura Anne
Lloyd, David
Melding, David
Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Ryder, Janet
Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Brynle

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Burnham, Eleanor
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davies, Andrew
Davies, Glyn
Davies, Jocelyn
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Idris Jones, Denise
James, Irene
Jones, Ann
Jones, Helen Mary
Law, Peter
Lewis, Huw

Lloyd, Val
 Mewies, Sandy
 Morgan, Jonathan
 Morgan, Rhodri
 Randerson, Jenny
 Sargeant, Carl
 Sinclair, Karen
 Thomas, Catherine
 Thomas, Gwenda

*Gwrthodwyd y cynnig.
 Motion defeated.*

Cymeradwyo Rheoliadau Trwyddedu Gweithgareddau Antur 2004 Approval of the Adventure Activities Licensing Regulations 2004

The Minister for Education and Lifelong Learning (Jane Davidson): I propose that

the National Assembly for Wales, acting under Standing Order No. 25.13, approves the draft Adventure Activities Licensing Regulations 2004. (NDM1949)

In proposing the amendments to the Adventure Activities Licensing Regulations 1996, I make it clear that the proposed regulations are largely a re-enactment of the current regulations, with some minor amendments. They are a consequence of a review of the licensing regime carried out by the Department for Education and Skills on its own behalf, and on behalf of the Welsh Assembly Government and the Scottish Executive, in consultation with interested parties in England, Wales and Scotland.

The current regulations cover the licensing of activity centres in the three countries that provide climbing, caving, remote trekking and non-powered water-borne activity for young people aged under 18. The regulations cover commercial and local-authority-run centres. Although functions under the Activity Centres (Young Persons Safety) Act 1995 are devolved to Wales and Scotland, the decision to retain a single set of regulations and a single licensing authority for England, Wales and Scotland recognises the need for equality of standards and the considerable cross-border flows of people using the centres.

Inspectors check young people's safety at

Y Gweinidog dros Addysg a Dysgu Gydol Oes (Jane Davidson): Cynigiau fod

Cynulliad Cenedlaethol Cymru, gan weithredu o dan Reol Sefydlog Rhif 25.13, yn cymeradwyo'r drafft o Reoliadau Trwyddedu Gweithgareddau Antur 2004. (NDM1949)

Wrth gynnig y gwelliannau i Reoliadau Trwyddedu Gweithgareddau Antur 1996, hoffwn egluro bod y rheoliadau arfaethedig yn ailddeddfu'r rheoliadau cyfredol i raddau helaeth, gyda rhai mân ddiwygiadau. Maent yn deillio o adolygiad o'r gyfundrefn drwyddedu a gynhaliwyd gan yr Adran Addysg a Sgiliau ar ei rhan ei hun, ac ar ran Llywodraeth Cynulliad Cymru a Gweithrediaeth yr Alban, mewn ymgynghoriad â phartïon â diddordeb yng Nghymru, Lloegr a'r Alban.

Mae'r rheoliadau cyfredol yn cwmpasu'r broses o drwyddedu canolfannau gweithgareddau yn y tair gwlad sy'n cynnig gweithgareddau dringo, ogofa, trecio mewn mannau anghysbell a gweithgareddau ar y dŵr nad ydynt yn defnyddio pŵer ar gyfer pobl ifanc o dan 18 oed. Mae'r rheoliadau yn cwmpasu canolfannau masnachol a rhai wedi eu cynnal gan yr awdurdod lleol. Er bod swyddogaethau o dan Ddeddf Canolfannau Antur (Diogelwch Pobl Ifanc) 1995 wedi'u datganoli i Gymru a'r Alban, mae'r penderfyniad i gadw un gyfres o reoliadau ac un awdurdod trwyddedu i Gymru, Lloegr a'r Alban yn cydnabod yr angen i gael safonau cyfartal ac yn cydnabod y bydd llawer o bobl yn croesi ffin i ddefnyddio'r canolfannau.

Mae arolygwyr yn gwirio diogelwch pobl

adventure centres in accordance with the regulations made in 1996. There have been no changes to these or to the fees that they prescribe. The review showed that respondents were supportive of this licensing arrangement and wished it to continue. These regulations change inspection timings and increase fees in line with inflation.

Currently, the Adventure Activities Licensing Authority must inspect, report, process payment and issue or refuse a licence within three months. As most activities run in the summer, that is when most licences come up for renewal. To meet this demand, the authority hires temporary inspectors to enable it to complete inspections in time. This makes the scheme more complex to run and drives up costs.

These regulations would change inspection timings by separating inspection from licence renewal. In future, the AALA will be able to inspect a provider's facilities at any time during the 12 months prior to licence expiry, enabling it to spread inspection work more evenly and avoiding the need to hire temporary inspectors. The increase in fee levels will maintain a balance between costs falling on licensees and their customers, and costs falling on general taxpayers who subsidise each licence through DfES grant in aid to the AALA.

Standing Order No. 25, section 3, provides for subordinate legislation, which is made—whether jointly or not—with a Minister of the UK Government, to be laid before the Assembly for approval prior to being laid before Parliament. The Assembly cannot make any amendments under this procedure; it can only approve or reject the legislation. I invite Members to approve the regulations, which have already been discussed by the Education and Lifelong Learning Committee, in accordance with the procedure under Standing Order No. 25.

ifanc mewn canolfannau antur yn unol â'r rheoliadau a wnaed yn 1996. Ni wnaed unrhyw newidiadau i'r rhain nac i'r ffioedd a bennir ganddynt. Dangosodd yr adolygiad fod yr ymatebwyr yn cefnogi'r trefniant trwyddedu hwn ac am iddo barhau. Mae'r rheoliadau hyn yn newid amseriadau arolygiadau ac yn cynyddu ffioedd yn unol â chwyddiant.

Ar hyn o bryd, rhaid i'r Awdurdod Trwyddedu Gweithgareddau Antur arolygu, cyflwyno adroddiad, prosesu taliad a chyhoeddi neu wrthod trwydded o fewn tri mis. Gan fod y rhan fwyaf o weithgareddau yn cael eu cynnal yn yr haf, dyna pryd y mae'n rhaid adnewyddu'r rhan fwyaf o drwyddedau. Er mwyn ateb y galw hwn, mae'r awdurdod yn cyflogi arolygwyr dros dro i sicrhau y cwblheir arolygiadau mewn pryd. Mae hyn yn golygu bod y cynllun yn fwy cymhleth i'w redeg ac yn cynyddu costau.

Byddai'r rheoliadau hyn yn newid amseriadau arolygiadau drwy wahanu'r broses arolygu oddi wrth y broses adnewyddu trwydded. Yn y dyfodol, bydd yr awdurdod trwyddedu yn gallu archwilio cyfleusterau darparwr unrhyw bryd yn ystod y 12 mis cyn i'r drwydded ddod i ben, gan ei alluogi i gyflawni gwaith arolygu drwy gydol y flwyddyn a chan osgoi'r angen i gyflogi arolygwyr dros dro. Bydd y cynnydd yn y ffioedd yn sicrhau cydbwysedd rhwng y costau y mae'n rhaid i drwyddedigion a'u cwsmeriaid eu talu, a'r costau y mae'n rhaid i drethdalwyr eu talu drwy sybsideiddio pob trwydded drwy gymorth grant DfES i'r awdurdod trwyddedu.

Mae Rheol Sefydlog Rhif 25, adran 3, yn darparu ar gyfer is-ddeddfwriaeth, a wneir—pa un a yw ar y cyd ai peidio—gyda Gweinidog Llywodraeth y DU, i'w chyflwyno gerbron y Cynulliad i'w chymeradwyo cyn cael ei chyflwyno gerbron y Senedd. Ni all y Cynulliad wneud unrhyw welliannau o dan y weithdrefn hon; dim ond cymeradwyo neu wrthod y ddeddfwriaeth y gall ei wneud. Gwahoddaf yr Aelodau i gymeradwyo'r rheoliadau, sydd wedi'u trafod eisoes gan y Pwyllgor Addysg a Dysgu Gydol Oes, yn unol â'r weithdrefn o dan Reol Sefydlog Rhif 25.

4.40 p.m.

Alun Ffred Jones: A gaf eich arweiniad, Ddirprwy Lywydd? Yr oeddwn wedi trefnu gyda'r Llywydd i godi pwynt o drefn sydd yn berthnasol, yn anuniongyrchol, i'r mater hwn. A gaf ei godi wedyn, ar ddiwedd y ddadl?

The Deputy Presiding Officer: Order. You cannot raise a point of order now. You must ask a question.

Alun Ffred Jones: Iawn. Gwn mai mater trefniadol yw hwn yn ymwneud â ffioedd a phatrwm archwilio, ond mae gan yr Awdurdod Trwyddedu Gweithgareddau Antur yr hawl i ganiatáu trwyddedau neu beidio. Yn y broses, pe bai'r awdurdod yn gwrthod caniatâd, a oes gan y sawl sy'n cael ei wrthod yr hawl i apelio? At bwy y byddai'r apêl honno'n mynd, a fyddai gan yr awdurdod unrhyw ran yn yr apêl honno, a phwy fyddai'n cynghori'r sawl a fyddai'n penderfynu ar yr apêl?

Laura Anne Jones: As you have already stated, Minister, the adventure activities licensing regulations affect a range of commercial and other bodies that provide climbing, caving, trekking and non-powered water sports. Many such businesses and bodies in South Wales East, and throughout Wales, provide this kind of activity, and will therefore be expected to hold this licence. It is important that these proposed regulations improve the inspection process without adversely affecting the bodies inspected.

A few concerns have been brought to my attention regarding these proposed regulations. The main concern regards small businesses and the proposed fee increase. Many small firms believed that they were being asked to subsidise the larger firms through this new flat rate fee. I am looking for assurances that this would not be the case. It is estimated that the majority of licence holders—95 per cent—would be classed as small businesses. I am worried that small businesses might be put off from providing adventure activity schemes. If there is any

Alun Ffred Jones: May I seek your guidance, Deputy Presiding Officer? I had agreed with the Presiding Officer to raise a point of order that relates, indirectly, to this issue. May I raise it later, at the end of the debate?

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Ni allwch godi pwynt o drefn yn awr. Rhaid ichi ofyn cwestiwn.

Alun Ffred Jones: Fine. I realise that this is a procedural matter relating to fees and inspection patterns, but the Adventure Activities Licensing Authority has the right to approve or refuse licences. As part of the process, if the authority refuses to grant a licence, does the person who is refused have the right to appeal? To whom would that appeal be directed, would the authority be involved in that appeal, and who would advise those who decide on the outcome of the appeal?

Laura Anne Jones: Fel yr ydych wedi'i nodi eisoes, Weinidog, mae rheoliadau trwyddedu gweithgareddau antur yn effeithio ar amrywiaeth o gyrff masnachol a chyrrff eraill sy'n darparu gweithgareddau dringo, ogofa, trecio a chwaraeon dŵr nad ydynt yn defnyddio pŵer. Mae llawer o fusnesau a chyrrff o'r fath yn Nwyrain De Cymru, a ledled Cymru, yn darparu'r math hwn o weithgareddau, ac felly bydd disgwyl iddynt gael trwydded. Mae'n bwysig bod y rheoliadau arfaethedig hyn yn gwella'r broses arolygu heb gael effaith andwyol ar y cyrrff a arolygir.

Mae sawl pryder wedi'u dwyn i'm sylw ynghylch y rheoliadau arfaethedig hyn. Mae a wnelo'r prif bryder â busnesau bach a'r cynnydd arfaethedig mewn ffioedd. Yr oedd llawer o gwmnïau bach o'r farn ein bod yn gofyn iddynt sybsideiddio'r cwmnïau mwy drwy'r ffi gyfradd unffurf hon. Hoffwn gael sicrwydd na fyddai hyn yn wir. Amcangyfrifir y byddai'r rhan fwyaf o'r rhai â thrwydded—95 y cant—yn cael eu categorio fel busnesau bach. Pryderaf y gallai hyn rwystro busnesau bach rhag darparu cynlluniau gweithgareddau antur. Os

confusion for small businesses as to how the new fees would work, this should be addressed.

It would be a shame if, as remarked by a few respondents during the consultation, some providers cease to operate licensable activities, while others are not encouraged to run them. However, it is important that regulations are put in place for these kinds of adventure activity schemes. It is only right that we look to ensure good safety management so that all those who use the facilities do so with peace of mind.

As a keen sporting fan, I have always looked to promote young people's development through sport and activity. I would therefore like to see many more facilities made available across Wales and south-east Wales, and we must encourage businesses into this sector. I would welcome regulations that would ensure that all bodies involved with adventure facilities safely deliver these activities. However, I would hope that we would constantly look to support such bodies, particularly small businesses, to promote and provide all sporting activities.

Peter Black: I welcome these regulations. They have been scrutinised by the Education and Lifelong Learning Committee where, I believe, they were unanimously supported. It is important that these regulations are passed, because separating the inspection from the licensing activity enables an inspection on a much more flexible basis than previously. This is a safety issue, ensuring that these activities are delivered for youngsters in a way that is compatible with protecting their safety and their lives.

There have been several incidents in the past, which may well have been dealt with if there had been this sort of inspection regime, whereby inspectors can go in at any time in the 12 months prior to the granting of a licence so that they can ensure that the activity is being properly run, in accordance with the regulations. On the inspection, the Welsh Liberal Democrats will be keen that the issues that the inspectors need to address

ceir unrhyw ddrysych ymhlith busnesau bach o ran sut y byddai'r ffioedd newydd yn gweithio, dylid ymdrin â hyn.

Fel y nododd sawl un a ymatebodd i'r ymgynghoriad, byddai'n drueni o beth pe bai rhai darparwyr yn rhoi'r gorau i gynnal gweithgareddau trwyddedadwy, a bod darparwyr eraill yn penderfynu peidio â'u cynnal. Fodd bynnag, mae'n bwysig rhoi rheoliadau ar waith ar gyfer y mathau hyn o gynlluniau gweithgareddau antur. Mae'n briodol inni geisio sicrhau y caiff diogelwch ei reoli'n dda fel bod pawb sy'n defnyddio'r cyfleusterau yn gwneud hynny gyda thawelwch meddwl.

A minnau'n gefnogwr chwaraeon brwd, yr wyf bob amser wedi ceisio hyrwyddo datblygiad pobl ifanc drwy chwaraeon a gweithgareddau. Felly, hoffwn weld llawer mwy o gyfleusterau ledled Cymru a'r Ddedwyrain, a rhaid inni annog busnesau yn y sector hwn. Byddwn yn croesawu rheoliadau a fyddai'n sicrhau bod pob corff sy'n ymwneud â chyfleusterau antur yn cynnal y gweithgareddau hyn yn ddiogel. Fodd bynnag, byddwn yn gobeithio y byddem yn ceisio helpu cyrff o'r fath yn barhaus, yn arbennig busnesu bach, i hyrwyddo a darparu pob math o weithgareddau chwaraeon.

Peter Black: Croesawaf y rheoliadau hyn. Mae'r Pwyllgor Addysg a Dysgu Gydol Oes wedi craffu arnynt a chredaf iddynt gael eu cefnogi'n unfrydol. Mae'n bwysig pasio'r rheoliadau hyn, am fod gwahanu'r broses arolygu oddi wrth y gweithgaredd trwyddedu yn sicrhau y gellir cynnal arolygiadau mewn modd llawer mwy hyblyg nag o'r blaen. Mae a wnelo hyn â diogelwch, gan sicrhau y caiff y gweithgareddau hyn eu cyflwyno i bobl ifanc mewn modd sy'n gydnaws â'u diogelwch a diogelu eu bywydau.

Bu sawl digwyddiad yn y gorffennol, yr ymdrinid â hwy efallai pe bai'r math hwn o weithdrefn arolygu wedi bod ar gael, lle y gall arolygwyr ymweld unrhyw bryd yn y 12 mis cyn rhoi trwydded fel y gallant sicrhau bod y gweithgaredd yn cael ei gynnal yn briodol, yn unol â'r rheoliadau. O ran yr arolygiad, bydd Democratiaid Rhyddfrydol Cymru yn awyddus bod y materion y bydd angen i'r arolygwyr ymdrin â hwy wrth

when considering these activities cover a wide range of issues, several of which were put in train by my colleague, Jenny Randerson, when she was the Minister responsible for culture. There must be a risk assessment of all activities, and I would hope that any inspection would take account of that. There must be clear advice and signposting in areas where such activities take place. The Minister may also wish to discuss with the Minister for Culture, Welsh Language and Sport—he may be responsible for this issue—that when youngsters take part in outdoor activities, it is often difficult for them to obtain weather forecasts. I understand that weather forecasts must be paid for and many organisations cannot afford the costs. Without those forecasts, when they embark on activities, they may find that they are placing themselves in danger. I hope that that can be taken on board as part of the inspection activities to which these regulations relate.

The Minister for Education and Lifelong Learning (Jane Davidson): In terms of having a complaints procedure, there is no formal remit for the National Assembly for Wales to investigate complaints against the licensing authority. However, if the Assembly Government concluded that Tourism Quality Services Limited was failing to fulfil its functions as the licensing authority, it could investigate with a view to designating another body as a licensing authority for outdoor adventure centres in Wales. We can consider how the licensing authority is complying with its statutory functions, but the Assembly has no powers to direct the authority to reconsider a decision in an individual case. However, an unsuccessful applicant for a licence can appeal against that decision. I am responsible for determining such appeals. If someone is dissatisfied with the outcome of that process, because it is a quasi-judicial appeal, they can apply for a judicial review.

Laura, you are right in saying that the majority of centres are small businesses. The reason why these regulations are important, and why the majority of consultees strongly

ystyried y gweithgareddau hyn yn cwmpasu amrywiaeth eang o faterion, y dechreuodd fy nghyd-Aelod, Jenny Randerson, weithredu ar rai ohonynt, pan oedd yn Weinidog dros ddiwylliant. Rhaid cynnal asesiad risg o'r holl weithgareddau, a gobeithiaf y byddai unrhyw arolygiad yn ystyried hynny. Rhaid sicrhau bod cyngor ac arwyddion clir mewn ardaloedd lle y cynhelir gweithgareddau o'r fath. Efallai yr hoffai'r Gweinidog drafod gyda'r Gweinidog dros Ddiwylliant, y Gymraeg a Chwaraeon—efallai mai ef sy'n gyfrifol am y mater hwn—ei bod yn aml yn anodd i bobl ifanc gael rhagolygon tywydd pan fyddant yn cymryd rhan mewn gweithgareddau awyr agored. Deallaf fod yn rhaid talu am ragolygon tywydd ac na all llawer o sefydliadau dalu'r costau. Heb y rhagolygon hynny, pan fyddant yn cychwyn ar unrhyw weithgaredd, efallai y byddant yn eu rhoi eu hunain mewn perygl. Gobeithiaf y gellir ystyried hyn fel rhan o'r gweithgareddau arolygu y mae'r rheoliadau hyn yn berthnasol iddynt.

Y Gweinidog dros Addysg a Dysgu Gydol Oes (Jane Davidson): O ran cael gweithdrefn gwyno, nid oes cylch gwaith ffurfiol i Gynulliad Cenedlaethol Cymru ymchwilio i gwynion yn erbyn yr awdurdod trwyddedu. Fodd bynnag, pe bai Llywodraeth y Cynulliad yn dod i'r casgliad nad oedd Tourism Quality Services Cyfyngedig yn cyflawni ei swyddogaethau fel awdurdod trwyddedu, gallai ymchwilio i'r mater gyda'r bwriad o bennu corff arall fel awdurdod trwyddedu ar gyfer canolfannau antur awyr agored yng Nghymru. Gallwn ystyried sut y mae'r awdurdod trwyddedu yn cydymffurfio â'i swyddogaethau statudol, ond nid oes unrhyw bwerau gan y Cynulliad i gyfarwyddo'r awdurdod i ailystyried penderfyniad mewn achos unigol. Fodd bynnag, gall ymgeisydd na lwyddodd i gael trwydded apelio yn erbyn y penderfyniad hwnnw. Yr wyf yn gyfrifol am benderfynu ar apeladau o'r fath. Os bydd rhywun yn anfodlon ar ganlyniad y broses honno, am mai apêl led-farnwrol ydyw, gall wneud cais am adolygiad barnwrol.

Laura, yr ydych yn iawn i ddweud mai busnesau bach yw'r mwyafrif o ganolfannau. Y rheswm pam y mae'r rheoliadau hyn yn bwysig, a pham y mae'r rhan fwyaf o'r bobl

support them, is that they treat everyone fairly and equally. They improve the situation regarding assessing licences because there is flexibility regarding licence applications being dealt with at any time during the year. This will stop people having to queue and worry whether the wait for a licence application to be dealt with will affect their businesses before the summer months. As I noted in my speech, fees are kept in line with inflation.

You are right, Peter; weather forecasts are the responsibility of my colleague, the Minister for Culture, Welsh Language and Sport. He informs me that, thanks to the Welsh Assembly Government, weather forecasts for Snowdonia and the Brecon Beacons, which have the largest number of centres, are available at 5 a.m. on the internet. He will ensure that Members are given the website address so that they can check weather forecasts at 5 a.m..

yr ymgynghorwyd â hwy yn eu cefnogi'n frwd, yw eu bod yn trin pawb mewn modd teg a chyfartal. Maent yn gwella'r sefyllfa o ran asesu trwyddedau am fod hyblygrwydd i ymdrin â cheisiadau am drwydded unrhyw bryd yn ystod y flwyddyn. Bydd hyn yn golygu nad oes yn rhaid i bobl giwio a phryderu a fydd yr amser y mae'n rhaid iddynt aros i rywun ymdrin â'u cais am drwydded yn effeithio ar eu busnesau cyn yr haf. Fel y nodais yn fy araith, mae ffioedd yn codi yn unol â chwyddiant.

Yr ydych yn gywir, Peter; fy nghyd-Weinidog, y Gweinidog dros Ddiwylliant, y Gymraeg a Chwaraeon, sy'n gyfrifol am ragolygon tywydd. Mae'n fy hysbysu bod rhagolygon tywydd ar gyfer Eryri a Bannau Brycheiniog, sydd â'r nifer fwyaf o ganolfannau, ar gael am 5 a.m. ar y rhyngwrwyd, diolch i Lywodraeth Cynulliad Cymru. Bydd yn sicrhau y caiff Aelodau gyfeiriad y wefan fel y gallant edrych ar y rhagolygon tywydd am 5 a.m..

Cynnig (NDM1949): O blaid 48, Ymatal 0, Yn erbyn 0.

Motion (NDM1949): For 48, Abstain 0, Against 0.

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davies, Andrew
Davies, Glyn
Davies, Janet
Davies, Jocelyn
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Francis, Lisa
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
Isherwood, Mark
James, Irene
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Helen Mary

Jones, Laura Anne
 Law, Peter
 Lewis, Huw
 Lloyd, David
 Lloyd, Val
 Melding, David
 Mewies, Sandy
 Morgan, Jonathan
 Morgan, Rhodri
 Neagle, Lynne
 Randerson, Jenny
 Ryder, Janet
 Sargeant, Carl
 Sinclair, Karen
 Thomas, Catherine
 Thomas, Gwenda
 Thomas, Rhodri Glyn
 Williams, Brynle

*Derbyniwyd y cynnig.
 Motion carried.*

*Daeth y Llywydd i'r Gadair am 4.50 p.m.
 The Presiding Officer took the Chair at 4.50 p.m.*

Pwynt o Drefn Point of Order

Alun Ffred Jones: Pwynt o drefn. Codaf y pwynt hwn o dan bwynt 1.2 y Cod Ymarfer ar Ddarparu Gwybodaeth i Aelodau'r Cynulliad, sy'n cyfeirio at y ffaith y dylai Aelodau allu cael gafael ar wybodaeth yn rhwydd. Mae'r canllawiau ar ohebiaeth y Cabinet yn sôn am gyfnod rhesymol i ymateb i ohebiaeth, sef 10 diwrnod a 15 diwrnod mewn achosion arbennig. Bùm yn gohebu gyda'r Gweinidog dros Addysg a Dysgu Gydol Oes ar fater sy'n berthnasol i'r testun yr ydym newydd ei drafod. Anfonais y neges e-bost cyntaf ar 17 Chwefror, yr ail ar 16 Mawrth a'r trydydd yn holi am ymateb brys ar 2 Ebrill. Anfonais lythyr yn holi am ymateb ar 16 Ebrill. Yr wyf wedi ymdrechu i gael ymateb bedair gwaith dros gyfnod o dri mis, ond nis cefais. Gofynnaf am arweiniad gennyh, Lywydd, ar ba un a yw hyn yn dderbyniol ai peidio?

Y Llywydd: Yr wyf yn ddiolchgar i'r Aelod am roi gwybod imi ymlaen llaw am y pwynt o drefn hwn. Bydd Gweinidogion wedi clywed yr hyn a ddywedodd Alun Ffred Jones. Pan fydd Aelod yn ceisio gwybodaeth i baratoi ar gyfer dadl neu agwedd arall ar drafodion y Cynulliad, mae'n bwysig cofio am y cyfrifoldeb i sicrhau bod y wybodaeth

Alun Ffred Jones: Point of order. I raise this point under point 1.2 of the Code of Practice on the Provision of Information to Assembly Members, which refers to the fact that Members should be able to access information easily. The Cabinet's guidance on correspondence details the reasonable period of time for responding to correspondence, which is 10 days and 15 days in special circumstances. I have been corresponding with the Minister for Education and Lifelong Learning on an issue relevant to the subject that we have just discussed. I sent the first e-mail on 17 February, the second on 16 March and a third seeking an urgent response on 2 April. I sent a letter seeking a response on 16 April. I have sought a response on four occasions over a three-month period, but I have not received one. I seek your ruling, Presiding Officer, on whether or not this is acceptable?

The Presiding Officer: I am grateful to the Member for giving me advance notice of this point of order. Ministers will have heard Alun Ffred Jones's point. When a Member seeks information for the purpose of preparing for a debate or any other aspect of Assembly procedure, it is important to bear in mind the responsibility to ensure that the

ar gael cyn gynted â phosibl. Yr egwyddor a ddilynir yw bod Gweinidogion yn ymateb cyn gynted â phosibl i ohebiaeth Aelodau, ac yr wyf yn sicr y bydd y Gweinidog yn yr achos hwn am drafod y mater gyda'i hadran. Yr wyf hefyd yn sicr bod Gweinidogion eraill wedi clywed yr hyn a ddywedwyd.

information is made available as soon as possible. The principle to which Ministers adhere is that correspondence from Members should receive a response as soon as possible, and I am sure that the Minister concerned will wish to discuss this issue with her department. I am also sure that other Ministers will have heard what has been said.

The Minister for Education and Lifelong Learning (Jane Davidson): Further to this point of order, I am happy to undertake to do this now.

Y Gweinidog dros Addysg a Dysgu Gydol Oes (Jane Davidson): Ymhellach i'r pwynt o drefn hwnnw, yr wyf yn fodlon ymrwymo i wneud hyn yn awr.

The Presiding Officer: Thank you, Minister.

Y Llywydd: Diolch, Weinidog.

Dadl Fer Short Debate

Casnewydd—Dinas o Chwaraeon mewn Cenedl o Chwaraeon Newport—a Sporting City in a Sporting Nation

John Griffiths: Ann Jones, Laura Anne Jones and Mike German will share the remainder of my 15 minutes. I wish to use this debate to highlight the sporting credentials of Newport, and Wales as a whole, and to reinforce the Assembly Government's Climbing Higher strategy in recognising the great cross-cutting benefits of sport and the pressing need to build within our sporting country, greater activity and excellence. I will use the widely adopted Council of Europe definition of sport as

John Griffiths: Bydd Ann Jones, Laura Anne Jones a Mike German yn rhannu gweddill fy 15 munud. Hoffwn ddefnyddio'r ddadl hon i amlygu cymwysterau Casnewydd, a Chymru gyfan, o ran chwaraeon, ac i atgyfnerthu strategaeth Dringo'n Uwch Llywodraeth y Cynulliad wrth gydnabod amryw fuddiannau sylweddol chwaraeon a'r angen dybryd i gynyddu gweithgarwch a datblygu rhagoriaeth o fewn ein gwlad o chwaraeon. Mae diffiniad Cyngor Ewrop o chwaraeon wedi'i fabwysiadu'n eang, a dywed eu bod yn cynnwys

'all forms of physical activity, which, through casual or organised participation, aim at expressing or improving physical fitness and well-being, forming social relationships, or obtaining results in competition at all levels'.

pob math o weithgarwch corfforol, sydd, drwy gyfranogiad achlysurol neu weithgareddau wedi'u trefnu, yn anelu at ddangos neu wella ffitrwydd a lles corfforol, llunio cydberthnasau cymdeithasol, neu sicrhau canlyniadau mewn cystadlaethau ar bob lefel.

This is a wide definition that covers jogging to my mother's and back on a Sunday morning, as well as the Wales rugby internationals that I am sometimes fortunate enough to watch at our wonderful Millennium Stadium.

Mae'r diffiniad hwn yn eang ac yn cwmpasu loncian i gartref fy mam ac yn ôl ar fore dydd Sul, yn ogystal â gemau rygbi rhyngwladol Cymru yr wyf weithiau'n ddigon ffodus i'w gwyllo yn Stadiwm ardderchog y Mileniwm.

In deciding on sport as a subject for this short debate, I confess to being somewhat sport mad. I play cricket in the summer, and play

Wrth bennu chwaraeon fel pwnc ar gyfer y ddadl fer hon, cyfaddefaf fy mod yn ddwl am chwaraeon. Chwaraeaf griced yn yr haf, a

tennis and badminton with my eldest son. A regular swimmer and cyclist, I have run six London marathons and endure tortuous twice-weekly circuit training. Being so keen on sport, I very much want to see the people of my home city, Newport, and my country, Wales, enjoy participation and achieve success. Sport offers so much—fun, fitness and health, confidence and achievement, and community and national development.

In devising strategies, it is important that the Assembly sets a good example. Therefore, I was pleased to captain the Assembly football team to international success in the football parliamentary shield tournament last year, defeating the House of Commons 3-1 in the final and helping to raise a considerable sum of money for charity. We are not so successful when playing youth clubs at five-a-side football, but chasing after the ball without touching it very often is good for our fitness levels. I commend all Assembly Members, from all parties, who took part in this tournament and similar events.

Newport has a proud sporting tradition, and current times are good for Newport rugby, with Newport Gwent Dragons challenging for the Celtic League championship and Newport Rugby Football Club having won the premier domestic competition. Times are not so good for Newport County AFC, but their loyal and dedicated followers continue to follow them in their climb back up the football league ladder. The city also has a long tradition of top speedway and great athletes such as sprinter, Christian Malcolm and triathlete, Annaliese Heard.

Newport City Council's leisure department has led development and progress for wider participation and excellence. My constituency on the eastern side of Newport has an impressive and still-developing international sports village. As well as Newport stadium—the home of Newport County and Newport athletic club—it includes the recently built £7.5 million lottery

chwaraeaf denis a badminton gyda'm mab hynaf. Yr wyf yn nofio ac yn seiclo yn rheolaidd, ac yr wyf wedi rhedeg chwe marathon yn Llundain ac yn ymgymryd â hyfforddiant cylchol arteithiol ddwywaith yr wythnos. Gan fy mod mor hoff o chwaraeon, yr wyf yn awyddus iawn i weld pobl fy nghynefin, sef Casnewydd, a'm gwlad, sef Cymru, yn mwynhau cymryd rhan ac yn cael llwyddiant. Mae gan chwaraeon gymaint i'w gynnig—hwyl, ffitrwydd ac iechyd, hyder a chyflawniad, a datblygiad cymunedol a chenedlaethol.

Wrth lunio strategaethau, mae'n bwysig i'r Cynulliad osod esiampl dda. Felly, yr oedd yn bleser gennyf fod yn gapten ar dîm pêl-droed y Cynulliad wrth iddynt fwynhau llwyddiant rhyngwladol yn y bencampwriaeth seneddol y llynedd, gan guro Tŷ'r Cyffredin 3-1 yn y rownd derfynol a helpu i godi swm sylweddol o arian i elusennau. Nid ydym yn gwneud cystal wrth chwarae pêl-droed pump bob ochr yn erbyn clybiau ieuenctid, ond mae rhedeg ar ôl y bêl heb ei chyffwrdd yn aml iawn yn gwella ein ffitrwydd. Cymeradwyaf bob un o Aelodau'r Cynulliad, o bob plaid, a gymerodd ran yn y bencampwriaeth hon a digwyddiadau tebyg.

Mae gan Gasnewydd hanes clodwiw ym myd chwaraeon, ac ar hyn o bryd mae timau rygbi Casnewydd yn llwyddiannus iawn, gyda Dreigiau Casnewydd Gwent yn agos at frig y Gynghrair Geltaidd a Chlwb Rygbi Casnewydd wedi ennill y brif gystadleuaeth gartref. Nid yw llwyddiant Clwb Pêl-droed Casnewydd cystal, ond mae eu dilynwyr teyrngar ac ymroddedig yn parhau i'w dilyn wrth iddynt ddringo ysgol y gynghrair bêl-droed unwaith eto. Mae gan y ddinas hefyd draddodiad hir o lwyddiant ym maes rasio beiciau modur ac athletwyr penigamp megis y rhedwr, Christian Malcolm a'r triathletwr, Annaliese Heard.

Ma adran hamdden Cyngor Dinas Casnewydd wedi cymryd rhan flaenllaw wrth ddatblygu cyfranogiad ehangach a rhagoriaeth. Mae pentref chwaraeon rhyngwladol clodwiw, sy'n parhau i gael ei datblygu, wedi'i leoli yn fy etholaeth ar ochr ddwyreiniol Casnewydd. Yn ogystal â stadiwm Casnewydd—cartref Newport County AFC a chlwb athletau Casnewydd—

funded Wales National Velodrome. Newport tennis centre is there, together with Newport cricket club, and the latest addition will be a £5.2 million 25-metre, eight-lane regional competition swimming pool.

Newport is fast developing as a venue for major events. For example, in cycling, the city has hosted the British cycling road race championships and a number of national championships at the velodrome. In athletics, there have been UK and Welsh events. In golf, the world class courses at the Celtic Manor resort host the Welsh Open and stunningly in 2010, will host the Ryder Cup, which is a massive coup for Newport and Wales. There will be an estimated 147,000 spectators, with television coverage reaching 350 million homes in over 40 countries, offering huge worldwide marketing opportunities for tourism and economic development.

With its ever-growing profile, Newport is likely to attract many other major events in years to come. Once again, I ask Alun as the Minister for sport to offer assistance to bring the women's road cycling world cup to Newport. Major events increase awareness, interest and activity. Newport City Council is pursuing a strategy to widen and increase participation with concentration on community sport development, school activity, disability sports and tackling social exclusion.

Thirteen new development posts have been established, including a disability sports development officer. The Sports Council for Wales's survey of participation in sport and leisure activities in 2000-01 put Newport City Council near the top of the local authority range for adult activity, and use of leisure facilities increased from over 1 million to 1.25 million over the following two years. However, attention is required for 11 to 16-year-olds, where Newport was generally less active than Welsh averages.

mae Feloddrôm Cenedlaethol Cymru, a adeiladwyd yn ddiweddar gan ddefnyddio £7.5 miliwn o arian y loteri, wedi'i leoli yno. Mae canolfan denis Casnewydd yno, ynghyd â chlwb criced Casnewydd a'r ychwanegiad diweddaraf fydd pwll nofio rhanbarthol 25 metr ag wyth lôn lle y gellir cynnal cystadlaethau rhanbarthol. Bydd y pwll yn costio £5.2 miliwn.

Mae Casnewydd yn datblygu'n gyflym fel lleoliad ar gyfer digwyddiadau mawr. Er enghraifft, ym maes seiclo, mae'r ddinas wedi cynnal pencampwriaethau rasys ffordd Prydain a nifer o bencampwriaethau cenedlaethol yn y feloddrôm. Ym maes athletau, cynhaliwyd digwyddiadau i'r DU ac i Gymru. Ym maes golff, cynhelir pencampwriaeth agored Cymru ar gyrsgiau clodwiw y Celtic Manor ac yn 2010, bydd yn anrhydedd enfawr i Gasnewydd ac i Gymru gynnal pencampwriaeth Cwpan Ryder. Amcangyfrifir y bydd 147,000 o wylwyr, gyda 350 miliwn o gartrefi mewn dros 40 o wledydd yn gwyllo darllediadau teledu, gan gynnig cyfleoedd marchnata enfawr ledled y byd o ran twristiaeth a datblygu economaidd.

Gyda'i phroffil cynyddol, mae Casnewydd yn debygol o ddenu sawl digwyddiad pwysig arall yn y dyfodol. Unwaith eto, gofynnaf i Alun fel y Gweinidog dros chwaraeon i gynnig cymorth i ddenu i Gasnewydd gwpan seiclo ffordd y byd i ferched. Mae digwyddiadau mawr yn cynyddu ymwybyddiaeth, diddordeb a gweithgarwch. Mae Cyngor Dinas Casnewydd yn rhoi strategaeth ar waith i ehangu a chynyddu cyfranogiad gan ganolbwyntio ar ddatblygu chwaraeon cymunedol, gweithgarwch mewn ysgolion, chwaraeon i'r anabl a mynd i'r afael ag allgáu cymdeithasol.

Sefydlwyd 13 swydd ddatblygu newydd, sy'n cynnwys swyddog datblygu chwaraeon i'r anabl. Yn arolwg Cyngor Chwaraeon Cymru o gyfranogiad mewn chwaraeon a gweithgareddau hamdden yn 2000-01, yr oedd Cyngor Dinas Casnewydd yn agos at frig y rhestr o awdurdodau lleol sy'n hybu gweithgarwch ymhlith oedolion, a chynyddodd nifer y bobl a oedd yn defnyddio cyfleusterau hamdden o dros 1 filiwn i dros 1.25 miliwn yn ystod y ddwy flynedd nesaf. Fodd bynnag, mae angen canolbwyntio ar

bobl ifanc 11 i 16 oed yng Nghasnewydd, oherwydd, o'i gymharu â chyfartaleddau Cymru, yr oedd llai o weithgarwch yn digwydd ymysg y grŵp hwn.

Newport was one of the participating authorities in the Assembly Government's free swimming pilot for under 16-year-olds and is currently piloting free swimming for older people ahead of the national pilot this autumn. Both schemes have been successful. As is the case throughout Wales, thousands of volunteers give their time and energies freely, week in and week out, to support local clubs, teams and activities.

Yr oedd Casnewydd yn un o'r awdurdodau a gymerodd ran yng nghynllun Llywodraeth y Cynulliad i dreialu nofio am ddim i blant o dan 16 oed, ac mae wrthi ar hyn o bryd yn cynnal cynllun treialu nofio am ddim i bobl hŷn cyn i'r cynllun peilot cenedlaethol ddechrau yn ystod yr hydref. Bu'r ddau gynllun yn llwyddiannus. Fel sy'n wir ledled Cymru, mae miloedd o wirfoddolwyr yn rhoi yn hael o'u hamser a'u hegni, wythnos ar ôl wythnos, i gefnogi clybiau, timau a gweithgareddau lleol.

Newport rugby club operates a successful 'gateway rugby' scheme to reach the all-important primary school children. It gets top players into the classroom to encourage pupils lacking motivation, especially boys, boosting self-confidence and esteem for achievement in education and sport.

Mae clwb rygbi Casnewydd yn gweithredu cynllun 'porth rygbi' er mwyn cyrraedd plant ysgol gynradd sy'n darged hollbwysig. Mae'r cynllun yn trefnu bod chwaraewyr enwog yn ymweld ag ystafelloedd dosbarth i annog disgyblion prin eu cymhelliant, yn arbennig bechgyn, gan hybu hunanhyder a pharch tuag at gyflawni mewn addysg a chwaraeon.

Local schools are important. Hartridge comprehensive, in the Ringland Communities First area, has achieved wide recognition. It has football, rugby and cricket academies and has found that sport and educational attainment reinforce each other, especially for the less academic pupils who often wish to stay on into the sixth form to be part of the academy. The football team is formally linked to Newport County and has won a string of top tournaments including the England under-19s schools FA cup.

Mae ysgolion lleol yn bwysig. Mae ysgol gyfun Hartridge, yn ardal Cymunedau yn Gyntaf Ringland, wedi ei chydabod gan nifer. Mae ganddi academiâu pêl-droed, rygbi a chriced, ac mae wedi canfod bod chwaraeon a chyrhaeddiad addysgol yn atgyfnerthu ei gilydd, yn arbennig ar gyfer disgyblion llai academaidd sy'n aml yn awyddus i aros yn yr ysgol ar gyfer y chweched dosbarth er mwyn bod yn rhan o'r academi. Mae cysylltiad ffurfiol rhwng y tîm pêl-droed a thîm Dinas Casnewydd, ac mae wedi ennill cyfres o bencampwriaethau pwysig gan gynnwys cwpan Cymdeithas Bêl-droed Lloegr i ysgolion o dan 19 oed.

As a Newport AM, I am pleased to say that Newport City Council is recognised by the Sports Council for Wales as an exemplar and as having an excellent sports development unit. There is a good partnership with the voluntary sector and substantial investment has been made in facilities, which have attracted substantial lottery funding.

Fel Aelod dros Gasnewydd, mae'n bleser gennyf ddatgan bod Cyngor Dinas Casnewydd yn cael ei gydnabod gan Gyngor Chwaraeon Cymru fel esiampl ac fel Cyngor sydd ag uned ardderchog i ddatblygu chwaraeon. Sefydlwyd partneriaeth dda gyda'r sector gwirfoddol a gwnaed buddsoddiad sylweddol mewn cyfleusterau, sydd wedi denu nawdd sylweddol gan y loteri.

5.00 p.m.

A sporting city indeed. As far as Wales as a whole is concerned, in many ways, we are a sporting nation. Rugby union is deep in the national psyche; it is still a strong part of our identity. At the grass roots it remains strong, especially in south Wales, and while the fortunes of our national side inevitably go up and down, interest and support remains passionate and committed. Football is also very strong at a local level, and our national side plays to huge crowds, which is the envy of many other countries, despite disappointments in failing to qualify for major tournaments. In athletics, the 2002 Commonwealth Games in Manchester were the most successful in Wales's history. A host of other sports and activities attract mass participation and demonstrate elite success right across Wales. However, we are faced with a major challenge to convert passion and interest into greater success and, crucially, into greater activity. We have poor activity rates and there are inequalities in gender, class, race, age and disability.

The benefits are clear at a national, community and personal level and are important to health and wellbeing, community life and social inclusion, equality of opportunity, education and lifelong learning and the economy. Sport is truly cross-cutting, and deep cultural change is therefore required. Earlier, I stated that I am keen on sport and activity. Sometimes people who play numerous sports and who daily undertake vigorous and strenuous exercise are viewed as somewhat odd. We must change that view and adopt the attitude in Scandinavia and Australia, where not being sporty is viewed as being different from the norm.

The benefits of sport, together with the inequalities, barriers and important ways forward, are well documented in our Assembly Government strategy, Climbing Higher, and the Culture Committee's policy review as well as various reports of the sports

Mae'n ddinas o chwaraeon yn wir. Mewn sawl ffordd, mae Cymru gyfan yn genedl o chwaraeon. Mae rygbi'r undeb wedi'i wreiddio'n gadarn yn ein hysbryd cenedlaethol; mae'n parhau yn rhan amlwg o'n hunaniaeth. Erys yn gadarn ar lawr gwlad, yn arbennig yn y De, ac, er bod ffawd ein tîm cenedlaethol yn anochel yn amrywio, mae'r diddordeb a'r gefnogaeth yn parhau yn frwd ac yn ymroddedig. Mae pêl-droed yn gryf iawn hefyd ar lefel leol ac mae ein tîm cenedlaethol yn denu torfeydd enfawr, sy'n destun cenfigen i sawl gwlad arall, er gwaethaf y siom wrth iddynt fetu â chyrraedd rowndiau olaf pencampwriaethau mawr. Mewn athletau, cafodd Cymru ei blwyddyn fwyaf llwyddiannus yn ei hanes yng Ngemau'r Gymanwlad ym Manceinion yn 2002. Mae lluo o chwaraeon a gweithgareddau eraill yn denu cyfranogiad ar raddfa enfawr, ac mae'r goreuon yn eu plith yn mwynhau llwyddiant ledled Cymru. Fodd bynnag, mae her bwysig yn ein hwynebu, sef troi brwdfrydedd a diddordeb yn fwy o lwyddiant ac, yn hollbwysig, yn fwy o weithgarwch. Mae ein cyfraddau gweithgarwch yn isel, ac mae anghydraddoldebau o ran rhyw, dosbarth, hil, oed ac anabledd.

Mae'r buddiannau yn amlwg ar lefel genedlaethol, cymunedol a phersonol, ac maent yn bwysig o ran iechyd a lles, bywyd cymunedol a chynhwysiant cymdeithasol, cyfle cyfartal, addysg a dysgu gydol oes a'r economi. Mae chwaraeon yn faes gwirioneddol amrywioll, ac felly mae angen newid diwylliannol mawr. Yn gynharach, nodais fy mod yn hoff iawn o chwaraeon a gweithgarwch. Weithiau, ystyrir bod pobl sy'n cymryd rhan mewn nifer o chwaraeon ac sy'n gwneud ymarfer corff caled ac egniol yn ddyddiol braidd yn rhyfedd. Rhaid inni newid y farn honno a mabwysiadu'r un agwedd â Sgandinafia ac Awstralia, lle yr ystyrir bod peidio â chymryd rhan mewn chwaraeon yn anarferol.

Mae buddiannau chwaraeon, ynghyd â'r anghydraddoldebau, y rhwystrau a'r ffyrdd pwysig ymlaen, wedi'u nodi'n glir yn strategaeth Llywodraeth y Cynulliad Dringo'n Uwch, ac yn adolygiad polisi'r Pwyllgor Diwylliant yn ogystal ag amrywiol

council. Our national sports governing bodies have an important role to play, as do centres of excellence. It would be an important sign of partnership between our major sports if the proposed rugby union centre of excellence near Bridgend combined with a centre of excellence for football. That would provide great advantages to both sports and give football in Wales a tremendous boost. In addition, grass-roots involvement in sport would be boosted by Assembly Government support for a Supporters Direct in Wales. That would give thousands of football and rugby fans a real say in the running of their clubs.

It would also be good to see the Football Association of Wales ploughing the revenue from its recent deal with Sky TV into grass-roots football, which would address the disadvantage that that creates for those fans of the national team who do not subscribe to Sky and thus are no longer able to watch televised Wales games.

Newport is a sporting city in a sporting nation. That commitment to sport must be built upon to put us at the forefront of nations, with the highest participation levels and the greatest international sporting success.

Ann Jones: I thank John for choosing this subject for a short debate. I cannot match his sporting achievements—mine are playing dominoes and supporting my local football team. I am pleased that John made reference to the volunteers, across the many sporting disciplines, who coach our young people. The success of our top sportspeople has often come from the grass roots, and from that core of volunteers who give of their time generously. In addition, this short debate gives me the opportunity to congratulate my football team, Rhyl FC. It has had a tremendous season, which has seen it become treble champions. I wish the team well in the final of the premiership cup tonight; although I cannot be there, I will be there in spirit. I am proud of the team, as is the town of Rhyl, but more importantly, we are proud of them as a town within Wales, a sporting nation.

adroddiadau'r cyngor chwaraeon. Mae gan gyrff cenedlaethol sy'n llywodraethu chwaraeon ran bwysig i'w chwarae, felly hefyd canolfannau rhagoriaeth. Pe cyfunwyd y ganolfan ragoriaeth arfaethedig ar gyfer rygbi'r undeb ger Pen-y-bont ar Ogwr â chanolfan ragoriaeth ar gyfer pêl-droed, byddai hynny'n arwydd pwysig o bartneriaeth rhwng ein prif chwaraeon. Byddai hynny'n fuddiol iawn i'r ddwy gamp ac yn rhoi hwb aruthrol i bêl-droed yng Nghymru. Yn ogystal, pe bai Llywodraeth y Cynulliad yn rhoi cymorth i sefydlu cangen o Supporters Direct yng Nghymru, byddai hynny'n hwb i gyfranogiad ar lawr gwlad. Byddai hynny'n rhoi llais go iawn i filoedd o gefnogwyr pêl-droed a rygbi wrth benderfynu ar y ffordd y caiff eu clybiau eu rhedeg.

Byddai'n braf hefyd gweld Cymdeithas Bêl-droed Cymru yn ailfuddsoddi'r refeniw o'i chytundeb diweddar gyda Sky TV ym mhêl-droed ar lawr gwlad, a byddai hynny'n ymdrin â'r anfantais a brofir gan gefnogwyr y tîm cenedlaethol nad oes ganddynt danysgrifiad â Sky ac felly nad ydynt bellach yn gallu gwyllo gemau Cymru ar y teledu.

Mae Casnewydd yn ddinas o chwaraeon mewn cenedl o chwaraeon. Rhaid datblygu'r ymrwymiad hwnnw i chwaraeon er mwyn bod ar y blaen i wledydd eraill, gyda'r lefelau cyfranogiad uchaf a'r llwyddiant mwyaf mewn chwaraeon rhyngwladol.

Ann Jones: Diolchaf i John am ddewis y pwnc hwn ar gyfer dadl fer. Nid yw fy nghampau i yn y byd chwaraeon cystal â'i gampau ef—yr wyf i'n chwarae dominos ac yn cefnogi fy nhîm pêl-droed lleol. Yr oeddwn yn falch o glywed John yn cyfeirio at y gwirfoddolwyr sy'n hyfforddi ein pobl ifanc mewn gwahanol gampau. Dechreuodd llwyddiant ein sêr yn y byd chwaraeon yn aml ar lawr gwlad, o ganlyniad i waith y cnewyllyn hwnnw o wirfoddolwyr sy'n rhoi yn hael o'u hamser. Yn ogystal, rhydd y ddadl fer hon gyfle imi longyfarch fy nhîm pêl-droed, Clwb Pêl-droed y Rhyl. Cafodd dymor ardderchog, gan ennill tair pencampwriaeth. Dymunaf pob llwyddiant i'r tîm yn rownd derfynol cwpan yr uwch gynghrair heno; er na allaf fod yn bresennol, byddaf yn meddwl am y gêm. Yr wyf yn falch o'r tîm, fel y mae tref y Rhyl hefyd, ond

yn anad dim, yr ydym yn falch ohonynt fel tref o fewn Cymru, cenedl o chwaraeon.

Laura Anne Jones: Newport has changed considerably since I was at secondary school in nearby Caerleon. It has grown and developed in so many ways, including with regard to sport. Newport was, for a long time, associated with rugby, football and athletics. These days, it boasts of so much more. Newport recently became home to one of the few velodromes in the UK. It is an exciting sporting complex, and is not only fantastic for Newport, but for Wales as a whole. Newport also has the prestigious honour of hosting the Ryder Cup in 2010. This is a brilliant opportunity for Newport, which will bring many benefits to the community and the surrounding area.

Laura Anne Jones: Mae Casnewydd wedi newid yn sylweddol ers imi fynychu'r ysgol uwchradd gyfagos yng Nghaerllion. Mae wedi tyfu a datblygu mewn cymaint o ffyrdd, gan gynnwys ym myd chwaraeon. Cysylltwyd Casnewydd, am amser maith, â rygbi, pêl-droed ac athletau. Erbyn hyn, mae ganddi gymaint yn fwy i'w gynnig. Yn ddiweddar agorwyd felodrom yno, un o nifer fach yn y DU. Mae'r ffaith bof hon yn ganolfan chwaraeon gyffrous nid yn unig yn wych i Gasnewydd, ond i Gymru gyfan. Mae hefyd yn anrhydedd mawr i Gasnewydd gynnal Cwpan Ryder yn 2010. Mae hyn yn gyfle gwych i Gasnewydd, a daw â buddiannau niferus i'r gymuned a'r ardal gyfagos.

Sporting venues and events such as these promote Wales to the rest of the UK and the world. By encouraging and developing a sporting nation, we are helping to generate tourism, which provides a huge boost to the economy and brings many new jobs to various communities. It is truly important for towns such as Newport, and communities across Wales, that we look to involve people in sport at grass-roots level. We must encourage children to participate in sport as early as possible.

Mae lleoliadau a digwyddiadau chwaraeon fel y rhain yn hyrwyddo Cymru i weddill y DU a'r byd. Drwy annog a datblygu cenedl o chwaraeon, yr ydym yn helpu i hybu twristiaeth, sy'n rhoi hwb enfawr i'r economi ac yn creu llawer o swyddi newydd mewn amrywiol gymunedau. Mae'n wirioneddol bwysig i drefi megis Casnewydd, ac i gymunedau ledled Cymru, ein bod yn ceisio cynnwys pobl mewn chwaraeon ar lawr gwlad. Rhaid inni annog plant i gymryd rhan mewn chwaraeon mor ifanc â phosibl.

Newport has gone some way towards regenerating itself during the last few years, and sport can play a huge part in further improving the area. There is strong evidence, as has been mentioned, that giving people a chance to get involved in community sport goes some way towards tackling problems associated with health, crime, employment and education, and enables individuals to form friendships and become more confident. Encouraging people to take up more exercise also has substantial benefits for the health of the community—

Mae Casnewydd wedi gweithio'n galed i adfywio ei hun yn ystod y blynyddoedd diwethaf, a gall chwaraeon chwarae rhan enfawr wrth wella'r ardal ymhellach. Mae gennym dystiolaeth gref, fel y crybwyllwyd eisoes, bod rhoi cyfle i bobl gymryd rhan mewn chwaraeon cymunedol yn gwneud rhywfaint i fynd i'r afael â phroblemau sy'n gysylltiedig ag iechyd, troseddau, cyflogaeth ac addysg, a'i fod yn galluogi unigolion i greu perthnasau newydd ac i ddod yn fwy hyderus. Mae annog pobl i wneud mwy o ymarfer corff hefyd yn fuddiol iawn o ran iechyd y gymuned—

The Presiding Officer: Order. Thank you.

Y Llywydd: Trefn. Diolch.

Laura Anne Jones: I will wind up.

Laura Anne Jones: Gwnaf ddirwyn i ben.

The Presiding Officer: I think that you have wound up already. The leader of the Liberal

Y Llywydd: Credaf eich bod wedi dirwyn i ben eisoes. Mae arweinydd grŵp y

Democrat group wants to get his pennyworth in before the 15 minutes are up.

Michael German: I thank John for his splendid motion today and his commitment to fitness and exercise. I guarantee that the next time he runs a marathon, I will be on the pavement, waving to him as he goes by. When the Minister replies, will he congratulate Newport County AFC on being promoted to the Conference south league? It is only two more steps before they are back in the division, and back in league football. Secondly, will he congratulate Nobby Woodcock? I am sure that he knows who he is. Nobby Woodcock is the BBC Unsung Hero of the Year who is responsible for training soccer teams in Bettws—boys and girls, from six to 18 years of age. Will he also tell us when will he will do an analysis of the playing fields in Newport, so that there will be more opportunities for young people to take part in exercise?

The Minister for Culture, Welsh Language and Sport (Alun Pugh): I am grateful to John Griffiths for choosing this debate today. John has a personal interest in sport. I cannot speak for his prowess in running back and forth to his mam's house, but I can certainly say, as a member of the team that defeated the teams from the House of Commons and the Scottish Parliament, that he provided an inspirational standard of leadership. He has a good motor, as someone like Ron Atkinson might say.

This debate also provides us with a welcome opportunity to thank Sir Harry Jones, the leader of Newport County Council, for his most welcome support for Climbing Higher, our strategy for sport and active recreation in Wales. I also congratulate him and his officials in Newport on their proactive response to the free swimming pilot scheme for children and young people last year, and on their lead role in taking forward the Assembly Government's top-10 manifesto commitment to deliver free swimming for older people. We will hear more on that in a moment.

We have heard this afternoon that Newport is

Democratiaid Rhyddfrydol am ddweud ei ddweud cyn pen diwedd y 15 munud.

Michael German: Diolchaf i John am ei gynnig gwych heddiw a'i ymrwymiad i ffitrwydd ac ymarfer corff. Gallaf ddweud yn bendant y byddaf ar y palmant y tro nesaf y bydd yn rhedeg marathon, yn codi llaw wrth iddo basio. Pan fydd yn ymateb, a wnaiff y Gweinidog longyfarch clwb êl-droed Newport County ar gael ei ddyrchafu i gynghrair y De yn y Conference? Dim ond dau gam arall sydd ei angen arnynt cyn dychwelyd i'r adran a dychwelyd i bêl-droed y gynghrair. Yn ail, a wnaiff longyfarch Nobby Woodcock? Yr wyf yn siŵr ei fod yn gwybod pwy ydyw. Arwr Di-glod y Flwyddyn y BBC yw Nobby Woodcock sy'n gyfrifol am hyfforddi timau pêl-droed ym Metws—bechgyn a merched, o chwech i 18 mlwydd oed. A wnaiff hefyd gadarnhau pryd y bydd yn cynnal dadansoddiad o'r meysydd chwarae yng Nghasnewydd, er mwyn rhoi mwy o gyfleoedd i bobl ifanc gymryd rhan mewn ymarfer corff?

Y Gweinidog dros Ddiwylliant, y Gymraeg a Chwaraeon (Alun Pugh): Yr wyf yn ddiolchgar i John Griffiths am ddewis y ddadl hon heddiw. Mae gan John ddiddordeb personol mewn chwaraeon. Ni allaf sôn am ei fedr wrth redeg yn ôl ac ymlaen i dŷ ei fam, ond gallaf ddweud yn sicr, fel aelod o'r tîm a gurodd timau Tŷ'r Cyffredin a Senedd yr Alban, iddo ddarparu safon ysbrydoledig o arweinyddiaeth. Fel y byddai rhywun fel Ron Atkinson o bosibl yn ei ddweud, mae ganddo injan dda.

Mae'r ddadl hon hefyd yn rhoi cyfle da inni ddiolch i Syr Harry Jones, arweinydd Cyngor Sir Casnewydd, am ei gefnogaeth werthfawr i Dringo'n Uwch, ein strategaeth ar gyfer chwaraeon a gweithgareddau hamdden egnïol yng Nghymru. Hoffwn ei longyfarch ef a'i swyddogion yng Nghasnewydd hefyd am eu hymateb rhagweithiol i'r cynllun treialu nofio am ddim ar gyfer plant a phobl ifanc y llynedd, ac am eu rhan flaenllaw wrth ddatblygu'r cynllun nofio am ddim ar gyfer pobl hŷn, a oedd yn un o 10 prif ymrwymiad maniffesto Llywodraeth y Cynulliad. Clywn fwy am hynny maes o law.

Clywsom y prynhawn yma fod Casnewydd

changing for the better as a result of important regeneration work being undertaken within the authorities' boundaries. Its international profile is being dramatically enhanced by the successful Ryder Cup bid. The Ryder Cup will have a huge impact, not only on Newport and south Wales, but on the whole Welsh nation. It is a huge motor for economic development.

Owen John Thomas: Yr wyf yn falch fod y Cynulliad wedi rhoi arian ar gyfer Cwpan Ryder. Adnabuwyd Casnewydd, ar un adeg, fel *the home of the mole wrench*, ond mae hefyd yn gartref i bêl fas. Dim ond £1,000 y flwyddyn y mae eich Llywodraeth yn ei roi i gêm sy'n cael ei chwarae gan bobl dosbarth gweithiol mewn lleoedd fel Pillgwenlly, Llanrhymni yng Nghaerdydd, Caerau ac yn y blaen, gêm y mae menywod yn ei chwarae cymaint â dynion. Onid yw'n hen bryd i ni beidio â bod yn rhagrithiol a dechrau cefnogi pethau yn lle sôn amdanynt yn unig?

5.10 p.m.

Alun Pugh: Yr ydym yn cefnogi pêl fas.

Baseball is an important activity and we want to support all sports. However, as we discussed earlier this afternoon, it is a matter of budgetary priorities. Half an hour ago you were calling for more money to be spent on the library of Wales. That is the difference between opposition and Government. The Government of Wales has been responsible, with its partners, for putting together a successful Ryder Cup bid, and I look forward to seeing the fruits of that, not just in 2010, but in each summer of golf. I also look forward to launching this summer's golf next week.

The city of Newport is developing a first-class sporting infrastructure. I have just mentioned the role of Celtic Manor as the anchor partner for the Ryder Cup development, but the magnificent new velodrome is open for business, too. I have personal experience of using the velodrome—and riding in a velodrome for the first time is deeply scary, even for an experienced cyclist. John Griffiths has also acquired some experience of pedalling a bike

yn newid er gwell o ganlyniad i waith adfywio pwysig sy'n mynd rhagddo o fewn ffiniau'r awdurdod. Mae ei phroffil rhyngwladol yn cael ei godi'n sylweddol o ganlyniad i'r cais llwyddiannus i gynnal Cwpan Ryder. Caiff Cwpan Ryder effaith enfawr, nid yn unig ar Gasnewydd a de Cymru, ond ar Gymru gyfan. Caiff ddyllanwad enfawr ar ddatblygu economaidd.

Owen John Thomas: I am pleased that the Assembly has provided funding for the Ryder Cup. Newport was known, at one time, as the home of the mole wrench, but it is also home to baseball. Your Government only gives £1,000 a year to a game that is played by working-class people in places such as Pillgwenlly, Llanrumney in Cardiff, Caerau and so on, and which as many women play as men. Is it not high time that we stopped being hypocritical and begin to support things instead of just talking about them?

Alun Pugh: We support baseball.

Mae pêl fas yn weithgaredd pwysig ac yr ydym am gefnogi pob math o chwaraeon. Fodd bynnag, fel y trafodwyd yn gynharach y prynhawn yma, mae'n ymwneud â blaenoriaethau cyllidebol. Hanner awr yn ôl yr oeddech yn galw am i fwy o arian gael ei wario ar lyfrgell Cymru. Dyna'r gwahaniaeth rhwng yr wrthblaid a'r Llywodraeth. Bu Llywodraeth Cymru, gyda'i phartneriaid, yn gyfrifol am lunio cais llwyddiannus i gynnal Cwpan Ryder, ac edrychaf ymlaen at weld ffrwyth llafur y cais hwnnw, nid yn unig yn 2010, ond ymhob haf o golff. Edrychaf ymlaen hefyd at lansio golff yr haf hwn yr wythnos nesaf.

Mae dinas Casnewydd yn datblygu seilwaith chwaraeon o'r radd flaenaf. Yr wyf newydd sôn am rôl y Celtic Manor fel y prif bartner ar gyfer datblygu Cwpan Ryder, ond mae'r felodrôm newydd godidog wedi agor hefyd. Mae gennyf brofiad personol o ddefnyddio'r felodrôm—ac mae bod ar gefn beic mewn felodrôm am y tro cyntaf yn ddigon i godi gwallt eich pen, hyd yn oed i seiclw'r profiadol. Cafodd John Griffiths hefyd rywfaint o brofiad o fod ar gefn beic un gêm

with no brakes and one gear at high speed round a steeply-banked wooden curve. That velodrome will, in time, inspire a new generation of cycling talent. In its first few months alone, it has drawn in a huge number of people to the special joys of track cycle racing. I am sure that it will inspire a new generation in the same way as the indoor athletics facility at the University of Wales Institute, Cardiff and the national pool at Swansea.

Talking of swimming, a new, state-of-the-art, eight-lane, 25m pool is also earmarked for Newport, and that will have a major impact on the town, on individuals, and on the wider community. The city is becoming a place with something special to offer elite athletes and the wider public. Newport City Council is investing some £9 million in sport and leisure in 2004-05, which underlines my point in Climbing Higher that local authorities are our key partners in delivering the benefits of a more physically active and healthy Wales. I mentioned that Newport was quick to introduce free swimming for young people, and it is also blazing the trail with free swimming for older people. Its plans for early involvement in that scheme are a small but significant step in our long-term challenge, which needs to be met if the people of Newport and the whole of Wales are to become more physically active and healthy citizens.

Christine Chapman: You mentioned leisure activities for young people, and I know how committed you are to encouraging young people to take part in physical activity. However, parents are concerned about their children. You and I are from the Rhondda and, in our day, probably spent many hours playing on the mountainside. Parents these days are, however, far too concerned and worried about their children to let them do that. Do you have any comments about that?

Alun Pugh: You are quite right. A generation ago, most of us used to spend our weekends and evenings engaged largely in

heb frêc, yn teithio ar gyflymder uchel o amgylch crymedd pren â llethr serth. Ymhen amser, bydd y felodrom hwnnw yn ysbrydoli cenedlaeth newydd o dalent seiclo. Yn ystod ei ychydig fisoedd cyntaf, llwyddodd i ddenu nifer enfawr o bobl i gael blas ar y mwynhad arbennig a geir wrth rasio beiciau o'r fath. Yr wyf yn siŵr y bydd yn ysbrydoli cenedlaeth newydd yn yr un ffordd ag y gwnaeth y cyfleuster athletau dan do yn Athrofa Prifysgol Cymru, Caerdydd a'r pwll nofio cenedlaethol yn Abertawe.

Wrth sôn am nofio, clustnodwyd pwll nofio 25m, wyth lôn newydd â'r cyfleusterau diweddaraf ar gyfer Casnewydd hefyd, a chaiff hynny effaith amlwg ar y dref, ar unigolion, ac ar y gymuned ehangach. Mae'r ddinas yn dod yn lleoliad â rhywbeth arbennig i'w gynnig i'r athletwyr gorau ac i'r cyhoedd yn gyffredinol. Mae Cyngor Dinas Casnewydd yn buddsoddi tua £9 miliwn mewn chwaraeon a hamdden yn 2004-05, sy'n ategu fy mhwynt yn Dringo'n Uwch mai awdurdodau lleol yw einartneriaid allweddol wrth sicrhau manteision Cymru fwy gweithgar yn gorfforol ac iach. Nodais y bu Casnewydd yn gyflym wrth gyflwyno nofio am ddim ar gyfer pobl ifanc, a'i bod hefyd ar flaen y gad o ran darparu nofio am ddim ar gyfer pobl hŷn. Mae ei chynlluniau ar gyfer cyfranogiad cynnar yn y cynllun hwnnw yn gam bach ond arwyddocaol yn ein her hirdymor, y mae angen ymateb iddi os ydym am i bobl Casnewydd a Chymru gyfan ddod yn ddinasyddion mwy gweithgar yn gorfforol ac iach.

Christine Chapman: Bu ichi sôn am weithgareddau hamdden ar gyfer pobl ifanc, a gwn eich bod yn gwbl ymrwymedig i annog pobl ifanc i gymryd rhan mewn gweithgareddau corfforol. Fodd bynnag, mae rhieni yn pryderu am eu plant. Yr ydych chi a mi yn hanu o'r Rhondda a, phan oeddem yn blant, bu inni fwy na thebyg dreulio oriau lawer yn chwarae ar ochr y mynyddoedd. Fodd bynnag, mae rhieni heddiw yn poeni ac yn pryderu gormod am eu plant i adael iddynt wneud hynny. A oes gennych unrhyw sylwadau am hynny?

Alun Pugh: Yr ydych yn llygad eich lle. Genhedlaeth yn ôl, arferai'r rhan fwyaf ohonom dreulio'r rhan fwyaf o

unstructured and informal sporting activities, such as kicking a football around the street or running over the mountains and hills of the Rhondda. People are concerned about child protection issues, and there are some legitimate concerns, but we need to strike a balance. Keeping children at home and not allowing them to take part in physical activities not only impedes their wider physical and intellectual development, but is not good for their health in the long term. You are, therefore, quite right to draw attention to that point.

With regard to John's points on Sky and the Welsh football team, the decision to sign to Sky must have been a difficult one. We would all like for all matches of all our national teams, including rugby and football, to be available free-to-air on the terrestrial networks. However, if a particular satellite broadcaster comes along with a great deal of extra money for the sporting body concerned, you can understand why that body would be tempted. The fact that the football association now has a great deal of extra cash in its coffers should mean that it has additional money to invest in the game at the grass roots. On grass-roots games, outside Newport, Rhyl FC has had a terrific season, and it is a worthy multiple champion. It has had an outstanding season, and I have written to the club to congratulate it. All power to its elbow.

Ann Jones: Thank you.

The Presiding Officer: Order. While I appreciate the important contribution that Rhyl makes to Welsh sporting culture, I believe that this debate is about Newport.

Alun Pugh: I was about to move on to Newport County AFC. I used to see it in the division 3 and 4 league tables in the football edition of the *South Wales Echo* when I was a boy, and I agree with Mike: would it not be great if Newport County's successor club eventually ended up back in the football league? The more league clubs that Wales has the better, as far as I am concerned. Mike is right to draw attention to the special case of Nobby Woodcock. I met him at a BBC

benwythnosau a nosweithiau yn cymryd rhan mewn gweithgareddau chwaraeon distrwythur ac anffurfiol, megis cicio pêl-droed ar y stryd neu redeg dros fynyddoedd a brynau'r Rhondda. Mae pobl yn pryderu am ddiogelwch plant, ac mae rhai pryderon dilys, ond mae angen inni sicrhau cydbwysedd. Yn ogystal ag atal eu datblygiad corfforol a deallusol ehangach, mae cadw plant gartref a gwrthod gadael iddynt gymryd rhan mewn gweithgareddau corfforol yn niweidiol i'w hiechyd yn yr hirdymor. Felly, yr ydych yn llygad eich lle i dynnu sylw at y pwynt hwnnw.

O ran pwyntiau John am Sky a thîm pêl-droed Cymru, yr oedd y penderfyniad i drefnu cytundeb gyda Sky siŵr o fod yn benderfyniad anodd. Byddem oll yn hoffi pe bai pob gêm a chwaraeir gan bob un o'n timau cenedlaethol, gan gynnwys rygbi a phêl-droed, ar gael i'w darlledu am ddim ar y rhwydweithiau daearol. Fodd bynnag, gallwch ddeall pam y byddai corff chwaraeon yn cael ei demtio gan ddarllledwr lloeren yn cynnig swm mawr o arian ychwanegol. Dylai'r ffaith bod gan y gymdeithas bêl-droed swm sylweddol o arian ychwanegol yn ei choffrau olygu bod ganddi arian ychwanegol i'w fuddsoddi yn y gêm ar lawr gwlad. O ran gemau ar lawr gwlad, y tu allan i Gasnewydd, cafodd Clwb Pêl-droed y Rhyl dymor ardderchog, gan haeddu'i le ar frig sawl pencampwriaeth. Cafodd dymor eithriadol, ac ysgrifennais at y clwb i'w longyfarch. Dylid ei ganmol yn wir.

Ann Jones: Diolch.

Y Llywydd: Trefn. Er fy mod yn gwerthfawrogi cyfraniad pwysig y Rhyl i ddiwylliant chwaraeon Cymru, credaf mai Casnewydd yw testun y ddadl hon.

Alun Pugh: Yr oeddwn ar fin sôn am glwb pêl-droed Newport County. Pan oeddwn yn fachgen, arferwn ei weld yn adran 3 a 4 yn nhablau cynghrair rhifyn pêl-droed y *South Wales Echo*, a chytunaf â Mike: oni fyddai'n wych pe gallai clwb olynol Casnewydd ddychwelyd i'r gynghrair pêl-droed? Po fwyaf o glybiau cynghrair sydd gan Gymru, gorau oll, yn fy marn i. Mae Mike yn llygad ei le wrth dynnu sylw at achos arbennig Nobby Woodcock. Cyfarfûm ag ef mewn

reception and what a fine example of a volunteer he is. John mentioned the enormous contribution that volunteers make in sport throughout Wales, and it would be difficult to find a volunteer more committed than that great champion of the game.

Over the last few weeks, I have received several representations about the Welsh Cycling Union's bid to bring the women's world-cup road race to Newport. I know that John Griffiths is concerned about this, as is Rosemary Butler, who has made several representations to me about it. Earlier this week, I met the chairman of the WCU to discuss these proposals further, and, following that meeting, I am pleased to announce that the Welsh Assembly Government has agreed, in principle, to make a significant financial contribution to help bring this event to Newport. This contribution will not guarantee that the event comes to Newport, but it considerably strengthens the WCU's negotiating position. I hope that it will be possible to bring this important event to Newport. Would it not be fantastic to see a Welsh athlete such as Nicole Cooke winning a major world-cup event on Welsh soil? I confirm the Welsh Assembly Government's support for that bid, and, hopefully, we can achieve progress on that.

On the day that Wales's participation in Euro 2004 is to be decided once and for all, we should spare a thought for Christian Malcolm, one of Newport's great sporting stars, whose athletics world championship medal was cruelly denied him because of the act of a team member. I am sure that I speak for the whole Assembly when I say that our best wishes go to Christian in his quest to win a medal for keeps in Athens this summer.

Y Llywydd: Diolch yn fawr i'r Gweinidog ac i bawb a gymerodd ran yn y ddatl fer adeiladol hon. Daw hynny â chyfarfod heddiw i ben.

derbyniad yn y BBC ac mae'n esiampl ardderchog o wirfoddolwr. Cyfeiriodd John at gyfraniad enfawr gwirfoddolwyr at chwaraeon ledled Cymru, a byddai'n anodd dod o hyd i wirfoddolwr mwy ymroddedig na'r hyrwyddwr pêl-droed campus hwnnw.

Yn ystod yr ychydig wythnosau diwethaf, derbyniais sawl sylw am gais Undeb Seiclo Cymru i ddod â ras ffordd cwpan y byd i ferched i Gasnewydd. Gwn fod John Griffiths yn pryderu am hyn, felly hefyd Rosemary Butler, sydd wedi cyflwyno sawl sylw imi ynglŷn â'r cais. Yn gynharach yr wythnos hon, cyfarfûm â chadeirydd yr undeb i drafod y cynigion hyn ymhellach, ac, yn dilyn y cyfarfod hwnnw, mae'n bleser gennyf gyhoeddi bod Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi cytuno, mewn egwyddor, i wneud cyfraniad ariannol sylweddol i helpu i ddenu'r digwyddiad hwn i Gasnewydd. Ni fydd y cyfraniad hwn yn gwarantu y daw'r digwyddiad i Gasnewydd, ond mae'n atgyfnerthu safle negodi'r undeb yn sylweddol. Gobeithiaf y bydd yn bosibl denu'r digwyddiad pwysig hwn i Gasnewydd. Oni fyddai'n ardderchog gweld athletwraig o Gymru fel Nicole Cooke yn ennill cystadleuaeth bwysig fel cwpan y byd yng Nghymru? Cadarnhaf gefnogaeth Llywodraeth Cynulliad Cymru i'r cais hwnnw, a gobeithiaf y bydd hyn yn mynd rhagddo'n dda.

Ar y diwrnod y gwneir penderfyniad terfynol ar ba un a fydd Cymru yn cymryd rhan yn Ewro 2004, dylem oll gydymdeimlo â Christian Malcolm, un o sêr chwaraeon amlycaf Casnewydd, a gollodd ei fedal o bencampwriaeth athletau'r byd o ganlyniad i weithred aelod arall o'i dîm. Yr wyf yn siŵr fy mod yn siarad ar ran y Cynulliad cyfan wrth ddatgan ein bod yn dymuno pob llwyddiant i Christian yn Athen yn ystod yr haf yn ei ymgais i ennill medal i'w chadw am byth.

The Presiding Officer: I thank the Minister and everyone who took part in this constructive short debate. That brings today's proceedings to a close.

*Daeth y cyfarfod i ben am 5.19 p.m.
The meeting ended at 5.19 p.m.*

Aelodau a'u Pleidiau
Members and their Parties

Andrews, Leighton (Llafur – Labour)
 Barrett, Lorraine (Llafur – Labour)
 Bates, Mick (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Black, Peter (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Bourne, Nick (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Burnham, Eleanor (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Butler, Rosemary (Llafur – Labour)
 Cairns, Alun (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Chapman, Christine (Llafur – Labour)
 Cuthbert, Jeff (Llafur – Labour)
 Davidson, Jane (Llafur – Labour)
 Davies, Andrew (Llafur – Labour)
 Davies, David (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Davies, Glyn (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Davies, Janet (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Davies, Jocelyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Dunwoody-Kneafsey, Tamsin (Llafur - Labour)
 Elis-Thomas, Dafydd (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Essex, Sue (Llafur – Labour)
 Francis, Lisa (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 German, Michael (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Graham, William (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Gregory, Janice (Llafur – Labour)
 Griffiths, John (Llafur – Labour)
 Gibbons, Brian (Llafur – Labour)
 Gwyther, Christine (Llafur – Labour)
 Hart, Edwina (Llafur – Labour)
 Hutt, Jane (Llafur – Labour)
 Idris Jones, Denise (Llafur – Labour)
 Isherwood, Mark (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 James, Irene (Llafur – Labour)
 Jones, Alun Ffred (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Jones, Ann (Llafur – Labour)
 Jones, Carwyn (Llafur – Labour)
 Jones, Elin (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Jones, Helen Mary (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Jones, Ieuan Wyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Jones, Laura Anne (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Law, Peter (Llafur – Labour)
 Lewis, Huw (Llafur – Labour)
 Lloyd, David (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Lloyd, Val (Llafur – Labour)
 Marek, John (Annibynnol – Independent)
 Melding, David (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Mewies, Sandy (Llafur – Labour)
 Morgan, Jonathan (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Morgan, Rhodri (Llafur – Labour)
 Neagle, Lynne (Llafur – Labour)
 Pugh, Alun (Llafur – Labour)
 Randerson, Jenny (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Ryder, Janet (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Sargeant, Carl (Llafur – Labour)
 Sinclair, Karen (Llafur – Labour)
 Thomas, Catherine (Llafur – Labour)
 Thomas, Gwenda (Llafur – Labour)
 Thomas, Owen John (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Thomas, Rhodri Glyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Williams, Brynle (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Williams, Kirsty (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Wood, Leanne (Plaid Cymru – The Party of Wales)